

POLITECHNIKA CZĘSTOCHOWSKA

Tomasz Odzimek

PRAWO PODATKOWE W TEORII I W BIZNESIE

STAN PRAWNY 2025

Częstochowa 2025

Politechnika Częstochowska

Tomasz Odzimek

PRAWO PODATKOWE W TEORII I W BIZNESIE

Podręcznik

Stan prawny na rok 2025

Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej

Częstochowa 2025

Recenzent

dr hab. Marta Kluzek, prof. UEP

Korekta językowa

Joanna Jasińska

Redakcja techniczna

Marcin Pilarski

Projekt okładki

Dorota Boratyńska

ISBN 978-83-65976-34-5

e-ISBN 978-83-65976-35-2

DOI: 10.17512/CUT/9788365976352

© Copyright by Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2025

© Copyright by Tomasz Odzimek, Częstochowa 2025

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne 4.0 Międzynarodowa (CC BY-NC 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode>

Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, 42-202 Częstochowa, al. Armii Krajowej 36 B
redakcja – wydawnictwo.pcz.pl, tel. 34 325 04 80, e-mail: wydawnictwo@pcz.pl
dystrybucja – sklep.pcz.pl, tel. 34 325 03 93, e-mail: sklep@pcz.pl

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział 1	
Teoria podatku – zagadnienia ogólne	7
Wprowadzenie	7
1.1. Pojęcie podatku	7
1.2. Konstrukcja podatku i funkcje podatków	10
1.3. Klasyfikacja podatków w polskim systemie podatkowym	18
1.4. Obowiązek podatkowy i jego powstanie	23
Rozdział 2	
System podatkowy i administracja podatkowa w Polsce	30
Wprowadzenie	30
2.1. Organy administracji podatkowej i ich kompetencje względem podatnika	31
2.2. Struktura administracji podatkowej i funkcja kontrolna	36
2.3. Zasady postępowania podatkowego	45
2.4. Postępowanie podatkowe w świetle <i>Ordynacji podatkowej</i>	50
Rozdział 3	
Istota i różnice podatków: PIT, CIT, VAT z uwzględnieniem reformy Polskiego Ładu	61
Wprowadzenie	61
3.1. Podatek dochodowy od osób fizycznych – PIT (<i>Personal Income Tax</i>)	62
3.2. Podatek dochodowy od osób prawnych – CIT (<i>Corporate Income Tax</i>)	77
3.3. Podatek obrotowy od towarów i usług – VAT (<i>Value Added Tax</i>)	85

Rozdział 4

Rola podatków i ich wpływ na rozwój przedsiębiorstwa	93
Wprowadzenie	93
4.1. Zmiany opodatkowania przedsiębiorców w wyniku wprowadzenia Polskiego Ładu i zmian do roku 2025	94
4.1.1. Opodatkowanie przedsiębiorców według skali podatkowej oraz 19-procentowym podatkiem liniowym	94
4.1.2. Opodatkowanie przedsiębiorców zryczałtowanym podatkiem od niektórych przychodów ewidencjonowanych	101
4.1.3. Opodatkowanie wspólników spółek opodatkowanych podatkiem CIT.....	104
4.2. Podatki dochodowe PIT i CIT w działalności przedsiębiorstwa – praktyczny wymiar	108
4.3. Podatek obrotowy VAT w działalności przedsiębiorstwa – praktyczny wymiar	116
4.4. Uzyskiwanie dochodów w kraju i za granicą	125
Literatura	138
Spis tabel i rysunków	141

Wstęp

Najbardziej rozwinięte gospodarczo kraje na świecie charakteryzują się tym, że funkcjonują w oparciu o sprawny aparat państwa, rozwijającą się gospodarkę oraz dobrobyt mieszkańców. Biznes to tysiące przedsiębiorstw, tych małych, średnich, ale także dużych. Dobrobyt mieszkańców wynika między innymi z wysokiego poziomu dochodów osobistych. Rolą państwa jest tworzenie korzystnych warunków do ich zrównoważonego rozwijania się, ale z drugiej strony do egzekwowania podatków z działalności tych przedsiębiorstw i osób prywatnych. To właśnie system podatkowy jest jednym z podstawowych narzędzi państwa do kształtowania polityki społeczno-gospodarczej.

Narzędziem, które w głównej mierze wpływa na przedsiębiorczość, jest podatek i całość przepisów prawnych określających istotę podatku, jego skalę, zastosowanie, egzekucję, administrację podatkową. Można więc stwierdzić, że prawo podatkowe to wszechstronna wiedza o prawach i obowiązkach podatników i aparatu państwa.

Niniejszy podręcznik zawiera obszerną wiedzę z zakresu prawa podatkowego ze szczególnym podkreśleniem reformy polskiego systemu podatkowego zawartej w tzw. Polskim Ładzie wprowadzonym w roku 2022 oraz innych mniejszych propozycji wdrażanych do roku 2025. Reforma ta zainicjowała szereg pozytywnych zmian dla przedsiębiorstw i obywateli, ale przyniosła ze sobą również spore kontrowersje i aktualizacje niekorzystne dla firm, dlatego musiały nastąpić poprawy tej reformy. To spowodowało, że niektóre modyfikacje musiały być wprowadzane przez cały rok 2022. Inne zmiany podatkowe to konsekwencja przeobrażeń wymuszonych przez aktualną politykę gospodarczą, jak wcześniej wspomniano, do roku 2025 włącznie.

W podręczniku omówione zostaną standardowe pojęcia, definicje, zagadnienia, mechanizmy, relacje oraz przykłady z wyraźnym naciskiem na praktyczny wymiar zastosowania przepisów ustaw z obszaru prawa podatkowego oraz funkcjonowania przedsiębiorstw. Informacje zawarte w podręczniku dotyczą zarówno przedsiębiorców, osób fizycznych będących podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych, jak też przedsiębiorstw będących podatnikami podatku dochodowego od osób prawnych. Należy nadmienić, że podręcznik koncentruje się tylko na pozarolniczej działalności gospodarczej.

Podręcznik składa się z czterech rozdziałów. Trzy pierwsze zawierają teoretyczne wyjaśnienia pojęć prawa podatkowego. Czwarty poświęcony jest praktycznemu obszarowi biznesu, wskazując wiele konkretnych przykładów funkcjonowania przedsiębiorstw i mechanizmów ich opodatkowania.

W każdym rozdziale znajdują się odniesienia do zmian wynikających z reformy Polskiego Ładu, jednakże są one umieszczone i opisane tylko w tych obszarach systemu podatkowego, którego Polski Ład dotyczy. Podstawowe pojęcia podatku, systemu podatkowego, struktury organizacyjnej administracji podatkowej nie uległy zmianom.

Poszczególne rozdziały na końcu zawierają pytania sprawdzające. Odpowiedź na te pytania kontrolne pomoże Czytelnikom w sprawdzeniu wiedzy i utrwaleniu zdobytych wiadomości.

Podręcznik dedykowany jest dla studentów kierunków takich jak zarządzanie, finanse, ekonomia, rachunkowość, administracja czy logistyka.

Teoria podatku – zagadnienia ogólne

Wprowadzenie

Podatki są tak stare jak historia ludzkości. Choć w przeszłości funkcjonowały w innej postaci, niż to ma miejsce we współczesnym świecie, to jednak już kilka tysięcy lat temu jedna ich rola była tożsama z obecną rolą – gromadzenie środków pieniężnych lub niepieniężnych od ludności w określonym celu. Wówczas gromadzili te środki władca, król, cesarz, magnaci czy szlachta, a obecnie zorganizowane współczesne państwo. Burzliwe dzieje zarówno starożytne, jak i naszej ery sprawiły, że przybierały one formę daniny, kontrybucji czy nawet haraczu. Przez setki lat zmianie uległo bardzo wiele, powstały państwa narodowe, zorganizowane struktury państwowe służące do egzekucji, gromadzenia i rozdysponowania danin, czyli podatków. Wreszcie zmieniły się diametralnie ustroje społeczne, ewolucja przeszła od feudalnych struktur aż do współczesnych demokracji, w których społeczeństwo w wolnych wyborach wybiera swoich reprezentantów do stanowienia prawa w parlamencie. Wszystkie te zmiany miały również ogromny wpływ na definicję podatku, jego rolę w społeczeństwie i państwie.

1.1. Pojęcie podatku

Historia prawa podatkowego jako odrębnej gałęzi prawa jest stosunkowo krótka. W poprzednim ustroju społeczno-ekonomicznym ujmowano je jako element prawa finansowego, a ściślej – jego dyscypliny szczegółowej, tj. prawa budżetowego. Przemiany gospodarcze lat dziewięćdziesiątych wyemancypowały jednak prawo podatkowe jako odrębną gałąź prawa. Dany zespół norm prawnych można uznać za odrębną gałąź prawa, jeżeli istnieją swoiste dla niego: przedmiot, podmiot, metoda, funkcja, a także zasady wiodące regulacji. W przypadku prawa podatkowego przedmiotem regulacji jest całokształt stosunków pomiędzy państwem a jednostką, których treścią jest obowiązek podatkowy, relacja pomiędzy podmiotami – dłużnik i wierzyciel podatkowy, metoda regulacji – władztwo i podporządkowanie

(nierównorzędność podmiotów) oraz funkcja regulacji – redystrybucja podatkowa (przepływ środków finansowych w formie podatków od jednostek do państwa)¹. Ponadto prawo podatkowe wykształciło swoiste zasady ogólne. Przy zachowaniu swej formalnej i materialnej odrębności prawo podatkowe zachowuje jednak związki z innymi gałęziami prawa, w szczególności prawem finansów publicznych (jako instrument polityki fiskalnej, społecznej i gospodarczej), prawem administracyjnym (podobieństwo procedur i ustroju organów) oraz prawem cywilnym (obowiązek podatkowy powstaje zwykle w następstwie realizacji normy prawa cywilnego).

System podatkowy nie stanowi jakiegoś wyodrębnionego, funkcjonującego niezależnie i w oderwaniu od otoczenia systemu. Jest on istotnym elementem systemu finansowego państwa, tym samym w swej budowie musi uwzględniać wymogi zeń wynikające, a jednocześnie kształtować go. Sposób oddziaływania na system finansowy państwa, czy szerzej na system społeczno-gospodarczy, bez względu na jego charakter, wynika z istoty ekonomicznej podatków, wyrażającej się w kształtowaniu zasobów pieniężnych pozostających w dyspozycji poszczególnych osób prawnych lub fizycznych, lub inaczej – osób prowadzących, lub nie, działalność gospodarczą znajduje swój wyraz w polityce podatkowej państwa². To, jakie są podatki i jak są kształtowane, wpływa nie tylko na decyzje inwestycyjne przedsiębiorstw, lecz także, a może przede wszystkim, na setki tysięcy lub miliony konsumentów, którzy kierują się w swych decyzjach zakupowych wysokością swoich dochodów, a te wynikają pośrednio z wysokości podatków, zarówno dochodowych, jak i tych nakładanych na obrót w handlu.

Wobec powyższego należy przedstawić i zdefiniować, czym jest podatek, określić rodzaje podatków i kryteria, według których rozróżnia się rodzaje podatków, oraz przedstawić złożoną strukturę systemu podatkowego w realiach polskiego życia społeczno-gospodarczego.

Prawo podatkowe to ogół norm prawa publicznego regulujących stosunki prawopodatkowe, a więc organów podatkowych uprawnionych do poboru i wymiaru podatku oraz podmiotów zobowiązanych do świadczenia podatkowego. Normują one ustalenie, wymiar i pobieranie należności podatkowych zarówno od strony treści, jak i formy tych czynności.

Istota formalnoprawna podatku znajduje się w *Konstytucji RP* oraz *Ordynacji podatkowej*. Konstytucja w art. 217 stanowi: „Nakładanie podatków, innych danin publicznych, określenie podmiotów, przedmiotów, opodatkowania i stawek podatkowych, a także zasad przyznawania ulg i umorzeń oraz kategorii podmiotów zwolnionych od podatków następuje w drodze ustawy”³.

¹ Z. Ofiarski, *Prawo podatkowe*, Lexis Nexis, Warszawa 2006, s. 34-36.

² S. Dolata, *Uwarunkowania i konsekwencje reformy systemu podatkowego*, [w:] *Kierunki reformy polskiego systemu podatkowego*, red. A. Pomorska, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2003, s. 22.

³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483, z późn. zm.).

W polskim prawie najważniejszą ustawą dotyczącą podatków i całego systemu podatkowego jest ustawa *Ordynacja podatkowa* (dalej: **o.p.**). W niej zawarta jest definicja podatku, jego konstrukcja, rodzaje według różnych najważniejszych kryteriów, ogólne przepisy dotyczące struktury systemu podatkowego i aparatu administracji, a także zasady towarzyszące funkcjonowaniu systemu podatkowego.

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie Ordynacja podatkowa w art. 6 podatkiem jest publicznoprawne, nieodpłatne, przymusowe oraz bezzwrotne świadczenie pieniężne na rzecz Skarbu Państwa, województwa, powiatu lub gminy, wynikające z ustawy podatkowej.

Zgodnie z tą definicją istnieją zasadnicze **cechy podatku**⁴:

- a) **Nieodpłatny charakter** – oznacza, iż nie są one związane z żadnym wzajemnym świadczeniem ze strony państwa i jego budżetu. Często używa się pojęcia tzw. odpłatności ogólnej, która jednak nie pozostaje w związku z przedstawioną cechą podatku. Oznacza ona finansowanie przez budżet państwa tworzenia i funkcjonowania urzędów infrastrukturalnych lub kulturalnych.
- b) **Przymusowy charakter** – obowiązkowy charakter świadczeń podatkowych wynika z władczych uprawnień państwa wobec wszystkich, którzy mieszkają na terytorium państwa. Przymus podatkowy jest przymusem prawnym opartym na aktach prawnych pochodzących od władzy państwowej. Wyraża się w tym, iż podatek ustanowiony przez państwo należy zapłacić w określonej wysokości i wyznaczonym terminie; państwo dysponuje określonymi instrumentami prawnymi, m.in. środkami egzekucyjnymi i represyjnymi w postaci sankcji karnych czy swoistych sankcji podatkowych.
- c) **Bezzwrotny charakter** – polega na definitywnym przekazaniu środków pieniężnych przez podmiot zobowiązany na rzecz podmiotu publicznoprawnego, jakim jest budżet państwa, lub jednostki samorządowej. Cecha ta pozwala odróżnić świadczenia podatkowe od innych rodzajów dochodów budżetowych, które mają charakter pieniężny, przymusowy, lecz podlegają zwrotowi (np. emisja papierów wartościowych).
- d) **Pieniężny charakter** – świadczenie wyłącznie o charakterze pieniężnym, ponieważ w gospodarce towarowo-pieniężnej pieniądz jest najdogodniejszą formą realizacji dochodów związków publicznoprawnych.
- e) **Publicznoprawny charakter** – cecha ta wynika z wymienionych powyżej, które ostatecznie eliminują możliwość uznania tego świadczenia za prywatnoprawne oparte na stosunku zobowiązaniowym poparte wyrażeniem woli jednej ze stron.

⁴ A. Mikos-Sitek, P. Zapadka, *Prawo finansów publicznych*, C.H. Beck, Warszawa 2018, s. 134-136.

- f) **Ustawowy charakter** – oznacza, że podatek jest należny tylko wówczas, jeśli jest ustanowiony w ustawie prawnie wiążącej i obowiązującej, a zatem musi istnieć prawny stosunek sankcjonowany za pomocą aktu prawnego pomiędzy podmiotem zobowiązanym, jakim jest podatnik, i podmiotem uprawnionym, jakim jest państwo.

1.2. Konstrukcja podatku i funkcje podatków

W prawie podatkowym wyróżniamy następujące **elementy konstrukcji podatku**:

- 1) **Obowiązkowe** (podstawowe) elementy konstrukcji podatku:

- a) podmiot,
- b) przedmiot,
- c) podstawa opodatkowania,
- d) stawki.

- 2) **Fakultatywne** elementy konstrukcyjne podatku:

- a) ulgi,
- b) zwolnienia podatkowe.

Ulga podatkowa i zwolnienia podatkowe są rozwiązaniami z zakresu prawa podatkowego, które ustawodawca stosuje w celu zmniejszenia obciążenia podatkowego spoczywającego na podatniku. Zwolnienie a ulga podatkowa są to dwa odmienne rozwiązania.

- 1) **Podmioty** w prawie podatkowym możemy podzielić na podmioty bierne, czyli te, na które został nałożony obowiązek uiszczenia należności podatkowej, oraz na podmioty czynne, czyli te, które zostały uprawnione do poboru należności podatkowej. Z definicji zawartej w o.p. wynika, że podatnikiem jest podmiot, na którym ciąży obowiązek podatkowy. Podatnik może być podatnikiem formalnym lub rzeczywistym. Podatnik formalny to ten, kto na podstawie konkretnej ustawy podatkowej jest zobowiązany do zapłacenia podatku i rozliczenia się z tego tytułu z właściwym organem podatkowym. Może to być np. przedsiębiorca, który jest podatnikiem podatku dochodowego, podatku od towarów i usług czy też podatku od nieruchomości. Jeżeli zobowiązanie podatkowe powstaje poprzez wydanie i doręczenie tzw. nakazu płatniczego, podatnikiem formalnym jest ten, na kogo nakaz płatniczy został wystawiony. Jeżeli podatnik formalnie zobowiązany do uiszczenia podatku ponosi jednocześnie ekonomiczny ciężar podatku, jest on równocześnie podatnikiem rzeczywistym. Zachodzi tym samym tożsamość osoby podatnika formalnego i rzeczywistego.

Co do zasady w polskim systemie podatkowym podmioty te to podatnicy indywidualni, np. osoba fizyczna czy spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Podmiot funkcjonuje jako podatnik również wówczas, gdy niekoniecznie wiąże się to z obowiązkiem uiszczenia podatku, np. dana osoba nie przekroczyła progu kwotowego powodującego obowiązek zapłacenia podatku.

Z podmiotem podatkowym wiążą się też pojęcia płatnika i inkasenta. Płatnik to pośrednik między podmiotem czynnym a podatnikiem. Może być nim osoba fizyczna, prawna lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej. Inkasent jest też pośrednikiem między podatnikiem a podmiotem czynnym. Nie oblicza on podatku, gdyż dokonał tego wcześniej właściwy organ podatkowy państwa lub gminy, a jedynie pobiera podatek i wpłaca go temu organowi we właściwym terminie.

Podmiotem zgodnie z o.p. jest także organ podatkowy – organ państwa lub samorządu terytorialnego reprezentujący związek publicznoprawny, który wymierza i pobiera podatek. Państwowymi organami podatkowymi są:

- naczelnicy urzędów skarbowych,
- naczelnicy urzędów celno-skarbowych,
- organy pierwszej instancji,
- dyrektorzy izb Krajowej Administracji Skarbowej,
- organy odwoławcze,
- Minister Finansów,
- Szef Krajowej Administracji Skarbowej,
- Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej – w sprawach wskazanych w o.p.

Podatek jest nakładany i ustalany jednostronnie. Decyzję w tej sprawie podejmują centralne lub terenowe organy stanowiące. Sam podatnik nie ma żadnego wpływu na wysokość obciążenia z tego tytułu. Podatnicy mogą jedynie w sposób pośredni, przez lobbystów lub grupy nacisku, wywierać presję na parlament czy lokalne organy stanowiące.

- 2) **Przedmiot** opodatkowania, czyli sytuacja faktyczna (np. osiągnięcie dochodu) lub też prawna (np. otrzymanie darowizny), z którą prawo wiąże obowiązek podatkowy. Przedmiot w ujęciu stanu faktycznego wyraża się w obowiązku podatkowym połączonym z określonymi elementami rzeczywistości (przykładowo: wydanie towaru, wykonanie usługi, przekroczenie granicy). Natomiast przedmiot w ujęciu stanu prawnego występuje w sytuacji zaistnienia pewnego zdarzenia o charakterze prawnym, czyli takim, z którym prawo łączy pewne skutki (przykładowo: zawarcie umowy, prawo własności). Zdarzają się jednak sytuacje łącznego wystąpienia powyższych stanów prawnych, do których przyłącza się elementy stanu faktycznego, i wówczas taki stan prawny również oznacza zobowiązanie podatkowe.

W polskim systemie podatkowym dominującą rolę (w znaczeniu fiskalnym) odgrywają podatki, których przedmiotem opodatkowania jest obrót i dochód. Mniejszą rolę pełnią podatki, dla których przedmiotem opodatkowania jest majątek lub wydatek.

Przedmiot w ujęciu stanu faktycznego wyraża się w obowiązku podatkowym połączonym z określonymi elementami rzeczywistości (przykładowo: wydanie towaru, wykonanie usługi, przekroczenie granicy itp.). Natomiast przedmiot w ujęciu stanu prawnego występuje w sytuacji zaistnienia pewnego zdarzenia

o charakterze prawnym, czyli takim, z którym prawo łączy pewne skutki (przykładowo: zawarcie umowy, prawo własności). Zdarzają się jednak sytuacje łącznego wystąpienia powyższych stanów, w których opodatkowuje się stan prawny, do którego przyłącza się elementy stanu faktycznego⁵.

- 3) **Podstawa** opodatkowania to wartościowo (w jednostkach pieniężnych) lub ilościowo (w innych jednostkach miary) ujęty przedmiot opodatkowania. Podstawą opodatkowania może być suma pieniężna odzwierciedlająca wartość majątku, spadku, darowizny, dochód, przychód itp. Może to być także liczba naturalnych jednostek miary (np. powierzchni, objętości, sztuk itp.). Najczęściej podstawa opodatkowania odnosi się do rozmiarów przedmiotu opodatkowania.
- 4) **Stawka** podatkowa jest relacją między wymierzonym podatkiem a podstawą opodatkowania. Stawka podatku może być wyrażona w ustalonej kwocie – określamy ją wówczas jako kwotową. Jest stosowana wtedy, gdy sama podstawa podatku przybiera postać ilościową, np. w podatku od nieruchomości, w którym jest ona ustalana w określonej kwocie od każdego m² powierzchni.

Stawka podatku może być również procentowa. Wówczas stosunek wymierzonego podatku do podstawy opodatkowania może być wyrażony w procentach od podstawy opodatkowania, np. stawka 19% od dochodu uzyskanego od osób prawnych lub stawki 17% i 32% od dochodu osoby fizycznej przed wejściem w życie reformy Polskiego Ładu oraz stawki 12% i 32% po wejściu w życie w lipcu 2022 reformy Polskiego Ładu.

- 5) **Ulga** podatkowa to ustawowo określone zwolnienie z całości lub części danego rodzaju podatku w ściśle ustawowo określonych sytuacjach. Przykładem jest ulga podatkowa dla osób młodych do 26. roku życia z podatku dochodowego na poziomie 0% podatku PIT.

Ulgi mogą przyjmować różną formę, np. ulgi obniżającej podstawę opodatkowania lub sam podatek poprzez odliczanie wskazanych przez ustawodawcę wydatków lub kwot, preferencyjną stawkę podatkową, np. stawka 5% podatku, tzw. ulga IP Box (stawka podatku dochodowego wynosząca 5% od dochodów z kwalifikowanych praw własności intelektualnej).

- 6) **Zwolnienie** podatkowe polega na tym, że ustawodawca zwalnia określone kategorie podmiotów biernych podatku lub przedmiotów podatku z obowiązku podatkowego. Jest formą ograniczenia zakresu podmiotowego lub przedmiotowego stosowania danego podatku. Przykładem jest dochód o charakterze socjalnym, np. świadczenie rodzinne, alimenty, lub o charakterze odszkodowawczym.

Odnosząc się do stawek podatkowych, należy dodać, że bardzo ważną kwestią przy ich wyborze jest to, w jakiej skali podatkowej dany system jest stosowany. Skala podatkowa to zbiór stawek obowiązujących w danym podatku. Skale podatkowe można podzielić na stałe (charakteryzują się stałą stawką podatkową) i na zmienne (charakteryzują się zmiennymi skalami podatkowymi).

⁵ F. Grądalski, *System podatkowy w świetle teorii optymalnego opodatkowania*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2006, s. 23-25.

Proporcjonalna skala to taka, w której stawki podatkowe są stałe. Oznacza to, że mimo zmian podstawy opodatkowania stawka jest zawsze stała, a wysokość podatku zmienia się proporcjonalnie do zmiany wielkości podstawy opodatkowania.

Nieproporcjonalne skale podatkowe z kolei dzielimy na trzy: progresywną, degresywną i regresywną. Najczęściej stosowaną skalą w większości krajów świata jest skala progresywna. Istotą skali progresywnej jest to, że wraz ze wzrostem podstawy opodatkowania rośnie wysokość stawek podatkowych, służących do obliczania wysokości podatku. Progresja podatkowa jest powszechnie uznana za najbardziej sprawiedliwą społecznie skalę, która uwzględnia subiektywny ciężar podatku dla osób z niskimi dochodami⁶.

W ramach skali progresywnej można dokonać podziału na progresję globalną i szczeblową (ciągłą). Progresja globalna polega na zastosowaniu w stosunku do całej podstawy opodatkowania jednej, wynikającej ze skali, zmiennej stawki podatkowej, stawka podatkowa wzrasta wówczas wraz ze zwiększaniem się podstawy opodatkowania. Z kolei progresja ciągła polega na tym, że podstawę opodatkowania dzieli się na szczeble i do każdego szczebla stosuje się inną, wynikającą ze skali stawkę podatkową. Podatek wymierzony od całej sumy jest zatem sumą obciążeń każdej z części.

Skala regresywna polega na tym, że wraz ze wzrostem podstawy podatkowej maleje stawka. Podatek obliczony przy zastosowaniu niższej stawki, ale od większej kwoty, może być wyższy niż przy stawce wyższej, ale odnoszącej się do mniejszej kwoty. Skala ta jest stosowana bardzo rzadko w skali świata. Skala degresywna polega na tym, iż w miarę zmniejszania się podstawy opodatkowania maleje stawka podatkowa. Gdy podstawa opodatkowania zmniejszy się do pewnej ustalonej kwoty, wówczas stawka jest już stała, czyli opodatkowanie jest proporcjonalne.

Podatki stanowią podstawowe źródło dochodów budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego, a problematyka podatkowa ma szczególne znaczenie dla gospodarki każdego kraju, jego obywateli i podmiotów gospodarczych funkcjonujących na rynku danego kraju. W związku z objęciem swoim zasięgiem niemal wszystkich osób fizycznych oraz osób prawnych działających na rynku podatki są podstawowym instrumentem wpływającym przez państwo na gospodarkę. Podatki odgrywają znaczącą rolę w życiu codziennym i powinny być brane pod uwagę przez każdego przy planowaniu każdej aktywności gospodarczej.

Funkcje podatków ulegają ewolucji wraz ze zmianą roli sektora publicznego w gospodarce. Współcześnie podatkowi przypisuje się wiele funkcji, które ogólnie można podzielić na funkcje fiskalne i pozafiskalne. Do katalogu tych ostatnich można zaliczyć natomiast m.in. funkcję redystrybucyjną, stabilizacyjną, alokacyjną, społeczną czy informacyjno-kontrolną.

⁶ W. Wójtowicz, *Pojęcie i charakter podatku jako dochodu*, [w:] *Prawo podatkowe część ogólna i szczegółowa*, red. W. Wójtowicz, Oficyna Wydawnicza BRANTA, Bydgoszcz 2005, s. 30-31.

Najważniejszymi funkcjami podatków są funkcja fiskalna oraz funkcje pozafiskalne: redystrybucyjna, stymulująca, regulująca.

Najstarszą funkcją podatków jest **funkcja fiskalna**, zgodnie z którą podatki mają dostarczać państwu i samorządom lokalnym odpowiednie dochody na pokrycie wydatków publicznych. Podatki są podstawowym źródłem dochodów budżetowych zarówno państwa, jak i samorządu terytorialnego i umożliwiają pokrycie znacznej części wydatków publicznych.

Termin „funkcja fiskalna” bywa mylący, ponieważ zawiera różne treści. Pojęcia tego używa się w bardzo szerokim znaczeniu, obejmując nim politykę społeczną i ekonomiczną, a także różne formy podziału dochodu narodowego. Podatki bowiem mają do spełnienia nie tylko funkcje dochodowe, ale również – mimo że nie jest to formułowane *expressis verbis* – funkcje ekonomiczne i społeczne. Ta rozszerzająca interpretacja pojęcia „funkcja fiskalna” nie może powodować negacji jej istnienia. Jej sens bowiem sprowadza się do przysparzania dochodów gromadzonych na cele publiczne. Kumulowanie dochodów zaś jest koniecznością i ma charakter obiektywny. Dlatego też zamiast pojęcia „funkcja fiskalna” można użyć – jako równoważnego – terminu „funkcja dochodowa”⁷.

Nie wszystkie podatki cechują się jednak jednakową wydajnością. Biorąc pod uwagę wydajność i wpływ na budżet państwa, funkcję fiskalną najpełniej spełniają w Polsce podatek od towarów i usług (VAT), podatek akcyzowy, podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT) i podatek dochodowy od osób prawnych (CIT). Podatki stanowią prawie 90% wszystkich dochodów budżetowych, a funkcja fiskalna podatków w ostatnich latach wzrasta wraz z rozwojem gospodarczym państwa. Wysokie uprzemysłowienie kraju, wzrost gospodarczy, duża liczba transakcji gospodarczych, konsumpcja w państwie mają wpływ na dochody budżetowe z podatku VAT (który jest głównym źródłem dochodów budżetowych).

Za pomocą **funkcji redystrybucyjnej** państwo może oddziaływać na poziom dochodów w gospodarce i społeczeństwie. Funkcja ta wyraża się we wtórnym podziale dochodów w gospodarce, które poprzez działanie mechanizmu rynkowego zostały już pierwotnie podzielone na rynku pracy, dóbr i usług. Z uwagi na to, że mechanizm rynkowy nie zapewnia jednak wszystkim podmiotom odpowiednich dochodów, państwo dokonuje ich wtórnego podziału. W praktyce redystrybucja odbywa się na dwóch etapach – najpierw państwo przy pomocy podatków odbiera część dochodów podatnikom, a następnie przekazuje uprawnionym podmiotom w formie dotacji, subwencji, zasiłków itp. W literaturze wskazuje się, iż celem tej funkcji podatków jest „sprawiedliwe” opodatkowanie dochodów w społeczeństwie lub inaczej – względne wyrównanie poziomu tych dochodów. Przejawem tej funkcji podatków jest zapewnienie osobom najuboższym minimalnych dochodów na

⁷ J. Głuchowski, J. Patyk, *Zarys polskiego prawa podatkowego*, wyd. 3, Lexis Nexis, Warszawa 2011, s. 18.

zaspokojenie podstawowych potrzeb konsumpcyjnych⁸. Współczesnym przykładem tej funkcji są świadczenia społeczne, jak dodatkowe emerytury oraz świadczenie społeczne z programu 800+ (mimo kontrowersji przyznawania tego świadczenia bez względu na dochody), które jest redystrybucją gromadzonych przez państwo podatków na rzecz określonych mieszkańców.

Funkcja stymulująca służy do wywoływania lub zwiększania za pomocą konstrukcji podatkowych zjawisk korzystnych dla społeczeństwa i gospodarki narodowej oraz hamowania lub eliminowania zjawisk szkodliwych. Staje się to w wyniku odpowiedniej konstrukcji podatków, systemu ulg, zwolnień, zróżnicowania skali, stawek.

Funkcja ta wyznacza cel ekonomiczny, którym jest wspieranie określonego rodzaju działalności gospodarczej. Przejawem realizacji tej funkcji podatków jest stosowanie określonych ulg i zwolnień podatkowych (np. ulgi inwestycyjne w podatkach dochodowych, stosowanie obniżonej stawki podatkowej w VAT, CIT, zwolnienie podatkowe przy inwestowaniu w innowacje, tzw. Innovation Box).

Odpowiednie skonstruowanie systemu ulg i zwolnień podatkowych powinno w takim stopniu motywować podatników do podejmowania lub zwiększania działalności w danej dziedzinie, aby w przyszłości osiągnąć większe wpływy do budżetu.

Z kolei można podać przykłady funkcji stymulującej służącej do hamowania zjawisk szkodliwych, jak np. akcyza na wyroby tytoniowe czy alkoholowe oraz najbardziej aktualne rozwiązanie, tzw. podatek cukrowy.

Funkcja regulacyjna podatków polega na przesuwaniu części dochodów w postaci podatków od podatników do budżetu państwa w celu realizacji funkcji państwa. Funkcja ta często przypomina funkcję redystrybucyjną, ponieważ dzięki niej dochodzi do redystrybucji dochodu i majątku narodowego pomiędzy podatnikami oraz związkami publicznoprawnymi. Zakres tego oddziaływania jest zależny od struktury gospodarki.

W literaturze przedmiotu wymienia się wiele innych funkcji podatków, jak np. funkcja społeczna (socjalna), funkcja informacyjno-kontrolna, funkcja alokacyjna, stabilizacyjna, funkcja koordynacyjna. Zakres funkcji podatków pozostaje przedmiotem sporów pomiędzy ekonomistami reprezentującymi różne poglądy na temat roli sektora publicznego w gospodarce. Zwolennicy teorii liberalnych, opowiadając się za prostymi i niskimi podatkami, twierdzą, że mechanizm rynkowy w takich warunkach sam doprowadzi do wzrostu gospodarczego, a funkcje podatków powinny być ograniczone. Zwolennicy teorii interwencji i pomocniczości uważają z kolei, że podatki są ważnym narzędziem niezbędnej interwencji państwa w gospodarkę, za pomocą której kształtuje się gospodarkę i poziom dochodów społeczeństwa, byleby nie zaburzać wolnorynkowej konkurencyjności.

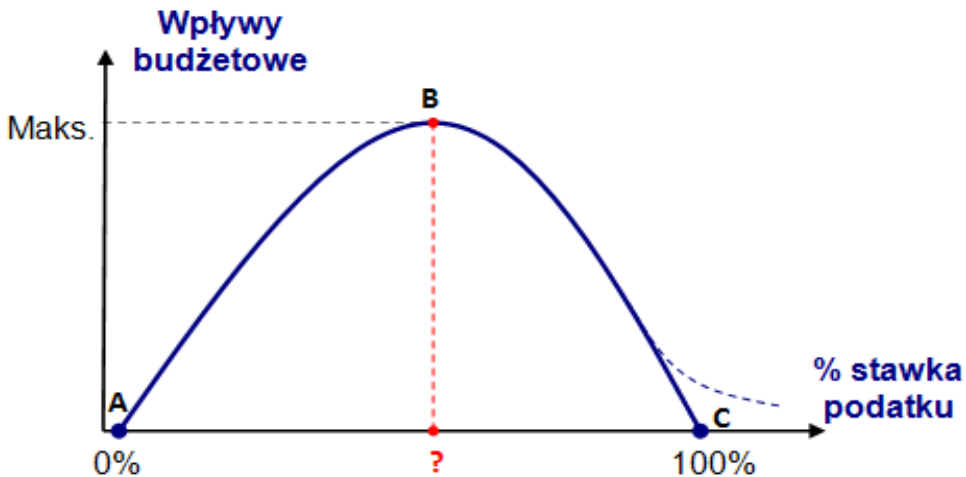
⁸ M. Jaszczyński, *Funkcje podatków w gospodarce*, „Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku. Nauki Ekonomiczne”, 2017, t. 25, s. 215-230.

Podsumowując funkcje podatku, za pomocą których wpływa się na kształt sytuacji społeczno-gospodarczej państwa i poziomu dochodów społeczeństwa, należy przytoczyć bardzo istotną kwestię. Podnoszenie podatków wydaje się czymś pożądanym z punktu widzenia państwa, ponieważ wówczas państwo gromadzi coraz więcej środków uzyskanych z egzekucji podatku. Jednakże należy wskazać, że ciągle podnoszenie podatków w celu zwiększenia dochodów budżetowych jest ekonomicznie nieuzasadnione.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na relację pomiędzy z jednej strony rozumiałymi motywacjami aparatu państwa, aby gromadzić jak najwięcej wpływów podatkowych dla realizacji celów państwa, a z drugiej strony również rozumiałymi potrzebami podmiotów gospodarczych, dla których coraz większa fiskalizacja dochodów w postaci wzrostu podatków oznacza brak motywacji do przedsiębiorczych działań i coraz mniejsze perspektywy wzrostu konkurencyjności gospodarki. Niewłaściwy rozwój tej relacji może spowodować sytuację, w której duże potrzeby budżetu prowadzą do wzrostu obciążeń podatkowych i w konsekwencji do nadmiernego fiskalizmu. Ten z kolei skutkować może ograniczeniem działalności lub ucieczką w szarą strefę. W skrajnych przypadkach nadmierne obciążenie podatkowe może wpłynąć na decyzję przedsiębiorców o likwidacji działalności, czego skutkiem będzie zanik źródła podatku. W takich wypadkach nadmierny fiskalizm prowadzi w konsekwencji do ograniczenia funkcji fiskalnej podatków.

W celu przeciwdziałania nadmiernemu fiskalizmowi ustawodawca powinien określić wysokość podatku w ten sposób, aby podatki nie przeszkadzały podatnikom, a wręcz zachęcały ich do działalności gospodarczej. Naruszenie źródła podatku oznacza spadek wydajności podatków, a w konsekwencji pociąga za sobą niższe wpływy do budżetu. Kluczowe wydaje się odpowiednie określenie konstrukcji podatku – między innymi górnych stawek podatkowych, których przekroczenie mogłoby być niekorzystne zarówno dla podatnika, jak i dla budżetu państwa.

Biorąc pod uwagę powyższe, należy wskazać, że ciągle podnoszenie podatków w celu zwiększenia dochodów budżetowych jest ekonomicznie nieuzasadnione. Relację pomiędzy wzrostem ciężaru podatkowego a dochodami publicznymi przedstawił amerykański ekonomista Arthur Laffer, który w połowie lat siedemdziesiątych XX w. sformułował twierdzenie, zgodne z którym wraz ze wzrostem obciążeń podatkowych dochody publiczne z podatków wzrastają, ale tylko do pewnego poziomu (tj. do określonej wysokości stopy podatkowej). Dalsze zwiększanie obciążeń podatkowych prowadzi do zmniejszania dochodów budżetowych. Laffer zauważył, że zbyt wysokie podatki mogą przyczynić się do zmniejszenia aktywności gospodarczej podatników, uchylania się od płacenia podatków lub uciekania w szarą strefę. Laffer zobrazował swoje twierdzenie za pomocą krzywej, która wskazuje właśnie na relację między wzrostem ciężaru podatkowego a dochodami publicznymi.

Rysunek 1. Krzywa Laffera

Źródło: Na podstawie R. Gwiazdowski, *Krzywa Laffera. Rzecz o tym, jak obniżki stawek podatkowych mogą skutkować zwiększeniem wpływów podatkowych i vice versa*, Warsaw Enterprise Institute, Związek Przedsiębiorców i Pracodawców, Warszawa 2014, s. 7-10. https://zpp.net.pl/wp-content/uploads/2017/11/omt8r4_02.04.2014BroszuraKrzywaLaffera.....pdf (dostęp: 03.03.2021)

Krzywa Laffera pokazuje, iż po przekroczeniu pewnego poziomu stawek podatkowych dalsze ich podwyższanie może prowadzić do spadku dochodów podatkowych uzyskiwanych przez państwo. Oznacza to, iż wprowadzenie zbyt wysokiej stawki podatkowej powoduje zmniejszenie wpływów do budżetu państwa – z drugiej strony zaś obniżka stawki podatku może prowadzić do wzrostu wpływów. Kluczowe dla określenia potencjalnych skutków zmiany stawek podatkowych jest ustalenie, w którym miejscu tej krzywej aktualnie znajduje się rynek. Stuprocentowe obciążenie podatkowe działalności daje rezultaty zbliżone do braku podatku – Skarb Państwa nie osiąga żadnych wpływów. Z punktu widzenia przychodów państwa najbardziej korzystną sytuacją jest najwyższy punkt (maksimum) krzywej Laffera – wówczas państwo osiąga najwyższe wpływy. Jednakże bezrefleksyjne dążenie do tego punktu może przynieść skutki przeciwne do zamierzonych – przekroczenie tego punktu powoduje spadek wpływów niemożliwy do odrobienia przez dalsze podwyższanie podatku.

Zwiększanie podatków z reguły zwiększa dochody państwa, ale zbyt wysokie podatki mogą przyczynić się do zmniejszenia aktywności gospodarczej podatników, uchylania się od płacenia podatków lub uciekania w szarą strefę, co w konsekwencji prowadzi do mniejszych wpływów do budżetu państwa lub jego załamania się.

Spostrzeżenie dokonane przez Laffera jest prawdziwe. Kształt krzywej determinują skrajne stopy podatkowe. Gdy wysokość stopy podatkowej wynosiła będzie 0%, wpływy państwa będą również wynosiły zero. Jednakże przy stopie podatkowej 100% wpływy państwa także wyniosą zero. Nikt nie pracowałby legalnie, gdyby cały dochód miał mu zostać odebrany – nie będzie zatem czego opodatkowywać. Optymalna stopa podatkowa mieści się więc gdzieś pomiędzy tymi skrajnościami. Przekroczenie tego optimum powoduje spadek dochodów państwa – mimo zwiększenia stopy podatkowej wpływy z podatków zaczynają maleć. Remedium na poprawę sytuacji budżetu państwa nie jest więc kolejne zwiększenie stawek podatkowych, a wręcz przeciwnie – ich obniżenie. Istnieją bowiem dwie stopy podatkowe przynoszące ten sam dochód: jedna położona jest powyżej, a druga poniżej stopy optymalnej⁹.

1.3. Klasyfikacja podatków w polskim systemie podatkowym

Podstawy nakładania obowiązków podatkowych w Polsce określone są w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 2 kwietnia 1997 r. Zgodnie z art. 217 *Konstytucji* wyłącznie w drodze ustawy może odbywać się nakładanie podatków i innych danin publicznych oraz wyznaczanie podmiotów i przedmiotów opodatkowania, obowiązujących stawek podatkowych, grup podmiotów, które są zwolnione z płacenia podatków, zasad dotyczących stanowienia ulg i umorzeń podatkowych.

Nadrzędną ustawą regulującą podstawowe najważniejsze kwestie związane z podatkami jest *Ordynacja podatkowa*¹⁰ z 29 sierpnia 1997 r. W polskim systemie prawnym jest to podstawowy akt rangi ustawowej z zakresu ogólnego prawa podatkowego. Ustawa reguluje w szczególności tematykę zobowiązań podatkowych, informacji podatkowych, postępowania podatkowego, kontroli podatkowej i czynności sprawdzających.

Przepisy *Ordynacji podatkowej* stosuje się do wszystkich podatków, opłat oraz niepodatkowych należności budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego, do których ustalania lub określania uprawnione są organy podatkowe; ponadto do spraw z zakresu opłaty skarbowej oraz opłat, o których mowa w przepisach o podatkach i opłatach lokalnych (np. opłaty targowej). *Ordynacja podatkowa* ma także zastosowanie do innych spraw z zakresu prawa podatkowego, które należą do właściwości organów podatkowych. Określa ona również właściwość organów podatkowych, wydawanie przez te organy pisemnych interpretacji na wniosek podatników, płatników i inkasentów, jak również zasady odpowiedzialności za podatki podatników, ich następców prawnych i osób trzecich.

⁹ R. Gwiazdowski, *Krzywa Laffera. Rzecz o tym, jak obniżki stawek podatkowych mogą skutkować zwiększeniem wpływów podatkowych i vice versa*, Warsaw Enterprise Institute, Związek Przedsiębiorców i Pracodawców, Warszawa 2014, s. 7-10. https://zpp.net.pl/wp-content/uploads/2017/11/omt8r4_02.04.2014BroszuraKrzywaLaffera.....pdf (dostęp: 03.03.2021).

¹⁰ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – *Ordynacja podatkowa* (t.j. Dz.U. 2025 poz. 111).

Podatki są klasyfikowane według różnych kryteriów (*tabela 1*), co w powiązaniu z rozwojem systemów podatkowych doprowadziło do wykształcenia się rozległej i rozbudowanej systematyki podatków.

Tabela 1. Klasyfikacja podatków w Polsce

Kryterium stosunku przedmiotu opodatkowania do źródła podatku	Kryterium przedmiotowe	Kryterium przedmiotowe – przykłady	Kryterium podmiotowe
Podatki bezpośrednie	Podatki przychodowe	Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych	Podatki samorządowe
	Podatki dochodowe	Podatek od osób fizycznych	Podatki wspólne
		Podatek od osób prawnych	
	Podatki majątkowe	Podatek od nieruchomości	Podatki samorządowe
		Podatek od środków transportowych	
		Podatek od spadków i darowizn	
		Podatek od czynności cywilnoprawnych	
Podatki pośrednie	Podatki konsumpcyjne	Podatek od towarów i usług	Podatki państwowe
		Podatek akcyzowy	
		Podatek od gier	

Źródło: Opracowanie własne

KRYTERIUM PRZEDMIOTOWE

Podatki bezpośrednie to takie podatki, których ciężar ponosi bezpośrednio ten podmiot, na który podatek jest nakładany, czyli takie podatki, które obciążają bezpośrednio dochód lub majątek podatnika. Opodatkowaniu podlegają dochody podatnika oraz posiadany przez niego majątek, tj.:

- podatki przychodowe,
- podatki dochodowe,
- podatek majątkowy od posiadania majątku oraz przyrostu majątku.

Podatki przychodowe pobierane są od przychodów osiągniętych przez rozmaite podmioty w wyniku prowadzonej przez te podmioty działalności gospodarczej. Przedmiotem opodatkowania w omawianych podatkach jest przychód brutto

uzyskany z działalności zarobkowej. Podatki te pobierane są na ogół w momencie osiągnięcia przychodów, i to nawet niezależnie od tego, jakie będą koszty osiągnięcia przychodów. Forma ta dotyczy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, które zrezygnują z opłacania podatku dochodowego na zasadach ogólnych i wybiorą formę zryczałtowaną. Ponadto przesłanki podatku dochodowego spełnia podatek dochodowy od osób fizycznych opłacany w formie ryczałtowej od wygranych (10% przychodu) oraz od oszczędności (19% przychodu).

Podatki dochodowe pobierane są od uzyskanego dochodu z działalności zarobkowej. Dochód ten jest rozumiany jako nadwyżka przychodów nad kosztami ich uzyskania osiągnięta w danym roku podatkowym. Dochód podatkowy jest kategorią umowną prawa podatkowego. Z reguły nie pokrywa się on w przypadku osób fizycznych z dochodem rzeczywistym tychże osób, a w przypadku osób prawnych z zyskiem brutto. W przypadku osób uzyskujących dochody ze stosunku pracy czy umów cywilnoprawnych przyjęte są ryczałtowe stawki kosztów uzyskania przychodu nieodzwierciedlające rzeczywicie poniesionych wydatków. Podatki dochodowe są zdecydowanie trudniejsze do zastosowania niż podatki przychodowe. Niezbędne jest nie tylko wyraźne zdefiniowanie przychodów, ale także określenie, jakie koszty mogą być uznane za koszty uzyskania przychodów¹¹.

Podatki majątkowe pobierane są od wartości majątku, zmian praw majątkowych oraz od przyrostu wartości majątku. Do polskiej klasyfikacji mierzalności podatków majątkowych oprócz wartości majątku należałoby dodać mierzalność powierzchni czy ilości posiadanego majątku. Podatki od posiadanego majątku zaliczamy do jednych z najstarszych podatków. Charakteryzują się one prostotą, są łatwe do zmierzenia i łatwe w poborze, lecz mogą być dość dotkliwe dla podatnika, ponieważ nie odzwierciedlają jego zdolności podatkowej. W Polsce podatki od posiadanego majątku to:

- podatek od środków transportu,
- podatek od nieruchomości,
- podatek od spadków i darowizn,
- podatek od czynności cywilnoprawnych,
- podatek tonażowy.

Podatkami pośrednimi określa się takie, które wprawdzie są płacone przez podmioty zobowiązane (podatników), lecz ich ciężar w całości lub w części ponoszą osoby trzecie, a więc sięgają do dochodu lub majątku nie wprost, ale poprzez przychód, konsumpcję itp. W przypadku podatków pośrednich podatnicy pośredniczą przekazaniu części lub całości należnych podatków od osób trzecich do władzy publicznej. Do podatków pośrednich zaliczamy podatki od wydatków, czyli podatki konsumpcyjne¹².

¹¹ R. Rosiński, *Podatek i jego klasyfikacja w polskim systemie podatkowym*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Nauk Ekonomicznych Politechniki Koszalińskiej”, 2010, t. 1, nr 14, s. 87.

¹² B. Brzeziński, *Wstęp do nauki prawa podatkowego*, TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2003, s. 72.

Podatki konsumpcyjne pobierane są od obrotu towarów i usług. Podatnikami tych podatków są jednostki gospodarcze dokonujące obrotu towarami i usługami, natomiast faktyczny ciężar ponoszą odbiorcy finalni, którymi są przede wszystkim gospodarstwa domowe, lub – inaczej nazywając – kupujący towary i usługi. Do podatków od wydatków w polskim systemie podatkowym zaliczamy: podatek od towarów i usług, podatek akcyzowy oraz podatek od gier. Do podatków od wydatków nazywanych także podatkami od kosztów można zaliczyć ponadto narzuty na wynagrodzenia, które dla pracodawcy stanowią koszt pracy. Jednak w strukturze tych kosztów przeważają paropodatki, czyli składki na ubezpieczenia społeczne i fundusze celowe. Podatki konsumpcyjne są najbardziej wydajnym źródłem dochodów publicznych w Polsce.

KRYTERIUM PODMIOTOWE

Kolejnym stosowanym kryterium klasyfikacji podatków jest kryterium podmiotowe, a więc podział podatków według podmiotu, tzw. podmiotu czynnego, który nakłada podatek i na rzecz którego podatek jest pobierany, oraz według podmiotu biernego, na który nakładany jest podatek i który ma obowiązek jego zapłacenia. Klasyfikacja według podmiotu czynnego pozwala wyodrębnić kryterium podziału dochodów podatkowych między państwo i samorząd terytorialny. Należy tu wyróżnić:

- podatki państwowe,
- podatki samorządowe,
- podatki wspólne.

Podatki państwowe to podatki, które wpływają tylko do budżetu państwa. Do tego rodzaju podatków zaliczamy: podatek od towarów i usług, podatek akcyzowy, podatek od gier, podatek tonażowy.

Podatki samorządowe to podatki, które wpływają wyłącznie do budżetów samorządów terytorialnych. Wśród nich możemy wyróżnić: podatek rolny, podatek leśny, podatek od nieruchomości, podatek od środków transportowych, podatek od czynności cywilnoprawnych, podatek od spadków i darowizn oraz wpływy z karty podatkowej.

Podatki wspólne są to podatki, które częściowo trafiają do budżetu państwowego, a częściowo do budżetu samorządów terytorialnych. Do tych podatków zaliczamy podatek dochodowy od osób fizycznych oraz podatek dochodowy od osób prawnych.

Istnieje także inny podział podatków, tj. podstawowe i uzupełniające:

1) podatki podstawowe:

- podatek dochodowy od osób prawnych (CIT),
- podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT),
- podatek od towarów i usług (VAT),
- podatek akcyzowy;

2) podatki uzupełniające:

- podatek od spadków i darowizn,
- podatek od nieruchomości,
- podatek rolny,
- podatek leśny,
- podatek od gier,
- podatek od środków transportowych,
- podatek od czynności cywilnoprawnych,
- podatek tonażowy,
- podatek od wydobycia niektórych kopalin.

Podatki podstawowe są tymi, które dotyczą najszerszej grupy podatników, najmocniej oddziałują na decyzje podejmowane przez przedsiębiorców i jednocześnie dostarczają największych dochodów do budżetów samorządowych i budżetu państwa. Natomiast podatki uzupełniające dotyczą różnych zdarzeń oraz sytuacji podatkowych i są zróżnicowane podmiotowo. Szczegółowe omówienie trzech najważniejszych podatków podstawowych następuje poniżej, w osobnym podrozdziale.

KRYTERIUM STOSUNKU PRZEDMIOTU OPODATKOWANIA DO ŹRÓDŁA PODATKU

Jest to relacja pomiędzy z jednej strony tym, kto jest obciążony podatkiem, a z drugiej strony tym, kto go uiszcza¹³. Wyróżnić można tutaj:

- 1) podatki bezpośrednie,
- 2) podatki pośrednie.

Głównym kryterium wyróżnienia obu grup podatków jest ich przierzucalność. Innymi kryteriami mogą być: technika poboru, sposób nałożenia, zdolność podatnika. Według kryterium przierzucalności do podatków bezpośrednich zalicza się te podatki, które nie mogą być przerzucone na inny podmiot lub nie powinny być przerzucone według zamiaru ustawodawcy. W przypadku podatków bezpośrednich istnieje więc tożsamość między podatnikiem podatku w kategoriach prawnych i podmiotem ponoszącym ciężar opodatkowania w kategoriach ekonomicznych. Ciężar podatku ponosi zawsze podmiot, na którego ustawodawca nałożył obowiązek podatkowy. W przypadku podatków pośrednich istnieje możliwość przerzucenia podatku na inny podmiot niż ten, na który ustawodawca nałożył obowiązek podatkowy¹⁴.

Podatki bezpośrednie to podatki, których ciężar ponosi bezpośrednio ten podmiot, na który podatek jest nakładany, czyli takie podatki, które obciążają bezpośrednio dochód lub majątek podatnika. Opodatkowaniu podlegają dochody podatnika oraz posiadany przez niego majątek, tj.:

¹³ W. Ziółkowski, *Finanse publiczne. Teoria i zastosowanie*, wyd. 3, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań 2005, s. 106.

¹⁴ Sejm RP, *Leksykon budżetowy. Podatki bezpośrednie i pośrednie*. <http://orka2.sejm.gov.pl/BASleksykon.nsf/dokument.xsp?id=FB0D364ACFD50C18C1257A590041E70C> (dostęp: 27.12.2020).

- podatki przychodowe,
- podatki dochodowe,
- podatek majątkowy od posiadania majątku oraz przyrostu majątku.

Mianem **podatków pośrednich** określa się takie, które wprawdzie są płacone przez podmioty zobowiązane (podatników), lecz ich ciężar w całości lub w części ponoszą osoby trzecie, a więc sięgają do dochodu lub majątku nie wprost, ale poprzez przychód, konsumpcję itp. W przypadku podatków pośrednich podatnicy pośredniczą w przekazaniu części lub całości należnych podatków od osób trzecich do władzy publicznej. Do podatków pośrednich zaliczamy podatki od wydatków, czyli podatki konsumpcyjne.

Ważne: szczegółowe kryteria podmiotowe, przedmiotowe, skale, progi podatkowe podatków PIT, CIT i VAT oraz zmiany w wyniku Polskiego Ładu zostaną omówione w rozdziale 3.

1.4. Obowiązek podatkowy i jego powstanie

Istota obowiązku podatkowego związana jest z zaistnieniem tzw. podatkowo-prawnego stanu faktycznego. Ze względu na fakt, że stosunek prawny zobowiązania podatkowego jest stosunkiem regulowanym wyłącznie przez ustawę, powstającym niezależnie od woli podmiotów, w obszarze którego skutków nie może wywoływać umowa cywilnoprawna, zasada autonomii woli stron stosunków cywilnoprawnych zostaje w tym przypadku zastąpiona przez wspomniany podatkowo-prawny stan faktyczny i to on jako składnik ustawy, a nie wyraz woli podmiotu, jest źródłem stosunku podatkowo-prawnego. Jest to konsekwencją przyjętej zasady, że prawo podatkowe w sposób władczy i oparty na podporządkowaniu podmiotu podatkowego wkracza w obszar prawa własności zagwarantowanego w art. 64 *Konstytucji RP*.

Zanim obowiązek podatkowy zostanie skonkretyzowany w zobowiązaniu podatkowym, podmiot takiego obowiązku obciążany jest często obowiązkami prawnymi, których celem jest realizacja roszczenia podatkowego państwa. Są to głównie obowiązki o charakterze proceduralnym. W związku z tym należy wskazać, że powstanie obowiązku podatkowego prowadzi do powstawania wielu więzi prawnych pomiędzy podatnikiem a organem podatkowym¹⁵.

Co do wygasania obowiązku podatkowego przedstawiciele doktryny prawa podatkowego podkreślają, że fakt ten następuje wraz z ustaniem bytu prawnego bądź bytu faktycznego podatnika lub wraz z uchYLENIEM przepisów nakładających ten obowiązek. Podkreśla się jednocześnie, że w sytuacji, gdy podatnik korzysta ze zwolnienia podmiotowego, przedmiotowego lub ulgi podatkowej, obowiązek podatkowy nie wygasa¹⁶.

¹⁵ R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, wyd. 9, C.H. Beck, Warszawa 2016, s. 205.

¹⁶ Z. Ofiarski, *Prawo...*, op. cit., s. 133-134.

POWSTANIE ZOBOWIĄZANIA PODATKOWEGO

Definicję zobowiązania podatkowego ustawodawca umieścił w art. 5 *Ordynacji podatkowej*. Stanowi on, że zobowiązaniem podatkowym jest wynikające z obowiązku podatkowego zobowiązanie podatnika do zapłacenia na rzecz Skarbu Państwa, województwa, powiatu albo gminy podatku w wysokości, w terminie oraz w miejscu określonych w przepisach prawa podatkowego.

Ustawowa definicja zobowiązania wskazuje na jego następujące elementy¹⁷:

- wskazanie obowiązku podatkowego jako źródła zobowiązania podatkowego;
- wskazanie na zobowiązanie podatkowe jako płatność;
- wskazanie podmiotów, na rzecz których podatnik ma dokonać płatności z tytułu zobowiązania podatkowego;
- wskazanie na przepisy prawa podatkowego jako formę określenia wysokości, terminu i miejsca dokonywania płatności z tytułu zobowiązania podatkowego.

Zobowiązaniem podatkowym jest wynikające z obowiązku podatkowego zobowiązanie podatnika do zapłacenia na rzecz Skarbu Państwa, województwa, powiatu albo gminy podatku w wysokości, w terminie oraz w miejscu określonych w przepisach prawa podatkowego.

Jak więc można zauważyć, zobowiązanie podatkowe wynika niejako z obowiązku podatkowego, jest jego skonkretyzowaną – w odniesieniu do danego podmiotu – formą. Konkretyzacja, z jaką mamy do czynienia przy przechodzeniu obowiązku podatkowego w zobowiązanie podatkowe, dotyczy:

- wysokości podatku należnego do zapłaty;
- terminu dokonania zapłaty podatku;
- miejsca zapłaty podatku.

Wysokość podatku obliczana jest bądź przez **podatnika (płatnika)**, bądź przez **organ podatkowy**. Z tą pierwszą sytuacją będziemy mieli do czynienia znacznie częściej, jako że polskie prawo podatkowe opiera się głównie na zasadzie samoobliczania podatków. Organy podatkowe ustalają wysokość podatku w przypadku podatku od nieruchomości, podatku rolnego, leśnego oraz od spadków i darowizn.

Termin zapłaty podatku uzależniony jest od sposobu powstawania zobowiązań podatkowych. W przypadku powstawania zobowiązania w drodze decyzji ustalającej jego wysokość termin zapłaty wynosi 14 dni od daty doręczenia decyzji podatnikowi. Znacznie częściej jednak mamy do czynienia z terminem płatności określonym w danej ustawie podatkowej, np. 30 kwietnia w przypadku podatku dochodowego od osób fizycznych. Podatek jest wpłacany na rachunek właściwego urzędu skarbowego lub jednostki samorządu terytorialnego.

¹⁷ C. Kosikowski, L. Etel, R. Dowgier, P. Pietrasz, S. Presnarowicz, *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2007, s. 59.

Ordynacja podatkowa przewiduje **dwa sposoby powstawania zobowiązań podatkowych**:

- 1) **z mocy prawa** – konieczne zaistnienie zdarzenia, z którym ustawa podatkowa wiąże powstanie zobowiązania podatkowego (art. 21 § 1 pkt 1 o.p.);
- 2) **w drodze decyzji** – wydanie i doręczenie decyzji organu podatkowego ustalającej wysokość tego zobowiązania (art. 21 § 1 pkt 2 o.p.).

W przypadku powstania zobowiązania z chwilą doręczenia decyzji ma ona charakter konstytutywny. Taka decyzja tworzy zobowiązanie podatkowe, wskazując wierzyciela i dłużnika, przedmiot oraz treść stosunku zobowiązaniowego.

W przypadku drugiego ze sposobów powstawania zobowiązań, jeżeli zobowiązanie powstaje z chwilą zaistnienia okoliczności, z którymi przepisy ustawy łączą powstanie takiego zobowiązania, organ podatkowy nie dokonuje wymiaru podatku, chyba że podmiot odpowiedzialny za ustalenie zobowiązania nie dokona tego lub ustali je nieprawidłowo. Taka decyzja organu podatkowego ma charakter deklaratoryjny, ponieważ zobowiązanie podatkowe powstało z mocy prawa, lecz wykonane zostało w niewłaściwej wysokości lub nie zostało wykonane wcale¹⁸.

Na podstawie wskazanych instytucji wyraźnie uwidaczniają się odmienne powinności wynikające z obowiązku i zobowiązania podatkowego. Zgodnie z tym obowiązek podatkowy wywołuje powinność wymiaru, lecz nie jest związany z wymagalnością uprawnień i obowiązków materialnych, z którą mamy do czynienia dopiero w momencie konkretyzacji zobowiązania. Można mieć jednakże do czynienia ze stanami faktycznymi, w których, pomimo istnienia obowiązku podatkowego, zobowiązanie podatkowe nie powstanie.

W sytuacji, w której wymiar podatkowy jest niezbędny dla przekształcenia obowiązku podatkowego w zobowiązanie podatkowe, powinien on zostać dokonany w odpowiednim czasie. Jeżeli organ podatkowy nie wyda takiej decyzji w stosownym terminie, mamy do czynienia z przedawnieniem prawa do wymiaru podatku. W takim przypadku organ traci prawo do ustalenia zobowiązania podatkowego wobec podmiotu, który podlegał obowiązkowi podatkowemu. Przedawnienie prawa do wymiaru rodzi ten skutek, że nie powstaje wierzytelność podatkowa i odpowiadający jej dług, co oznacza, że organ podatkowy nie ma prawa do żądania określonego zachowania ze strony podatnika. Przedawnienie prawa do wymiaru dotyczy zobowiązań podatkowych, których powstanie wymaga wydania przez organ decyzji konstytutywnej¹⁹.

Jak stanowi art. 68 § 1 *Ordynacji podatkowej*, zobowiązanie podatkowe, o którym mowa w art. 21 § 1 pkt 2, nie powstaje w przypadku, jeżeli organ podatkowy nie doręczył decyzji ustalającej zobowiązanie po upływie 3 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym powstał obowiązek podatkowy. W sytuacji gdy podatnik nie złożył deklaracji we wskazanym terminie, a także gdy w deklaracji

¹⁸ A. Gomułowicz, J. Małecki, *Podatki i prawo podatkowe*, Lexis Nexis, Warszawa 2013, s. 352.

¹⁹ Z. Ofiarski, *Prawo...*, op. cit., s. 141.

złożonej nie ujawni wszystkich danych niezbędnych do ustalenia zobowiązania, prawo do wymiaru podatku przedawnia się po upływie lat 5. Wydłużony termin przedawnienia obejmuje także opodatkowanie dochodu nieznajdującego pokrycia w ujawnionych źródłach przychodów lub pochodzącego ze źródeł nieujawnionych.

Istnieją dwa sposoby powstawania zobowiązań podatkowych:

Z mocy prawa – z dniem zaistnienia zdarzenia, z którym ustawa podatkowa wiąże powstanie takiego zobowiązania.

Na mocy decyzji – z dniem doręczenia decyzji organu podatkowego ustalającej wysokość tego zobowiązania.

Zauważyć należy, iż powstawanie zobowiązania podatkowego z mocy prawa, tzn. z chwilą zaistnienia zdarzenia, z którym ustawa podatkowa wiąże powstanie zobowiązania, jest przypadkiem znacznie częstszym, a to ze względu na fakt, iż w przeważającej części podatników podatnicy są zobowiązani do ich samoobliczania.

WYMIAR PODSTAWY OPODATKOWANIA

Po tym, jak powstanie zobowiązanie podatkowe, w gestii organu podatkowego pozostaje oszacowanie podstawy opodatkowania, czyli tzw. wymiar podatku.

Gdy w toku postępowania podatkowego organ podatkowy stwierdzi, iż podatnik nie posiada ksiąg podatkowych lub innych danych niezbędnych do określenia podstawy opodatkowania, albo też uzna, że dane wynikające z ksiąg podatkowych nie pozwalają na określenie podstawy opodatkowania, określa podstawę opodatkowania **w drodze oszacowania**. Podobna sytuacja będzie miała miejsce wówczas, gdy organ podatkowy stwierdzi naruszenie przez podatnika warunków uprawniających tego ostatniego do korzystania ze zryczałtowanej formy opodatkowania. Organ odstąpi jednak od oszacowania podstawy opodatkowania, jeżeli zgromadzone w toku postępowania podatkowego dowody pozwolą na określenie podstawy opodatkowania mimo braku ksiąg. Odstąpienie od szacowania podstawy opodatkowania będzie miało miejsce także wówczas, gdy dowody te – uzupełniając dane wynikające z ksiąg – wystarczą dla określenia podstawy opodatkowania.

Dokonując oszacowania, organ podatkowy może wybrać w szczególności jedną z następujących metod (art. 23 § 3 o.p.):

- **porównawczą wewnętrzną** – polegającą na porównaniu wysokości obrotów w tym samym przedsiębiorstwie za poprzednie okresy, w których znana jest wysokość obrotu;
- **porównawczą zewnętrzną** – polegającą na porównaniu wysokości obrotów w innych przedsiębiorstwach prowadzących działalność o podobnym zakresie i w podobnych warunkach;
- **remanentową** – polegającą na porównaniu wartości majątku przedsiębiorstwa na początku i na końcu okresu, z uwzględnieniem wskaźnika szybkości obrotu;
- **produkcyjną** – polegającą na ustaleniu zdolności produkcyjnej przedsiębiorstwa;

- **kosztową** – polegającą na ustaleniu wysokości obrotu na podstawie wysokości kosztów poniesionych przez przedsiębiorstwo, z uwzględnieniem wskaźnika udziałów tych kosztów w obrocie;
- **udziału dochodu w obrocie** – polegającą na ustaleniu wysokości dochodów ze sprzedaży określonych towarów i wykonywania określonych usług, z uwzględnieniem wysokości udziału tej sprzedaży (wykonanych usług) w całym obrocie. Wskazany wcześniej katalog metod szacowania nie jest katalogiem zamkniętym.

Ordynacja podatkowa nie pozostawia organowi podatkowemu dowolności w dokonywaniu szacowania podstawy opodatkowania. Ustawodawca nałożył bowiem na organy podatkowe obowiązek takiego dokonania oszacowania podstawy opodatkowania, aby wynik osiągnięty w rezultacie oszacowania zmierzał do jej określenia w wysokości zbliżonej do rzeczywistej podstawy opodatkowania. Co więcej, organ podatkowy, określając podstawę opodatkowania w drodze oszacowania, jest zobowiązany do uzasadnienia podjętego przez siebie wyboru. Co również istotne, jeżeli organ podatkowy określił podstawę opodatkowania w drodze oszacowania, a podatnik był zobowiązany do wpłaty zaliczek na podatek, wysokość tych zaliczek (za okres, za który dokonano oszacowania podstawy opodatkowania) określana jest przez organ podatkowy proporcjonalnie do wysokości zobowiązania podatkowego za dany rok podatkowy lub inny okres rozliczeniowy. Organ podatkowy wydaje decyzję, w której określa wysokość odsetek za zwłokę od zaległości w tych zaliczkach, przyjmując ich prawidłową wysokość.

PODATNIK, PŁATNIK, INKASENT

Podatnikiem jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, podlegająca na mocy ustaw podatkowych obowiązkowi podatkowemu. Ustawy podatkowe mogą ustanawiać podatnikami także inne, niewymienione powyżej, podmioty. O tym, czy dany podmiot posiada status podatnika, czy też nie, decyduje więc brzmienie konkretnego przepisu danej ustawy podatkowej.

Podatnik odpowiada całym swoim majątkiem za wynikające ze zobowiązań podatkowych podatki. Jeżeli podatnik jest osobą fizyczną pozostającą w związku małżeńskim, odpowiedzialność podatkowa obejmuje zarówno majątek odrębny podatnika, jak i wspólny majątek podatnika i jego małżonka.

W sytuacji, gdy:

- podatnik i współmałżonek zawrą umowę o ograniczeniu lub wyłączeniu ustawowej wspólności majątkowej lub
 - wspólność majątkowa podatnika i współmałżonka zostanie zniesiona prawomocnym orzeczeniem sądu, lub
 - ustanie wspólności majątkowa w przypadku ubezwłasnowolnienia małżonka, lub
 - uprawomocni się orzeczenie sądu o separacji,
- wówczas skutki prawne tych zdarzeń nie dotyczą zobowiązań podatkowych powstałych przed ich zaistnieniem.

Podatnikiem jest się z mocy prawa. Stanu tego nie można zmienić umową cywilnoprawną, tzn. na skutek zapisu umowy, ani nie można stać się podatnikiem, ani też zwolnić się od odpowiedzialności podatkowej.

Płatnikiem jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, obowiązana na podstawie przepisów prawa podatkowego do obliczenia i pobrania od podatnika podatku i wpłacenia go we właściwym terminie organowi podatkowemu (art. 8 o.p.).

Co do zasady podmiotem odpowiedzialnym za wpłatę należności publicznoprawnych na rachunek właściwego urzędu skarbowego jest podatnik. Odpowiedzialność ta jest jednak **wyłączona** w sytuacji, gdy przepisy prawa podatkowego nakładają na płatnika obowiązek obliczenia, poboru i wpłaty podatku (art. 30 § 1 o.p.). W takim przypadku podmiotem wyłącznie odpowiedzialnym za uiszczenie podatków jest płatnik, chyba że niepobranie podatku lub jego pobranie nastąpiło z winy podatnika. W tym ostatnim przypadku, a także w sytuacji, gdy odrębne przepisy tak stanowią, nie wydaje się decyzji o odpowiedzialności płatnika, lecz decyzję kieruje się do podatnika.

W pozostałych przypadkach, gdy płatnik nie wypełni ciężących na nim obowiązków, tzn. nie pobierze podatku w ogóle lub też pobierze go w zbyt niskiej wysokości, organ podatkowy (naczelnik urzędu skarbowego właściwy ze względu na siedzibę płatnika) wydaje decyzję o określeniu odpowiedzialności podatkowej płatnika. W decyzji takiej organ podatkowy, zgodnie z art. 30 § 4 o.p., określa prawidłową wysokość podatku, jaki powinien być pobrany przez płatnika. Decyzja o odpowiedzialności płatnika może zostać wydana po zakończeniu roku podatkowego lub innego okresu rozliczeniowego.

Podatek niezapłacony w terminie przez płatnika jest, co wynika z art. 51 § 3 o.p., **zaległością podatkową**, od której to zaległości naliczane są odsetki za zwłokę. Płatnik odpowiada całym swoim majątkiem za podatek niepobrany lub podatek pobrany, a niewpłacony na rachunek właściwego organu podatkowego. Podobnie jak ma to miejsce w przypadku podatnika, jeżeli płatnik jest osobą fizyczną pozostającą w związku małżeńskim, odpowiedzialność podatkowa obejmuje zarówno majątek odrębny płatnika, jak i wspólny majątek płatnika i jego małżonka. Zasady dotyczące odpowiedzialności współmałżonka w sytuacji ograniczenia, zniesienia lub ustania wspólności majątkowej podatnika i jego małżonka mają odpowiednio zastosowanie także i w tym przypadku.

Inkasentem jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, obowiązana do pobrania od podatnika podatku i wpłacenia go we właściwym terminie organowi podatkowemu (art. 9 o.p.).

Podatek niezapłacony w terminie przez inkasenta jest, co wynika z art. 51 § 3 o.p., **zaległością podatkową** (zob. nr 55), od której to zaległości naliczane są odsetki za zwłokę.

Inkasent odpowiada całym swoim majątkiem za podatek pobrany, a niewpłacony na rachunek właściwego organu podatkowego. Podobnie jak ma to miejsce w przypadku podatnika, jeżeli inkasent jest osobą fizyczną pozostającą w związku małżeńskim, odpowiedzialność podatkowa obejmuje zarówno majątek odrębny płatnika, jak i wspólny majątek inkasenta i jego małżonka. Zasady dotyczące odpowiedzialności współmałżonka w sytuacji ograniczenia, zniesienia lub ustania wspólności majątkowej podatnika i jego małżonka mają odpowiednio zastosowanie także i w tym przypadku.

PYTANIA SPRAWDZAJĄCE:

- 1. Proszę wymienić cechy podatku, elementy konstrukcji podatku i krótko opisać, na czym polegają.*
- 2. Proszę wymienić najważniejsze funkcje podatkowe i je opisać.*
- 3. Proszę wyjaśnić i opisać pojęcie systemu podatkowego.*
- 4. Proszę opisać klasyfikację podatków w systemie podatkowym.*
- 5. Proszę wyjaśnić, czym jest zobowiązanie podatkowe i kiedy powstaje.*
- 6. Proszę wymienić podstawowe zmiany w progu dochodowym i stawkach podatkowych wprowadzonych w reformie Polski Ład w roku 2022.*

System podatkowy i administracja podatkowa w Polsce

Wprowadzenie

System podatkowy to zespół podatków, które funkcjonują równocześnie w obrębie danego państwa i tworzą całość zarówno w sensie prawnym, jak i ekonomicznym. **Jest to zbiór przepisów prawnych i instytucji finansowych, które ustanawiają podatki oraz określają i zajmują się ich poborem.** W jego skład wchodzi zarówno przepisy, które związane są z samymi podatkami, jak i określające podmioty pobierające podatki, płatników podatków i instytucje wyznaczające wysokość i warunki płacenia podatków²⁰.

System podatkowy w Polsce obejmuje:

- podatki określone przez normy prawne zawierające ich zakres;
- aparat skarbowy, który organizuje wymiar, pobór i kontrolę podatków;
- prawo regulujące sprawy w zakresie podatków i aparatu skarbowego;
- zasady funkcjonowania systemu podatkowego.

Współcześnie optymalny system podatkowy skutecznie łączy nie tylko funkcje fiskalne, ale także funkcje motywacyjne czy stabilizowanie koniunktury (funkcje pozafiskalne)²¹.

Należy pamiętać, że prowadząc działalność gospodarczą, można spotkać się z sytuacjami, gdy powstają problemy związane ze zobowiązaniami podatkowymi wobec administracji podatkowej. Problemy mogą prowadzić do czynnego udziału podatnika w procedurze postępowania podatkowego skierowanego wobec niego ze względu na wątpliwości organów podatkowych co do obowiązku podatkowego, jakim obarczony jest każdy podatnik. Administracja podatkowa ma uprawnienia do

²⁰ J. Pach, *Podatkowe uwarunkowania przedsiębiorczości w teorii i praktyce gospodarczej*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego”, 2016, t. 30, nr 1, s. 76-85.

²¹ S. Owsiak, *System podatkowy Polski w okresie transformacji – próba oceny*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H. Oeconomia”, 2016, t. 50, nr 1, s. 16.

egzekucji należnych podatków i z tego wynika kompetencja organów podatkowych do wszczynania postępowania podatkowego celem wyjaśniania spraw budzących wątpliwości co do uiszczenia podatków przez podatników. Temu właśnie poświęcony jest niniejszy rozdział.

Postępowanie podatkowe ma na celu ustalenie wysokości zobowiązania podatkowego. Procedura jest najczęściej rozpoczynana w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w zakresie wysokości podatku lub nieprawidłowości w rozliczeniach danego podatnika. Postępowanie podatkowe powinno być prowadzone przez organy szybko i wnikliwie, z zastosowaniem najprostszycy środków prowadzących do załatwienia sprawy. W celu wyjaśnienia stanu faktycznego powinny zostać podjęte wszelkie niezbędne działania. Pierwszym krokiem do tego, aby stwierdzić, czy powstała przesłanka do wszczynania postępowania podatkowego, jest gruntowna wiedza, czym jest obowiązek podatkowy i kiedy powstaje. Następnie należy przyswoić wiedzę o zasadach postępowania podatkowego, według których organy podatkowe powinny postępować, a na koniec wiedzę o samej procedurze postępowania podatkowego.

2.1. Organy administracji podatkowej i ich kompetencje względem podatnika

W polskim systemie podatkowym mamy do czynienia z dwiema instancjami organów podatkowych. Zgodnie z art. 15 ust. 1 *Ordynacji podatkowej* organy podatkowe przestrzegają z urzędu swojej właściwości rzeczowej i miejscowej. Dodatkowo przestrzegają również właściwości instancyjnej z uwagi na zasadę dwuinstancyjności postępowania podatkowego (art. 127 o.p.).

Organem administrującym jest „każdy podmiot, któremu prawo przydaje funkcje administrowania lub któremu prawo stwarza podstawy do przydania funkcji administrowania, a przydanie to nastąpiło. Organ administrujący jest więc podmiotem realizującym zadania z zakresu administracji publicznej w sposób władczy. O kompetencji organu informuje przepis prawny zawarty w akcie normatywnym regulującym daną gałąź administracji publicznej”²².

Organami pierwszej instancji są:

- 1) naczelnik urzędu skarbowego (PIT, CIT, VAT, PCC, podatek od spadków i darowizn);
- 2) naczelnik urzędu celno-skarbowego (podatek akcyzowy);
- 3) wójt, burmistrz (prezydent miasta), starosta albo marszałek województwa (podatki: od nieruchomości, od środków transportowych, leśny, rolny, opłaty lokalne);
- 4) dyrektor izby skarbowej;
- 5) dyrektor izby celnej.

²² J. Boć, *Prawo administracyjne*, Kolonia Limited, Wrocław 2007, s. 132.

Organami drugiej instancji są:

- 1) dyrektor izby skarbowej, dyrektor izby celnej – jako:
 - a) organ odwoławczy odpowiednio od decyzji naczelnika urzędu skarbowego lub naczelnika urzędu celno-skarbowego,
 - b) organ odwoławczy od decyzji wydanej przez ten organ w pierwszej instancji;
- 2) samorządowe kolegium odwoławcze jako organ odwoławczy od decyzji wójta, burmistrza (prezydenta miasta), starosty albo marszałka województwa.

Warto zwrócić uwagę na zmiany obowiązujące od stycznia 2021 r. w zakresie przynależności danej kategorii podatników do organów administracji skarbowej. 1 stycznia 2021 r. zmieniła się właściwość wyspecjalizowanych urzędów skarbowych. Największych podatników (o rocznym przychodzie/obrocie netto powyżej 50 mln euro) obsługuje jeden urząd skarbowy – I Mazowiecki Urząd Skarbowy w Warszawie. Na dużych podmiotach gospodarczych (o rocznym przychodzie/obrocie netto od 3 mln euro do 50 mln euro) koncentruje się obecnie 19 wyspecjalizowanych urzędów skarbowych. Mazowiecki Urząd Skarbowy obsługuje od 2021 r. Narodowy Bank Polski, banki państwowe i banki krajowe prowadzone w postaci spółek akcyjnych oraz banki hipoteczne, krajowe zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji, podatkowe grupy kapitałowe i spółki wchodzące w ich skład oraz spółki giełdowe. Mniejsze podmioty z udziałem kapitału zagranicznego zostały przeniesione do zwykłych urzędów skarbowych.

Podatnik powinien znać właściwy dla danego rozliczenia podatkowego urząd skarbowy i do niego składać deklaracje podatkowe oraz wpłacać podatki. Mimo że najczęściej praktyka organów podatkowych w przypadkach pomyłek co do właściwości urzędu jest korzystna dla podatników, warto nie popełniać takich błędów.

Właściwością jest zdolność organu podatkowego do prowadzenia określonego rodzaju spraw dotyczących zobowiązań podatkowych lub innych spraw normowanych przepisami prawa podatkowego.

Właściwością rzeczową jest zdolność prawna organu podatkowego do prowadzenia określonych spraw. Zgodnie z art. 15 *Ordynacji podatkowej* organy podatkowe przestrzegają z urzędu swojej właściwości rzeczowej i miejscowej. **Właściwość miejscowa** organów podatkowych w sprawach opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych ustalana jest według miejsca zamieszkania.

Właściwość rzeczowa i miejscowa jest ustalana z uwzględnieniem również zakresu zadań i terytorialnego zasięgu działania organów podatkowych, określonych na podstawie odrębnych przepisów. Właściwość rzeczową organów podatkowych ustala się według przepisów określających zakres ich działania i kategorii. Organem podatkowym właściwym miejscowo w sprawie orzeczenia o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej jest organ podatkowy właściwy dla podatnika, płatnika lub inkasenta.

Jeżeli w trakcie roku podatkowego lub określonego w odrębnych przepisach innego okresu rozliczeniowego nastąpi zdarzenie powodujące zmianę właściwości miejscowej organu podatkowego, organem podatkowym właściwym miejscowo za ten okres rozliczeniowy pozostaje ten organ podatkowy, który był właściwy w pierwszym dniu roku podatkowego lub okresu rozliczeniowego.

Jeżeli po zakończeniu roku podatkowego lub innego okresu rozliczeniowego nastąpi zdarzenie powodujące zmianę właściwości miejscowej organu podatkowego, organem podatkowym właściwym miejscowo w sprawach dotyczących poprzednich lat podatkowych lub innych okresów rozliczeniowych jest zasadniczo organ właściwy po zaistnieniu tych zdarzeń.

Organy podatkowe właściwe w dniu wszczęcia postępowania podatkowego lub kontroli podatkowej pozostają właściwe w sprawie, której to postępowanie lub kontrola dotyczy, chociażby w trakcie postępowania lub kontroli nastąpiło zdarzenie powodujące zmianę właściwości.

KOMPETENCJE ORGANÓW PODATKOWYCH WZGLĘDEM PODATNIKA

Odnosząc się do kompetencji organów podatkowych względem podatnika, warto pamiętać o tym, że organ podatkowy jest nie tylko uprawniony do egzekwowania obowiązków podatkowych względem podatnika. To oczywiście podstawowe zadanie organów i całej administracji podatkowej (o tym poniżej w ramach struktury administracji podatkowej), ale jest też obszar działań, o którym podatnicy czasami zapominają. Ten obszar odnosi się do kompetencji wychodzących naprzeciw różnym sytuacjom podatnika, które uniemożliwiają mu wywiązywanie się ze swoich obowiązków podatkowych wobec państwa.

Podatnik nie zawsze jest w stanie sprostać obciążeniom podatkowym. Jeżeli dodatkowo kryje się za tym trudna sytuacja finansowa, majątkowa czy rodzinna, może liczyć na pomoc w spłacie zobowiązań podatkowych. Regulacje dotyczące pomocy w spłacie podatków można zasadniczo znaleźć w rozdziale 7a *Ordynacji podatkowej*. Zgodnie z tym rozdziałem podatnicy mogą się ubiegać o:

- rozłożenie na raty spłaty podatku lub zaległości podatkowej;
- odroczenie terminu podatku;
- odroczenie zapłaty zaległości;
- umorzenie długu, odsetek, opłaty prolongacyjnej;
- odroczenie lub rozłożenie na raty zapłaty odsetek od zaliczek określonych w decyzji wydanej na podstawie art. 53a *Ordynacji podatkowej*.

Należy tutaj podkreślić, że ze wszystkich tych ulg mogą skorzystać podatnicy, ich spadkobiercy oraz osoby trzecie odpowiadające za długi podatnika. Natomiast płatnicy i inkasenci mogą jedynie zwrócić się o rozłożenie na raty lub odroczenie terminu płatności podatku bądź rozłożenie na raty lub odroczenie zapłaty zaległości wraz z odsetkami.

Zainteresowany ulgą w spłacie podatku powinien sam wykazać stosowną inicjatywę i złożyć wniosek w tej sprawie do właściwego urzędu skarbowego. Wniosek taki powinien zawierać, oprócz podstawowych danych, które powinny zawierać wszystkie wnioski kierowane do organów podatkowych, także precyzyjne określenie, czego wniosek dotyczy, z powołaniem podstawy prawnej oraz odpowiednie umotywowanie.

Ważny interes podatnika lub interes publiczny – przesłanki uzyskania ulgi – nie mają swoich definicji ustawowych. O tym, co kryją te określenia, decyduje organ podatkowy, rozpatrując wniosek o przyznanie ulgi. Wprawdzie są to pojęcia nieokreślone, ale w oparciu o orzecznictwo sądów oraz doktrynę prawa można wskazać przesłanki, które powinny skłonić organ podatkowy do przychylnego rozpatrzenia wniosku.

O ważnym interesie podatnika mówi się w kontekście trudnej sytuacji podatnika – jego sytuacji finansowej, rodzinnej, majątkowej. Jeśli z wnioskiem o przyznanie ulgi wystąpi osoba fizyczna, organ podatkowy rozważy, czy natychmiastowa spłata zobowiązań stanowi zagrożenie dla egzystencji jego i jego rodziny. Na pomoc organu podatkowego może liczyć wnioskodawca, który w wyniku zdarzenia losowego stracił swój dobytek. Jednakże nie tylko wypadki losowe uzasadniają przyznanie ulgi. Zainteresowany może powoływać się choćby na przesłanki ściśle związane z jego osobą, np. nagła utrata pracy, przewlekła choroba. Jednakże osoba pozostająca w związku małżeńskim nie może poprzestać tylko na przedstawieniu swojej sytuacji finansowej. Musi wykazać, że zagrożony jest byt jego rodziny, np. współmałżonek jest bezrobotny, a jeżeli pracuje, to jego zarobki nie wystarczają na zaspokojenie podstawowych potrzeb rodziny.

Należy pamiętać, że do kompetencji organów podatkowych należy nie tylko egzekucja zobowiązań podatkowych, ale także stosowanie różnego rodzaju ulg wobec podatnika znajdującego się w trudnej sytuacji finansowej, która uniemożliwia uiszczanie podatków.

Jeżeli z wnioskiem o pomoc w spłacie zobowiązań zwraca się firma, decydujące znaczenie ma nie tylko aktualna kondycja finansowa, ale i perspektywa przezwyciężenia kłopotów. Nie może jednak liczyć na przyznanie ulgi przedsiębiorca, który traktuje ją jako formę kredytowania i nie podejmuje żadnych działań dla poprawy swojej sytuacji finansowej. Ponadto przedsiębiorcy, którzy zamierzają ubiegać się o ulgi, muszą pamiętać, że ich wniosek w tej sprawie będzie rozpatrywany także pod kątem udzielenia im pomocy publicznej. Tak więc prowadzący działalność gospodarczą mogą ubiegać się o ulgi stanowiące pomoc *de minimis*. Na przyznanie ulg podatkowych w ramach pomocy *de minimis* może liczyć przedsiębiorca, który w ostatnich trzech latach uzyskał pomoc państwa nieprzekraczającą równowartości 300 tys. euro. Taka pomoc, według prawa unijnego, nie jest uznawana za pomoc państwa i nie wymaga notyfikowania przez Komisję Europejską.

Istnieją odstępstwa od zasady, że w sprawie ulg potrzebna jest inicjatywa zainteresowanego. Do tych wyjątków należy m.in. możliwość umorzenia przez organ podatkowy z urzędu zaległości podatkowych w sytuacji, gdy działania zmierzające do wyegzekwowania długu nie przyniosą spodziewanych rezultatów – od dłużnika nie można nic ściągnąć, a jeśli się to udaje, to uzyskane pieniądze nie wystarczają nawet na pokrycie wydatków egzekucyjnych. Z urzędu mogą zostać umorzone także długi niezaspokojone w postępowaniu likwidacyjnym lub upadłościowym. Można również liczyć na umorzenie z urzędu, gdy kwota zaległości jest niewielka – nie przekracza pięciokrotnej wartości kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym. Umorzony zostanie także dług podatnika, który zmarł, nie pozostawiając żadnego majątku, lub pozostawił ruchomości niepodlegające egzekucji na podstawie odrębnych przepisów albo pozostawił przedmioty codziennego użytku domowego, których łączna wartość nie przekracza kwoty 5000 zł, i jednocześnie brak jest spadkobierców innych niż Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego oraz nie ma możliwości orzeczenia odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej.

Urząd skarbowy, przyznając ulgi w spłacie zobowiązań, wykorzystuje swoje uprawnienia i ustala odpowiednią opłatę prolongacyjną. Jest to rodzaj specyficznego oprocentowania, opłaty za pozytywne rozpatrzenie wniosku. Opłatę prolongacyjną określa organ podatkowy, który wydaje decyzję o odroczeniu terminu płatności bądź rozłożeniu na raty podatku lub zaległości podatkowej wraz z odsetkami za zwłokę. Opłatę prolongacyjną nalicza się w wysokości połowy ustalonej kwoty odsetek za zwłokę. Nie nalicza się opłaty prolongacyjnej, gdy przyczyną wydania decyzji o odroczeniu terminu płatności podatku lub zaległości podatkowej albo o rozłożeniu na raty były klęska żywiołowa lub wypadek losowy. Uznaniowo organ podatkowy może także odstąpić od opłaty prolongacyjnej, kiedy przyznanie jednej z ww. ulg następuje w związku z postępowaniem układowym lub na podstawie odrębnych ustaw.

Innym uprawnieniem leżącym w gestii organu podatkowego, jakim jest minister finansów, jest instytucja zaniechania poboru podatku. Polega ona na tym, że podatnik nie zostaje obciążony podatkiem, do którego jest zasadniczo zobowiązany. Zaniechanie stosowane może być zarówno do zobowiązań istniejących, jak i tych, które powstaną w przyszłości. Minister finansów w drodze rozporządzenia w przypadkach uzasadnionych ważnym interesem publicznym lub ważnym interesem podatników może zaniechać poboru podatków. Przyznając tego rodzaju ulgę, minister finansów ma obowiązek określić szczegółowo, czy zaniechanie dotyczy całości lub części poboru podatków, jakiego podatku dotyczy okres zaniechania, oraz grupy podatników, których zaniechanie dotyczy. Zaniechanie poboru podatku nie jest sposobem na wygaśnięcie zobowiązania podatkowego. Zaniechanie poboru podatku w stosunku do grupy podatników będących przedsiębiorcami następuje zgodnie z przepisami o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej.

Minister finansów może także w drodze rozporządzenia zwolnić płatników z obowiązku pobierania podatku lub zaliczek na podatek. Decydując o wygaśnięciu zobowiązania podatkowego poprzez zwolnienie płatników z obowiązku pobierania

podatku lub zaliczek na podatek, minister finansów musi określić termin wpłacenia podatku i wynikające z tego zwolnienia obowiązki informacyjne podatników, chyba że podatnik jest obowiązany do dokonania rocznego lub innego okresowego rozliczenia tego podatku.

Kolejną kompetencją organu podatkowego jest możliwość, na wniosek podatnika, zwolnienia płatnika z obowiązku pobierania podatku. Podatnik, zwracając się do organu podatkowego z takim wnioskiem, musi wykazać, że pobranie podatku zagraża ważnym interesom podatnika, a w szczególności jego egzystencji, lub uprawdopodobni, że pobrany podatek byłby niewspółmiernie wysoki w stosunku do podatku należnego za rok podatkowy lub inny okres rozliczeniowy. Organ podatkowy przed wydaniem decyzji w tej sprawie przeprowadzi postępowanie mające na celu stwierdzenie istnienia bądź nieistnienia przesłanki zwolnienia.

Organ podatkowy może także, na wniosek podatnika, ograniczyć pobór zaliczek na podatek, jeżeli podatnik uprawdopodobni, że zaliczki obliczone według zasad określonych w ustawach podatkowych byłyby niewspółmiernie wysokie w stosunku do podatku należnego od dochodu przewidywanego na dany rok podatkowy. Ograniczenie może dotyczyć całości zaliczek bądź ich części, danej, określonej zaliczki, a także zaliczek na pewien czas.

Generalnie należy stwierdzić, że właściwym rzeczowo dla podatnika organem podatkowym będzie organ, który właściwy jest do ustalania lub określania zobowiązań z tytułu podatków i opłat. Organ podatkowy właściwy do orzekania o odpowiedzialności podatkowej płatnika lub inkasenta jest również właściwy do odraczania terminu płatności oraz rozkładania na raty zapłaty podatku, odraczania oraz rozkładania na raty zapłaty zaległości podatkowej wraz z odsetkami za zwłokę, umarzania z urzędu zaległości podatkowych lub opłaty prolongacyjnej w przypadkach udzielenia z urzędu ulg przez organ podatkowy, gdy kwota zaległości podatkowej nie została zaspokojona w zakończonym postępowaniu likwidacyjnym lub upadłościowym i gdy podatnik zmarł, nie pozostawiając żadnego majątku, lub pozostawił ruchomości niepodlegające egzekucji na podstawie odrębnych przepisów albo pozostawił przedmioty codziennego użytku domowego, których łączna wartość nie przekracza kwoty 5000 zł, i jednocześnie brak jest spadkobierców innych niż Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego oraz nie ma możliwości orzeczenia odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej.

2.2. Struktura administracji podatkowej i funkcja kontrolna

Począwszy od tzw. łagodnej rewolucji podatkowej przeprowadzonej z początkiem lat dziewięćdziesiątych XX w., w kolejnych latach system podatkowy w Polsce dostosowywany był do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej. Początkowo zatem przesłanką zmian była potrzeba dostosowania zasad opodatkowania do gospodarki rynkowej, a później standaryzacja norm.

Wraz z upływem czasu i stopniowym kształtowaniem się świadomości podatkowej społeczeństwa wskazywano na coraz to liczniejsze słałości przyjętego systemu poboru danin publicznych. Nie tylko odbiór społeczny był w tym względzie negatywny, władze także przyznawały, że zmiany w obowiązujących zasadach są konieczne z uwagi na nie tylko niski poziom ściągalności podatków i wzrost skali popełniania oszustw podatkowych, widoczny szczególnie w odniesieniu do podatku od towarów i usług (VAT), ale także z uwagi na zmieniające się warunki gospodarowania.

Jak dotychczas administracja skarbowa w Polsce przeszła długą drogę przemian organizacyjnych. Potrzeba ponownej jej restrukturyzacji wymuszona została licznymi przesłankami. Współcześnie jedną z nich jest bez wątpienia dążenie do stworzenia prospołecznej administracji. Wyrazem tego jest stworzenie Krajowej Administracji Skarbowej. W uzasadnieniu do ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej (KAS) wskazywano, że zasadniczo zamierzeniem jest optymalizacja poboru danin publicznych oraz pełna realizacja założonych celów fiskalnych. Natomiast, w ujęciu szczegółowym, o potrzebie reorganizacji struktur administracji skarbowej stanowiło nieoptymalne wykorzystanie kadry oraz zasobów organizacyjnych i finansowych spowodowane rozproszeniem i powielaniem zadań związanych z poborem należności podatkowych i celnych w ramach poszczególnych służb²³.

Utworzenie Krajowej Administracji Skarbowej oznaczało, że z dniem 1 marca 2017 r. przestały funkcjonować organy administracji podatkowej, celnej i kontroli skarbowej w znanym dotychczas kształcie. Urzędy skarbowe oraz izby administracji skarbowej działają tak jak przed zmianami – nie zmieniły się ich siedziby ani zasięg terytorialny, zmienił się jedynie katalog realizowanych przez nie zadań. Został on rozszerzony o zadania z zakresu podatku akcyzowego, podatku od wydobycia niektórych kopaliny, podatku od gier, a w przypadku izb administracji skarbowej – także o zadania związane z cłem. Podobnie stało się z oddziałami celnymi – mieszczą się one tam, gdzie do tej pory, i wykonują te same zadania.

Natomiast na bazie izb celnych, urzędów celnych oraz urzędów kontroli skarbowej powstały urzędy celno-skarbowe i ich delegatury – jednostki wyspecjalizowane głównie w wykrywaniu przestępstw popełnianych na szeroką skalę na szkodę Skarbu Państwa i ściganiu ich sprawców.

Krajowa Administracja Skarbowa to organ administracji skarbowej i celnej. W struktury Krajowej Administracji Skarbowej wchodzi oprócz administracji podatkowej również administracja celno-skarbowa, która jest organem ścigania.

²³ Projekt Ustawy z dnia 31 maja 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej z uzasadnieniem, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/agent.xsp?symbol=PROJNOWEUST&NrKadencji=8&Kol=D&Typ=UST> (dostęp: 15.01.2021).

Ustawa w punkcie dotyczącym tej części projektu weszła w życie w tym kształcie, a więc stała się prawem obowiązującym.

Za koordynowanie i współdziałanie w kształtowaniu polityki państwa w zakresie zadań KAS odpowiedzialny jest minister właściwy do spraw finansów publicznych. Określa on również czteroletnie kierunki działania i rozwoju KAS.

Na czele Krajowej Administracji Skarbowej stoi Szef Krajowej Administracji Skarbowej, który podlega ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych. Szef KAS nadzoruje jednostki regionalne i lokalne KAS oraz realizuje zadania, które do tej pory wykonywał Szef Służby Celnej, Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej, Generalny Inspektor Informacji Finansowej, a także dotychczasowe zadania ministra do spraw finansów publicznych, w szczególności w zakresie, w jakim nadzoruje on administrację podatkową. Szef KAS, na podstawie odrębnych przepisów, w niektórych sytuacjach pełni również funkcje organu podatkowego i celnego. Swoje zadania wykonuje przy pomocy wyodrębnionych komórek organizacyjnych Ministerstwa Finansów.

Szefowi KAS podlegają:

- dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej,
- dyrektorzy izb administracji skarbowej.

Natomiast dyrektorom izb administracji skarbowej podlegają:

- naczelnicy urzędów skarbowych,
- naczelnicy urzędów celno-skarbowych.

Rysunek 2. Krajowa Administracja Skarbowa – struktura

Źródło: Ministerstwo Finansów, *Krajowa Administracja Skarbowa*.

<https://www.kis.gov.pl/documents/6609173/6751991/broszura+KAS.pdf> (dostęp: 15.01.2025)

ZADANIA KRAJOWEJ ADMINISTRACJI SKARBOWEJ

Krajowa Administracja Skarbowa wykonuje przede wszystkim zadania realizowane dotychczas przez administrację podatkową, Służbę Celną i organy kontroli skarbowej. Zostały one poszerzone o nowe, dotąd nierealizowane zadania dotyczące zwalczania przestępstw gospodarczych (podatkowych) lub związanych z wykonywaniem obowiązków służbowych przez pracowników i funkcjonariuszy KAS.

Tabela 2. Zadania Krajowej Administracji Skarbowej

Rozpoznawanie, wykrywanie, zapobieganie i zwalczanie:	Rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie oraz ściganie sprawców przestępstw:
<ul style="list-style-type: none"> • przestępczości zorganizowanej oraz udziału w zorganizowanej grupie przestępczej • przypadków podrobienia, przerabiania dokumentów lub używania takich dokumentów jako autentycznych • poświadczenia nieprawdy w dokumentach • używania dokumentów, w których poświadczono nieprawdę • oszustw, w związku z którymi nastąpiło uszczuplenie lub narażenie na uszczuplenie należności publicznoprawnej, • oraz ściganie ich sprawców, jeżeli zostały ujawnione przez KAS 	<ul style="list-style-type: none"> • sprzedajności pełniącego funkcję publiczną, przekupstwa, płatnej protekcji (czynnej i biernej) oraz nadużycia uprawnień przez funkcjonariusza, popełnianych przez osoby zatrudnione albo pełniące służbę w jednostkach organizacyjnych KAS, w związku z wykonywaniem czynności służbowych • przekupstwa popełnianego przez osoby niezatrudnione albo niepełniące służby w jednostkach organizacyjnych KAS, w związku z wykonywaniem czynności służbowych przez osoby zatrudnione albo pełniące służbę w jednostkach organizacyjnych KAS • gróźb karalnych, naruszenia nietykalności cielesnej funkcjonariusza, czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego, znieważenia funkcjonariusza skierowanych przeciwko osobom zatrudnionym albo pełniącym służbę w jednostkach organizacyjnych KAS podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych

Źródło: Ministerstwo Finansów, *Krajowa Administracja Skarbowa*.

<https://www.kis.gov.pl/documents/6609173/6751991/broszura+KAS.pdf> (dostęp: 15.01.2025), s. 8-9;

T. Odzimek, *Klasyfikacja podatków i wpływ na rozwój organizacji i przedsiębiorczości*, [w:]

Społeczne, psychologiczne i prawne uwarunkowania zarządzania współczesną organizacją

red. A. Bazan-Bulanda, A. Kwiatek, M. Skiba, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej,

Częstochowa 2020, s. 119

Istniejąca od 2017 r. struktura organizacyjna oznaczała również zmianę kompetencji w wykonywanych dotychczas zadaniach. W tym zakresie główne zmiany sprowadziły się do:

- przejęcia przez urzędy skarbowe spraw z zakresu podatku akcyzowego, podatku od wydobycia niektórych kopalin, podatku od gier;
- przejęcia przez izby administracji skarbowej większości spraw załatwianych dotychczas przez izby skarbowe oraz izby celne;
- powierzenia zadań związanych z prowadzeniem tzw. twardej kontroli nakierowanej głównie na wykrywanie i zwalczanie oszustw i innych przestępstw podatkowych urzędom celno-skarbowym.

Zadania wykonywane przez organy KAS zaprezentowano w tabeli 3.

Tabela 3. Zadania Krajowej Administracji Skarbowej w podziale na strukturę organów

Organ	Główne zadania
Minister właściwy do spraw finansów publicznych	<ul style="list-style-type: none"> • koordynowanie i współdziałanie w kształtowaniu polityki państwa w zakresie zadań KAS • określanie czteroletnich kierunków działania i rozwoju KAS • wydawanie koncesji na prowadzenie kasyna gry oraz zezwoleń na prowadzenie salonu gry bingo pieniężne, urządzenie zakładów wzajemnych, urządzenie turnieju gry w pokera • wydawanie ogólnych interpretacji podatkowych i objaśnień podatkowych
Szef KAS	<ul style="list-style-type: none"> • nadzór nad podległymi organami i jednostkami KAS • kształtowanie polityki kadrowej i szkoleniowej w jednostkach KAS • nadzorowanie, koordynowanie i wykonywanie czynności operacyjno-rozpoznawczych • rozpoznawanie, wykrywanie i zwalczanie przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych oraz zapobieganie im • rozpoznawanie, wykrywanie, zapobieganie oraz zwalczanie wymienionych wyżej przestępstw gospodarczych oraz popełnianych przez pracowników i funkcjonariuszy KAS • kontrolowanie oświadczeń majątkowych składanych przez pracowników i funkcjonariuszy KAS • przeciwdziałanie praniu brudnych pieniędzy • prowadzenie działalności analitycznej, prognostycznej i badawczej w zakresie działalności KAS oraz analiza ryzyka • zmiana interpretacji indywidualnych oraz ich uchylanie i umarzanie postępowania w tym zakresie • wydawanie opinii zabezpieczających

Organ	Główne zadania
Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej	<ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie jednolitej i powszechnie dostępnej informacji podatkowej i celnej • wydawanie indywidualnych interpretacji przepisów prawa podatkowego • prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie prawa podatkowego i celnego
Dyrektor Izby Administracji Skarbowej	<ul style="list-style-type: none"> • nadzór nad działalnością naczelników urzędów skarbowych oraz urzędów celno-skarbowych, z wyjątkiem nadzoru nad wykonywaniem czynności operacyjno-rozpoznawczych zastrzeżonych dla Szefa KAS • rozpatrywanie (jako organ drugiej instancji) odwołań od rozstrzygnięć wydawanych przez naczelników urzędów skarbowych i celno-skarbowych, z wyjątkiem spraw, w których kontrola celno-skarbowa przekształca się w postępowanie podatkowe (jeżeli kontrolowany nie złożył korekty deklaracji albo organ podatkowy nie uwzględnił złożonej korekty deklaracji) • wykonywanie czynności audytowych i audytu, z wyjątkiem audytu gospodarowania środkami pochodzącymi z budżetu UE oraz niepodlegającymi zwrotowi środkami z pomocy udzielanej przez państwa członkowskie EFTA (zadanie Szefa KAS) • wykonywanie zadań wynikających z przepisów unijnych regulujących statystykę dotyczącą obrotu towarowego pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej (INTRASTAT) oraz obrotu towarowego państw członkowskich Unii Europejskiej z pozostałymi państwami (EXTRASTAT) • prowadzenie postępowania w zakresie INTRASTAT • prowadzenie spraw związanych z importem towarów z zakresu: przyznania statusu upoważnionego przedsiębiorcy, pozwolenia na regularne stosowanie zgłoszenia uproszczonego, pozwolenia na złożenie zgłoszenia celnego w formie wpisu do rejestru, pozwolenia na złożenie zabezpieczenia generalnego, wyznaczenia miejsc wejść i wyjść w wolnych obszarach celnych i składach wolnocłowych, powiadomienia o prowadzeniu działalności w wolnym obszarze celnym lub składzie wolnocłowym, pozwolenia na odroczenie terminu płatności należności, pozwolenia na stosowanie innych ułatwień płatniczych niż odroczenie płatności; pozwolenia na odprawę scentralizowaną, pozwolenia na samoobsługę celną, zatwierdzania ewidencji w wolnych obszarach celnych, • przyznania statusu upoważnionego odbiorcy w procedurze TIR, pozwolenia na uproszczenia w tranzycie unijnym

Organ	Główne zadania
Naczelnik Urzędu Skarbowego	<ul style="list-style-type: none"> • wykonywanie zadań w zakresie ustalania, określania i poboru podatków, opłat i niepodatkowych należności budżetowych • pobór należności celnych oraz innych opłat związanych z przywozem i wywozem towarów • prowadzenie egzekucji administracyjnej należności pieniężnych • bieżąca obsługa podatników, w tym zapewnienie obsługi i wsparcia podatnika i płatnika w prawidłowym wykonywaniu obowiązków podatkowych • prowadzenie kontroli podatkowych na podstawie przepisów <i>Ordynacji podatkowej</i> i wykonywanie czynności sprawdzających
Naczelnik Urzędu Celno-Skarbowego	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie kontroli celno-skarbowej • ustalanie i określanie podatków, opłat i niepodatkowych należności budżetowych oraz innych należności na podstawie odrębnych przepisów • prowadzenie urzędowego sprawdzenia • prowadzenie w pierwszej instancji postępowań w sprawach celnych przewidzianych przepisami prawa celnego oraz w sprawach podatkowych związanych z przywozem lub wywozem towarów • prowadzenie postępowań jako organ drugiej instancji w sprawach, w których kontrola celno-skarbowa przekształca się w postępowanie podatkowe (jeżeli kontrolowany nie złożył korekty deklaracji albo organ podatkowy nie uwzględnił złożonej korekty deklaracji) • obejmowanie towarów procedurami celnymi • wymiar należności celnych i podatkowych związanych z przywozem i wywozem towarów • rozpoznawanie, wykrywanie, zapobieganie i zwalczanie przestępstw i wykroczeń skarbowych oraz ściganie ich sprawców • rozpoznawanie, wykrywanie, zapobieganie i zwalczanie niektórych przestępstw i wykroczeń określonych w innych przepisach, np. w ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii, o prawie autorskim i prawach pokrewnych, <i>Prawo własności przemysłowej</i>

Źródło: Ministerstwo Finansów, *Krajowa Administracja Skarbowa*, <https://www.kis.gov.pl/documents/6609173/6751991/broszura+KAS.pdf> (dostęp: 15.01.2025), s. 8-9

KONTROLA PODATKOWA W RAMACH KRAJOWEJ ADMINISTRACJI SKARBOWEJ

W ramach Krajowej Administracji Skarbowej przeprowadza się dwa rodzaje kontroli:

- 1) **Kontrola podatkowa** – prowadzona przez pracowników urzędów skarbowych na dotychczasowych zasadach, głównie na podstawie przepisów *Ordynacji podatkowej*.

Podstawą przeprowadzenia kontroli podatkowej jest przepis art. 282 i n. ustawy *Ordynacja podatkowa*. Kontrola podatkowa może dotyczyć każdego podatnika lub przedsiębiorcy. Nie w każdym przypadku kontrola jest podyktowana podejrzeniem nieprawidłowości w rozliczeniu podatków – celem kontroli jest bowiem uszczelnienie systemu podatkowego. Co do zasady jednocześnie u tego samego przedsiębiorcy może być przeprowadzana tylko jedna kontrola.

Kontrola podatkowa zawsze wszczynana jest z urzędu, a nie na wniosek. Kontrola podatkowa jest przeprowadzana przez organy podatkowe pierwszej instancji, którymi są:

- naczelnik urzędu skarbowego,
- naczelnik urzędu celnego,
- wójt/ burmistrz/ prezydent miasta, starosta, marszałek województwa,
- dyrektor izby skarbowej,
- dyrektor izby celnej.

- 2) **Kontrola celno-skarbowa** – prowadzona przez naczelników urzędów celno-skarbowych, wykonywana zarówno przez pracowników KAS, jak i funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej.

Kontrola celno-skarbowa to procedura o charakterze tzw. twardej kontroli.

Jej podstawowym zadaniem jest wykrywanie i zwalczanie nieprawidłowości o szerokiej skali – oszustw, wyłudzeń i innych przestępstw powodujących znaczny uszczerbek w finansach publicznych, a tym samym wpływających istotnie na system bezpieczeństwa finansowego państwa.

Kontrola celno-skarbowa będzie zajmować się m.in. działalnością zorganizowanych grup przestępczych, karuzelami podatkowymi skutkującymi wyłudzeniem podatku VAT itp.

Kontrola podatkowa ma na celu zbadanie tego, jak i czy przedsiębiorca realizuje obowiązki zapisane w prawie podatkowym – chodzi więc o odpowiedni sposób naliczania i odprowadzania podatków.

Do kontroli w jednoosobowych firmach upoważnione są m.in. urząd skarbowy, ZUS, Państwowa Inspekcja Pracy czy urząd kontroli skarbowej. Rodzaj wszczętego postępowania określa zakres uprawnień kontrolerów. Jeżeli chodzi o urząd skarbowy, jest on uprawniony do przeprowadzania procedur kontrolnych w zakresie zobowiązań podatkowych np. z tytułu VAT czy PIT.

Kontrola podatkowa prawie zawsze musi być poprzedzona zawiadomieniem ze strony instytucji skarbowych, które ma wpłynąć od 7 do 30 dni przed początkiem działań kontrolnych. Jeśli kontrola podatkowa ma zostać wszczęta przed upływem

7 dni od dnia otrzymania zawiadomienia, wówczas konieczna staje się zgoda kontrolowanego. W przypadku braku rozpoczęcia kontroli podatkowej w terminie przed upływem 30 dni od daty otrzymania zawiadomienia fiskus jest zobowiązany do określenia nowego terminu.

Zawiadomienie o szykowanej kontroli podatkowej powinno zawierać informacje o zakresie oraz typie podatków, które mają być sprawdzane. Wiedząc to, właściciel firmy musi dobrze wykorzystać czas przed kontrolą podatkową – np. na kompletowanie i weryfikację dokumentacji z danego obszaru. Okres przed audytem ze strony organów skarbowych to też chwila na poprawę potencjalnych błędów – jeśli takie zostaną znalezione w trakcie zbierania dokumentacji.

Przed rozpoczęciem kontroli podatkowej przedsiębiorca ma szansę na korektę faktur kosztowych i zakupowych, nieprawidłowych zapisów w książce przychodów i rozchodów (KPiR), karcie podatkowej, karcie ryczałtu ewidencjonowanego czy w przypadku spółek ewidencji pełnej. Te ostatnie można zmodyfikować za pomocą deklaracji korygującej wysłanej razem z uzasadnieniem określonych zmian. Podatnik powinien pamiętać też o uiszczeniu ewentualnych zaległości podatkowych razem z ewentualnymi odsetkami za zwłokę.

Istnieją jednak sytuacje, kiedy kontrola nie jest zapowiedziana. Powiadomienie o przeprowadzeniu kontroli nie jest wysyłane, jeżeli ma ona dotyczyć np.:

- nieopodatkowanych przychodów,
- niezgłoszonej działalności gospodarczej,
- wątpliwości co do zwrotu lub nadpłaty podatku VAT,
- postępowania przygotowawczego wszczętego przez organ, który podejrzewa popełnienie przestępstwa (skarbowego bądź karnego),
- sprawdzenia spisu z natury lub ewidencji kasy fiskalnej.

Generalna zasada mówi o tym, że dokumentacja podatkowa musi być archiwizowana przez okres 5 lat od końca roku, w którym przypada termin płatności danego zobowiązania. Przedsiębiorcy prowadzący księgowość samodzielnie powinni przechowywać wszystkie archiwizowane dokumenty w miejscu wykonywania działalności bądź pod adresem siedziby przedsiębiorstwa. To samo odnosi się do aktualnych ksiąg podatkowych.

Przedsiębiorca (lub biuro rachunkowe odpowiedzialne za księgowość firmy) w trakcie kontroli podatkowej może być poproszony o okazanie ksiąg podatkowych. Księgi podatkowe są różnego rodzaju dokumentami, ewidencjami oraz rejestrami prowadzonymi dla celów podatkowych. Forma opodatkowania decyduje, co konkretnie kryje się pod tym pojęciem.

Natomiast w przypadku podatku VAT zarówno podatnicy czynni, czyli opłacający VAT, jak i ci zwolnieni z tego podatku zobowiązani są do prowadzenia ewidencji sprzedaży dokumentującej obroty w danym dniu. W trakcie kontroli przedsiębiorca może zostać zobowiązany do okazania raportów dobowych oraz miesięcznych z kasy fiskalnej i nie ma tutaj znaczenia, jaką formę opodatkowania stosuje. W myśl przepisów dokumenty z kasy fiskalnej powinny być archiwizowane

przez 5 lat. Dodatkowo przedsiębiorcy, którzy są zobowiązani do rejestrowania sprzedaży za pomocą kasy fiskalnej, mogą spodziewać się kontroli sprawdzającej nienaruszalność kasy, czyli plomb, a także sprawdzenia, czy każdej sprzedaży towarzyszy wydanie paragonu.

2.3. Zasady postępowania podatkowego

Zasady ogólne postępowania podatkowego są podstawowymi regułami rządzącymi tym postępowaniem, stosowanymi równolegle z przepisami regulującymi poszczególne jego stadia. Ponadto zasady te stanowią wskazówkę interpretacyjną w stosunku do wszystkich przepisów *Ordynacji podatkowej*, których znaczenie jest niejasne. Co istotne, mimo ogólnego charakteru nie są one tylko pewnymi postulatami działania organów podatkowych, ale stanowią normy prawne o charakterze wiążącym na równi z innymi przepisami postępowania. Wyznaczają wykładnię przepisów prawnych procedury podatkowej oraz wypełniają ewentualne luki prawne powstałe podczas toku sprawy na gruncie postępowania podatkowego. W literaturze ogólne zasady postępowania podatkowego są traktowane jako dyrektywy interpretacyjne, wskazówki dobrej administracji, praktyki oraz zalecenia. Zasady ogólne postępowania podatkowego stanowią część przepisów prawnych regulującą procedurę podatkową i są wiążące dla organów administracji podatkowej. Mogą być samodzielnie stosowane przy regulowaniu postępowania podatkowego lub mogą występować z innymi przepisami odnoszącymi się do procedury podatkowej.

Warte podkreślenia jest to, że naruszenie ich może być zatem przedmiotem zarzutu w odwołaniu czy skardze do NSA, a w odniesieniu do ostatecznych decyzji podatkowych powodować może ich wadliwość, skutkującą możliwością wzruszenia (art. 240 o.p.) lub stwierdzenia nieważności tych decyzji (art. 247 o.p.).

Zasady ogólne postępowania podatkowego są podstawowymi regułami rządzącymi tym postępowaniem, stosowanymi równolegle z przepisami regulującymi poszczególne jego stadia. Stanowią wskazówkę interpretacyjną w stosunku do wszystkich przepisów Ordynacji podatkowej, których znaczenie jest niejasne.

Katalog zasad ogólnych zamieszczony został w art. 120-129 *Ordynacji podatkowej*. Są to:

1) Zasada praworządności (legalizmu)

Oznacza, że organy podatkowe działają na podstawie przepisów prawa. Każdy przejaw ingerencji w sferę prawną obywateli musi opierać się na konkretnym przepisie, sformułowanym w odpowiednio precyzyjny sposób. Pod pojęciem przepisów prawa należy rozumieć wymienione w *Konstytucji* akty powszechnie obowiązujące, a więc uregulowania samej *Konstytucji*, ustaw, ratyfikowanych umów międzynarodowych, rozporządzeń oraz aktów prawa miejscowego. W związku z tym wykluczone jest, by organy opierały swoje

rozstrzygnięcia na różnego rodzaju wytycznych, instrukcjach czy okólnikach wydawanych przez organ nadrzędny nad nimi. Pewien wyjątek stanowią, przewidziane przez *Ordynację podatkową*, urzędowe interpretacje prawa podatkowego (choć wiążące dla organów podatkowych i organów kontroli skarbowej są tylko interpretacje w indywidualnych sprawach wydawane przede wszystkim przez naczelników urzędów skarbowych). Zgodnie z zapisem konstytucyjnym interpretacje prawa podatkowego nie mogą jednak kształtować obowiązku podatkowego.

Zasada praworządności oznacza także, że jeśli w procesie podejmowania decyzji administracyjnej organy administracji podatkowej mają zastrzeżenia co do konstytucyjności przepisów aktu wykonawczego i jego zgodności z ustawą podatkową, powinny podjąć stosowne działania, aby zapobiec sytuacji, w której po wydaniu decyzji ustalającej wysokość zobowiązania podatkowego podatnik odsyłany jest na drogę postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym²⁴.

Podatnicy w relacjach z organami administracji podatkowej z reguły powołują się na zasadę praworządności w związku z innymi zasadami ogólnymi postępowania podatkowego na podstawie wcześniej już zapadłych rozstrzygnięć wobec innych podatników. Postulat przestrzegania przez organy administracji podatkowej zasady praworządności ujmowany jest wąsko i zazwyczaj odnosi się go tylko i wyłącznie do działań administracji podatkowej.

2) **Zasada zaufania do organów podatkowych**

Oznacza, że sposób prowadzenia postępowania podatkowego powinien budzić u podatnika przekonanie, że odnoszące się do niego działania są prawidłowe i odpowiadają prawu oraz że postępowanie prowadzone jest w sposób bezstronny. Zasada ta bardziej szczegółowo wyrażać się może np. w nakazie stosowania, w razie wątpliwości co do rozumienia konkretnego przepisu, takiej jego wykładni, która nie byłaby krzywdząca dla podatnika lub która za wszelką cenę dążyłaby do rozstrzygnięcia na korzyść Skarbu Państwa.

Na podstawie art. 121 § 1 *Ordynacji podatkowej* można sformułować zasadę zaufania. Jest ona adresowana do organów podatkowych prowadzących postępowanie. Powyższa zasada nakłada na organy podatkowe obowiązek takiego zachowania się w ramach prowadzonego postępowania, aby podmioty uczestniczące jako strona miały poczucie z jednej strony „powagi władzy podatkowej”, z drugiej zaś strony złagodzenia konieczności opodatkowania. Sens tej zasady sprowadza się do zrównoważenia w toku prowadzonego postępowania interesu Skarbu Państwa i interesu każdego podatnika czy też innego podmiotu. Dlatego też działanie organu podatkowego, uwzględniającego na każdym etapie wykonywanych czynności interes prywatny podatników, będzie niewątpliwie wpływało na właściwe poczucie obowiązków podatkowych i tym samym poczucie zaufania do działania organów podatkowych.

²⁴ Wyrok NSA z dnia 14 lutego 2002 r. (sygn. I SA/Po461/01).

W zasadzie swojej treści jest swoistego rodzaju postulatem adresowanym do administracji podatkowej. W polskiej rzeczywistości jest ona częstokroć nieprzestrzegana. Brak jej respektowania przez organy podatkowe może z jednej strony wynikać z tytułu niekompetentności funkcjonariuszy aparatu skarbowego, z drugiej zaś strony może wynikać z tytułu występujących kolizji norm prawnych wzajemnie się wykluczających i sobie przeczących²⁵.

3) **Zasada udzielania niezbędnej informacji**

Organy podatkowe w postępowaniu podatkowym obowiązane są udzielać niezbędnych informacji i wyjaśnień o przepisach prawa podatkowego pozostających w związku z przedmiotem tego postępowania. Art. 121 § 2 poza zasadą zaufania ujmuje zasadę informacji. Dotyczy ona niezbędnego informowania strony o każdym stadium postępowania podatkowego. Przejawia się na zasadzie nałożonego obowiązku na organ administracji podatkowej. Zakres wypełnienia takiego obowiązku uzależniony będzie od zakresu złożonego wniosku ze strony podatnika lub innego uczestnika postępowania.

Zwrócenia uwagi w tym miejscu wymaga fakt, iż musi to być wniosek strony odnoszący się do istniejącego stanu faktycznego wynikającego z danego postępowania. Organ podatkowy nie będzie w tym miejscu pełnił roli doradcy podatnika, jak również nie będzie udzielał informacji dotyczącej ewentualnych rozwiązań możliwych do zastosowania. Informacje będą odnosiły się tylko do bieżącego postępowania. Ponadto wskazać tu należy, iż taki obowiązek będzie miał zastosowanie, o ile podatnik skorzysta z takiego prawa. Złożenie wniosku o daną informację może przybierać postać formalnego wniosku pisemnego, jak również może być złożony ustnie do protokołu.

4) **Zasada prawdy obiektywnej (materialnej)**

Zasada wymaga od organów podatkowych, by w toku postępowania podejmowały wszelkie niezbędne działania w celu dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz załatwienia sprawy. Chodzi tu przede wszystkim o etap zbierania dowodów, który ma podstawowe znaczenie dla uzyskania pełnego obrazu zaistniałego stanu faktycznego. Jak podkreślił NSA w wyroku z dnia 12 kwietnia 2000 r.²⁶, „organ podatkowy narusza prawo nie tylko w wypadku wadliwej oceny prawnej stanu faktycznego, wadliwego zastosowania prawa, ale i w równym stopniu wtedy, gdy prawidłowo zastosuje prawo do wadliwie ustalonego stanu faktycznego. Niezgodne z prawdą ustalenie stanu faktycznego prowadzi w postępowaniu do naruszenia praw”. Należy podkreślić, że ciężar dowodu spoczywa w postępowaniu podatkowym na organie podatkowym, strona nie ma zatem obowiązku wskazania dowodów potrzebnych do rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy.

²⁵ B. Brzeziński, M. Kalinowski, M. Masternak, A. Olesińska, *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2002, s. 421-423.

²⁶ Wyrok NSA z dnia 12 kwietnia 2000 r. (sygn. I S.A./Lu 1608/98).

5) **Zasada czynnego udziału stron w postępowaniu**

Stanowi, że organy podatkowe obowiązane są zapewnić stronom (także pełnomocnikom, przedstawicielom stron) czynny udział w każdym stadium postępowania, a przed wydaniem decyzji umożliwić im wypowiedzenie się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań. Organ może odstąpić od tej zasady jedynie w przypadku, gdy w postępowaniu wszczętym na wniosek strony ma zostać wydana decyzja w całości uwzględniająca ten wniosek oraz w sprawach zabezpieczenia i zastawu skarbowego.

Zasada ta przejawia się w szczególności w prawie strony do inicjowania postępowania przez złożenie żądania wszczęcia postępowania (art. 165 § 1 o.p.) oraz w prawie żądania przeprowadzenia dowodów (art. 188 o.p.), które mogą mieć wpływ na ustalenie stanu faktycznego.

6) **Zasada dwuinstancyjności**

Przyznaje stronie prawo dwukrotnego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy: przez organ pierwszej i drugiej instancji. Oznacza to obowiązek dwukrotnego przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego, gdyż organ drugiej instancji nie może ograniczyć się do weryfikacji decyzji wydanej przez pierwszą instancję (chyba że decyzja wydana w pierwszej instancji ma charakter ostateczny).

7) **Zasada równości (niedyskryminacji)**

Zasada równości zakłada takie samo traktowanie podmiotów znajdujących się w identycznej sytuacji faktycznej. Sprzeciwia się ona przywilejom podatkowym oraz nieuzasadnionej preferencji w opodatkowaniu. Jest elementem ustrojowej zasady sprawiedliwości w jej aspekcie horyzontalnym. W prawie podatkowym zasada niedyskryminacji znajduje także zastosowanie w sytuacjach z elementem transgranicznym, co wynika wprost z umów międzynarodowych dotyczących zapobiegania podwójnemu opodatkowaniu oraz z traktatów prawa unijnego. Między innymi postanowienia Modeli Konwencji OECD w kilku sytuacjach wyraźnie zakazują dyskryminacyjnego traktowania podatników.

8) **Zasada respektowania przez administrację podatkową utrwalonej praktyki interpretacyjnej**

Istotne niedogodności i daleko idące czasami skutki niesie ze sobą zmiana poglądów administracji podatkowej na rozumienie określonego przepisu. Nierzadko po kilku czy nawet kilkunastu latach akceptowania przez administrację podatkową określonego rozumienia przepisu zmienia ona stanowisko w odniesieniu do danej kategorii spraw, żądając od podatników korekty rozliczeń podatkowych wstecz i zapłaty odsetek za zwłokę. Dzieje się tak nierzadko pod wpływem pojedynczego – niekiedy nawet oczywiście błędnego, ale za to korzystnego dla administracji podatkowej – wyroku NSA.

Niezależnie od tego, że takie postępowanie narusza wspomnianą wyżej zasadę zaufania, zmiana zapatrywania na treść normatywną przepisu w demokratycznym państwie prawnym powinna oddziaływać jedynie na rozliczenia podatkowe *pro*

futuro, nie zaś wstecz. Zasada respektowania utrwalonej praktyki interpretacyjnej w stosunku do zobowiązań podatkowych, w odniesieniu do których sposób obliczenia podatku przez podatnika nie był – do czasu – kwestionowany przez administrację podatkową, rozwiązywałaby w znacznym stopniu ten problem.

9) Zasada nieretroakcji

Zasada ta ma znaczenie dla tworzenia prawa podatkowego w związku z jego gospodarczymi uwarunkowaniami. Legislacja retroaktywna – jeśli jest niekorzystna dla podatnika – zaburza stosunki gospodarcze, utrudnia planowanie aktywności ekonomicznej, a w konsekwencji ogranicza rozwój kraju. Wskazane jest działanie idące w odmiennym kierunku – zapewnienia należytego *vacatio legis* ustawom podatkowym.

Treścią zasady byłby zakaz retroaktywnego działania prawa podatkowego, tj. stosowania przepisów nowych do sytuacji zaistniałych wcześniej. Esencją tej zasady – poza tym, że jest to wyraźna wskazówka dla ustawodawcy – jest przyjęcie, że – w razie wątpliwości – przepisy prawa podatkowego nie mają mocy wstecznej, chyba że przyznają uprawnienia ich adresatom. Można też postulować respektowanie zasady nieretroaktywności, wyrażającej się w zakazie wprowadzania takich przepisów, które co prawda obowiązywać będą *pro futuro*, ale odnosić się będą także do skutków działań podatnika podjętych w przeszłości, np. stawiając pod znakiem zapytania opłacalność dokonanych już przedsięwzięć gospodarczych.

10) Zasada rozstrzygnięcia wątpliwości na korzyść podatnika

Jest to zasada stosowania prawa, rozwiązująca problem niejasności przepisów w konkretnej sytuacji interpretacyjnej. Wiąże się ona z kwestią aksjologii i jest wyrazem odpowiedzialności państwa za jakość prawa tworzonego przez jego organy. Aksjologię wyraża teza, że podatnika nie mogą obciążać ujemne konsekwencje niedoskonałych, niedających się jednoznacznie zinterpretować przepisów prawa podatkowego²⁷.

Zasada *in dubio pro tributario* została już wprowadzona do systemu polskiego prawa podatkowego w roku 2015. Jeszcze wcześniej Trybunał Konstytucyjny niejednokrotnie podkreślał, że zasada *in dubio pro tributario* należy do kanonu podstawowych zasad prawa podatkowego. Przemawia też za nią treść unormowań konstytucyjnych, a zwłaszcza *Konstytucja RP* w art. 84 (zasada ustawowej regulacji opodatkowania) i w art. 2 (zasada demokratycznego państwa prawnego).

Wymienione zasady ogólne postępowania podatkowego stanowią część przepisów prawnych regulującą procedurę podatkową i są one wiążące dla organów administracji podatkowej.

²⁷ B. Brzeziński, *Rozstrzygnięcie wątpliwości na korzyść podatnika jako zasada wykładni prawa podatkowego. Próba analizy*, [w:] *Ex iniuria non oritur ius. Księga ku czci profesora Wojciecha Łączkowskiego*, red. A. Gomułowicz, J. Małecki, Wydawnictwo UAM, Printer, Poznań 2003, s. 251-259.

2.4. Postępowanie podatkowe w świetle *Ordynacji podatkowej*

W konsekwencji pojęcie wszczęcia postępowania podatkowego może być wiązane wyłącznie z podjęciem pierwszych, służących realizacji norm prawa materialnego (w przekonaniu podmiotów dokonujących tych czynności) czynności o charakterze konwencjonalnym, dla których reguły sensu wyznaczone zostały w przepisach prawa, a także czynności, których dokonanie stanowi warunek przyczynowo konieczny dla zrealizowania czynności nakazanej (nakaz instrumentalny). Wyznaczone w ten sposób granice pojęcia postępowania podatkowego odpowiadają ontologicznemu rozróżnieniu, zgodnie z którym czym innym jest postępowanie podatkowe pojmowane jako czynności procesowe, a czym innym jest postępowanie pojmowane jako wytwór takich czynności²⁸.

Wszczęcie postępowania podatkowego (zaistnienie postępowania jako wytworu) również stanowi rezultat pierwszej czynności procesowej podatnika bądź organu podatkowego w danej sprawie. W momencie dokonania takiej czynności następuje zainicjowanie bytu postępowania podatkowego, czyli jego rozpoczęcie (wszczęcie).

Na gruncie samych przepisów prawa postępowanie podatkowe zostało ujęte w dziale IV Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – *Ordynacja podatkowa* (art. 120-271). Przez jurysdykcyjne postępowanie podatkowe należy rozumieć regulowane przez prawo czynności podejmowane przez organy podatkowe oraz inne podmioty postępowania w formie decyzji podatkowych, jak również czynności podejmowane w celu ich weryfikacji. Jurysdykcyjne postępowanie podatkowe jest szczególnym postępowaniem administracyjnym, niezależnie od przyjętego przez ustawodawcę sposobu jego unormowania oraz metody – czy to za pomocą odrębnego aktu, czy też na drodze szczególnej procedury normatywnej określonej przepisami *Kodeksu postępowania administracyjnego*.

Zgodnie z *Ordynacją podatkową* **postępowanie podatkowe** wszczyna się:

- **na żądanie strony** lub
- **z urzędu**.

Wszczęcie postępowania z urzędu następuje w formie **postanowienia**. Datą wszczęcia postępowania **na żądanie strony** jest dzień doręczenia żądania organowi podatkowemu. O wszczęciu postępowania **na wniosek jednej ze stron** organ podatkowy zawiadamia wszystkie pozostałe osoby będące stroną w sprawie. Datą wszczęcia postępowania z urzędu jest dzień doręczenia stronie postanowienia o wszczęciu postępowania. Postanowienie o wszczęciu postępowania powinno określać czasowy zakres wszczynanego postępowania, tzn. okres, jakiego ono dotyczy. W postępowaniu przed organem podatkowym w sprawach dotyczących

²⁸ J. Szatkowski, *Wszczęcie postępowania podatkowego*, [w:] *Ordynacja podatkowa. Stan obecny i kierunki zmian*, red. R. Dowgier, Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2015, s. 272. https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/7421/1/J_Szatkowski_Wszczęcie_postepowania_podatkowego.pdf (dostęp: 18.04.2021).

podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego z tytułu importu towarów, prowadzonym w związku ze stwierdzeniem nieprawidłowości w zgłoszeniu celnym przed zwolnieniem towaru, nie wydaje się postanowienia o wszczęciu postępowania. Za datę wszczęcia postępowania przyjmuje się datę przyjęcia zgłoszenia celnego.

Wszczęcie postępowania z urzędu następuje w formie postanowienia. Zgodnie z Ordynacją podatkową postępowanie podatkowe wszczynają się:
 - *na żądanie strony,*
 - *z urzędu.*

Organ podatkowy nie wydaje postanowienia o wszczęciu postępowania w przypadku złożenia:

- zeznania podatkowego przez podatników podatku od spadków i darowizn;
- informacji przez podatników podatku od nieruchomości, podatku rolnego i podatku leśnego;
- deklaracji do wymiaru zaliczek na podatek dochodowy od dochodów z działów specjalnych produkcji rolnej przez podatników podatku dochodowego od osób fizycznych.

Wszczęcie postępowania z urzędu charakterystyczne jest dla spraw związanych z weryfikacją samoobliczenia dokonywanego przez podatników. Wysokość podatku zadeklarowanego przez podatnika może zostać zakwestionowana przez organy podatkowe. Zasadą związaną z samoobliczeniem podatku jest prawo do korekty deklaracji podatkowej. Skorygowanie deklaracji wywołuje skutek związany z realizacją zobowiązania podatkowego, podobnie jak w przypadku wydania decyzji podatkowej. Z wszczęciem postępowania podatkowego z urzędu mamy również do czynienia w przypadku opodatkowania dochodów z nieujawnionych źródeł przychodów lub nieznanających pokrycia w ujawnionych źródłach. Nie ma znaczenia okoliczność, że decyzja ustala, a nie określa podatek, gdyż jego wymiar wiąże się nierozłącznie z nałożeniem obowiązku świadczenia pieniężnego na podatnika, który uchylał się od opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych. Również z urzędu następuje wszczęcie postępowania, jeżeli w określonej kategorii spraw może być wydana decyzja z zastosowaniem klauzuli przeciwko unikaniu opodatkowania.

Skuteczne wszczęcie postępowania podatkowego – tylko w prawidłowo wszczętym co do zakresu postępowaniu podatkowym może zostać wydana decyzja nakładająca określone obowiązki podatkowe, zatem uchybienie tym wymogom musi być postrzegane jako naruszenie prawa proceduralnego, które w istotny sposób mogło wpłynąć na wynik sprawy. O skutecznym wszczęciu postępowania podatkowego można mówić tylko w razie zachowania obligatoryjnej formy (postanowienia) i doręczenia go stronie. Doręczenie stronie wspomnianego postanowienia jest istotną przesłanką skuteczności wszczęcia postępowania podatkowego i od tej zasady ustawa z 1997 r. *Ordynacja podatkowa* nie przewiduje żadnych wyjątków. Zawiadomienie strony o wszczęciu postępowania podatkowego jest też

realizacją ogólnej zasady czynnego udziału strony w postępowaniu. Postanowienie o wszczęciu nie tylko inicjuje postępowanie podatkowe, ale z jego treści strona winna czerpać pełną, wszechstronną, zgodnie z prawem umotywowaną informację o swojej sytuacji prawnej, w zakresie zarówno prawa procesowego, jak i materialnego. Uwzględniając dodatkowo skutki prawne, jakie pociąga za sobą wszczęcie postępowania, niezbędne jest dokładne określenie zakresu przedmiotowego inicjowanego postępowania. Z jednej zatem strony postanowienie wskazuje stronie, jaki będzie przedmiot postępowania, a z drugiej określa organowi podatkowemu jego granice, poza które wykroczyć mu nie wolno.

Czynności dokonywane przed datą wszczęcia postępowania podatkowego nie wywołują żadnych skutków prawnych, gdyż przed wydaniem postanowienia o wszczęciu postępowania nie toczy się żadne postępowanie. Dopiero od daty skutecznego doręczenia stronie postanowienia o wszczęciu postępowania podejmowane przez organ podatkowy czynności wywołują stosowne skutki prawne, gdyż dopiero od tej chwili mogą być w pełni realizowane ogólne zasady postępowania podatkowego. Jeżeli organ nie wydał postanowienia o wszczęciu postępowania podatkowego, to wydana decyzja określająca wysokość zobowiązania podatkowego jest wadliwa. Samo zaś działanie organów, które prowadziły postępowanie podatkowe w zakresie nieobjętym wszczętym postępowaniem, jest obarczone wadą, która ma wpływ na wynik postępowania.

Kontrola może być powodem wszczęcia postępowania podatkowego w przypadku ujawnienia przez kontrolę podatkową nieprawidłowości co do wywiązywania się przez kontrolowanego z obowiązków wynikających z przepisów prawa podatkowego oraz niezłożenia przez podatnika deklaracji lub niedokonania przez niego korekty deklaracji w całości uwzględniającej ujawnione nieprawidłowości, organ podatkowy wszczyna postępowanie podatkowe w sprawie, która była przedmiotem kontroli podatkowej, nie później niż w terminie 6 miesięcy od zakończenia kontroli. Regulacji tej nie stosuje się w przypadku, gdy złożone przez kontrolowanego wyjaśnienia lub zastrzeżenia do protokołu kontroli zostały w całości uwzględnione przez kontrolujących.

Postępowanie podatkowe może być wszczęte także po upływie 6 miesięcy od zakończenia kontroli podatkowej, jeżeli:

- 1) Podatnik dokona ponownej korekty deklaracji, w której nie zostaną uwzględnione nieprawidłowości ujawnione w kontroli podatkowej.
- 2) Organ podatkowy otrzyma informacje od organów podatkowych lub od innych organów, uzasadniające wszczęcie postępowania podatkowego.

Termin 6 miesięcy ma charakter przedawniający. Opieszałość organu w zakresie wszczęcia postępowania podatkowego ustawodawca sankcjonuje przedawnieniem prawa do wszczęcia i prowadzenia postępowania podatkowego. Czyli przedawnienie wystąpi, jeśli upłynął okres 6 miesięcy liczony od dnia zakończenia kontroli podatkowej do dnia wszczęcia postępowania podatkowego i jednocześnie

zostanie stwierdzone, że kontrola podatkowa oraz wszczynane postępowanie podatkowe są zbieżne pod względem zakresu (przedmiotu). Świadczy o tym wyrażenie: „organ podatkowy wszczyna postępowanie podatkowe w sprawie, która była przedmiotem kontroli podatkowej”. Skoro ustawodawca daje 6 miesięcy na przeprowadzenie całego postępowania kontrolnego, to przewlekłością jest analizowanie dokumentów przez przykładowo 7 miesięcy. Jej celem jest zwiększenie ochrony interesów podatników przed negatywnymi skutkami nieusprawiedliwionej zwłoki organów podatkowych w inicjatywie wszczęcia postępowania podatkowego po zakończeniu prowadzonej wcześniej kontroli podatkowej.

W postępowaniu podatkowym w Polsce, podobnie jak w postępowaniu sądowym, również obowiązuje dwuinstancyjność z podziałem na:

- organ pierwszej instancji – to urząd skarbowy;
- organ drugiej instancji – to izba skarbowa.

Proces dwuinstancyjności postępowania podatkowego

Jak widać z powyższego, przepisy *Ordynacji podatkowej* regulują postępowanie podatkowe na każdym etapie – zarówno przed organem podatkowym pierwszej, jak i drugiej instancji. Można więc na użytek niniejszego opracowania podzielić postępowanie podatkowe na dwie instancje:

ORGAN PIERWSZEJ INSTANCJI – URZĄD SKARBOWY

Etap I

- 1) Wszczęcie **kontroli podatkowej** poprzez doręczenie kontrolowanemu upoważnienia do jej przeprowadzenia oraz okazanie legitymacji służbowej osoby kontrolującej (art. 284 o.p.).
- 2) Przebieg kontroli kontrolujący dokumentuje w protokole, sporządzonym w dwóch egzemplarzach, z których jeden doręcza się kontrolującemu (art. 290 o.p.).
- 3) Kontrola zostaje zakończona w dniu doręczenia protokołu kontroli (art. 291 o.p.).
- 4) Kontrolowany, który nie zgadza się z ustaleniami protokołu, może w terminie 14 dni od dnia jego doręczenia przedstawić zastrzeżenia lub wyjaśnienia, natomiast kontrolujący jest zobowiązany je rozpatrzyć i w terminie 14 dni od dnia ich otrzymania zawiadomić kontrolowanego o sposobie ich załatwienia (art. 290 o.p.).

Etap II

- 5) W oparciu o ustalenia kontroli naczelnik urzędu skarbowego wszczyna z urzędu **postępowanie podatkowe** (art. 165 o.p.).
- 6) Urząd skarbowy prowadzi postępowanie podatkowe, w toku którego jest zobowiązany zebrać i rozpatrzyć cały materiał dowodowy (art. 187 o.p.).
- 7) Przed wydaniem decyzji urząd skarbowy wyznacza stronie 7-dniowy termin do wypowiedzenia się w sprawie zebranego materiału dowodowego (art. 200 o.p.).
- 8) Naczelnik urzędu skarbowego jako organ podatkowy orzeka w sprawie w drodze decyzji (art. 207 o.p.).

- 9) Organ podatkowy, który wydał decyzję, jest nią związany od chwili jej doręczenia, co oznacza, że dopiero doręczenie decyzji wprowadza ją do obrotu prawnego, w przeciwnym razie nie rozpoczyna ona swojego bytu prawnego (art. 212 o.p.).

ORGAN DRUGIEJ INSTANCJI – ORGAN ODWOŁAWCZY – IZBA SKARBOWA

Organ odwoławczy ocenia na podstawie całego zebranego materiału dowodowego, czy dana okoliczność została udowodniona, oraz bada zgodność z prawem decyzji wydanej przez organ pierwszej instancji. Po przeprowadzeniu postępowania odwoławczego organ odwoławczy wydaje decyzję (art. 233 o.p.), w której:

- 1) utrzymuje w mocy decyzję organu pierwszej instancji albo
- 2) uchyla decyzję organu pierwszej instancji:
 - a) w całości lub w części – i w tym zakresie orzeka co do istoty sprawy lub, uchylając tę decyzję, umarza postępowanie w sprawie;
 - b) w całości i sprawę przekazuje do rozpatrzenia właściwemu organowi pierwszej instancji, jeżeli decyzja ta została wydana z naruszeniem przepisów o właściwości, albo
- 3) umarza postępowanie odwoławcze.

Organ odwoławczy może zgodnie z art. 233 o.p. uchylić w całości decyzję organu pierwszej instancji i przekazać sprawę do ponownego rozpatrzenia przez ten organ, jeżeli rozstrzygnięcie sprawy wymaga uprzedniego przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości lub w znacznej części. Przekazując sprawę, organ odwoławczy wskazuje okoliczności faktyczne, które należy zbadać przy ponownym rozpatrzeniu sprawy.

Opisana powyżej procedura postępowania podatkowego gwarantuje podatnikowi prawo do uczestniczenia w każdym etapie postępowania oraz ściśle reguluje zasady, którymi kierować się powinien zarówno organ podatkowy, jak i podatnik.

Wydanie decyzji przez organ odwoławczy kończy administracyjny tok instancji, ponieważ wyczerpana zostaje zasada dwuinstancyjności postępowania. Jednak to nie musi oznaczać ostatecznej konieczności akceptacji decyzji drugiej instancji przez podatnika. Jeśli podatnik w dalszym ciągu nie uznaje rozstrzygnięcia organu drugiej instancji, ma jeszcze jedną możliwość. Może wówczas zaskarżyć taką decyzję przed sądem administracyjnym zgodnie z ustawą *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi*²⁹.

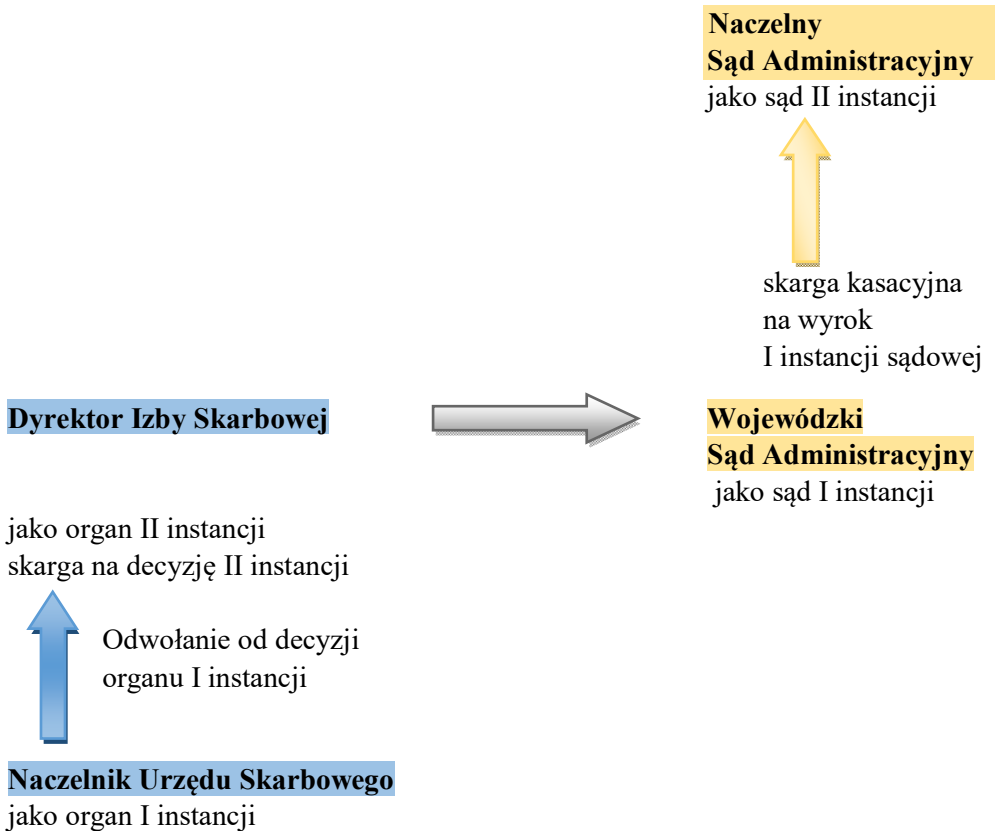
Działalność administracji publicznej poddawana jest sądowej kontroli, poprzez którą sądy administracyjne sprawują wymiar sprawiedliwości. Decyzje organów administracji publicznej mogą być zaskarżane do sądu administracyjnego z powodu ich niezgodności z prawem. Strona niezadowolona z rozstrzygnięcia sprawy przez organ administracji, a przekonana o swoich racjach, po wyczerpaniu środków zaskarżenia może wnieść skargę w tej sprawie do sądu administracyjnego.

²⁹ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi* (t.j. Dz.U. 2024 poz. 935).

Pamiętać trzeba, że uzasadnienie decyzji stanowi jej integralną część, dlatego przedmiotem skargi może być wyłącznie uzasadnienie decyzji (a nie jej sentencja, która może odpowiadać prawu).

POSTĘPOWANIE PODATKOWE

POSTĘPOWANIE SĄDOWE

Rysunek 3. Schemat postępowania podatkowego i sądowego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie J. Szatkowski, *Wszczęcie postępowania podatkowego*, [w:] *Ordynacja podatkowa. Stan obecny i kierunki zmian*, red. R. Dowgier, Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2015.

https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/7421/1/J_Szatkowski_Wszczęcie_postepowania_podatkowego.pdf (dostęp: 18.01.2025)

POSTĘPOWANIE DOWODOWE I WYJAŚNIAJĄCE W RAMACH PROCEDURY POSTĘPOWANIA PODATKOWEGO

W ramach postępowania podatkowego jednym z najważniejszych etapów jest tzw. postępowanie dowodowe. Prawidłowo przeprowadzone postępowanie dowodowe pozwala na ocenę, czy w sprawie zostały właściwie zastosowane odpowiednie przepisy prawa materialnego. Zastosowanie ma tutaj *Kodeks postępowania administracyjnego*.

Postępowanie dowodowe prowadzone przez organ jest oparte na zasadzie prawdy obiektywnej. Z zasady prawdy obiektywnej wynika obowiązek organu dokładnego ustalenia stanu faktycznego.

Materiał dowodowy – jest to ogół dowodów, których zebranie jest konieczne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego sprawy.

Dowód – jest to środek dowodowy, a zatem ten środek, który umożliwia dowodzenie, pozwala na przekonanie się o istnieniu lub nieistnieniu oznaczonych faktów, a tym samym o prawdziwości względnie nieprawdziwości twierdzeń o tych faktach.

Pod pojęciem ustalenia stanu faktycznego mieści się ustalenie stanu faktycznego sprawy, ale również wszechstronne jego naświetlenie. Nie chodzi tutaj tylko o konkretne zdarzenie, które miało miejsce w określonym czasie i przestrzeni, ale o wszelkie elementy stanu faktycznego sprawy dające się ustalić w drodze postępowania dowodowego, a więc wszelkie przejawy wewnętrznego życia ludzkiego: zamiar, dobra i zła wola, świadomość, poczytalność itp., oraz przejawy świata zewnętrznego, zarówno zdarzeń kinetycznych, jak i statycznych, np.: stan drogi, wygląd budynku, pogoda etc. Fakty powszechnie znane oraz fakty znane organowi z urzędu nie wymagają dowodu. Fakty znane organowi z urzędu należy zakomunikować stronie (art. 77 k.p.a.)³⁰.

Na podstawie tego kryterium środki dowodowe można podzielić na:

- uregulowane w przepisach k.p.a.:
 - dokumenty,
 - zeznania świadków,
 - opinie biegłych,
 - oględziny,
 - przesłuchanie stron;
- nieuregulowane w k.p.a., środki dowodowe nienazwane (mapy, filmy, plany etc.).

Dla uwypuklenia różnic pomiędzy postępowaniem administracyjnym a podatkowym istotne jest rozróżnienie dowodów na występujące w obydwu postępowaniach i te występujące tylko w podatkowym.

Dowody w postępowaniu administracyjnym i podatkowym:

- dowód z dokumentu,
- zeznania świadków,
- opinie biegłych,
- oględziny,
- przesłuchania stron,
- oświadczenia stron,
- dowody nienazwane.

³⁰ *Kodeks postępowania administracyjnego* na podstawie Ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. *Kodeks postępowania administracyjnego* (t.j. Dz.U. 2024 poz.572), zwany dalej **k.p.a.**

Dowody w postępowaniu podatkowym (dodatkowo):

- deklaracje,
- księgi podatkowe,
- informacje podatkowe.

Należy pamiętać, że organ może w każdym stadium postępowania zmienić, uzupełnić lub uchylić swoje postanowienie dotyczące przeprowadzenia dowodu (art. 77 k.p.a.). Prawną formą wyznaczenia (kształtowania) przez organ administracji publicznej granic postępowania dowodowego, w istocie uwarunkowanych poszczególnymi czynnościami dowodowymi, jest postanowienie administracyjne.

Ustalenie treści postanowienia dowodowego należy do tego organu administracji publicznej, który jest właściwy do przeprowadzenia dowodu. Jest nim zatem nie tylko organ właściwy do załatwienia sprawy, ale – w określonych warunkach – także m.in. organ udzielający pomocy prawnej (art. 77 § 3), organ przeprowadzający na zlecenie organu odwoławczego uzupełniające postępowanie wyjaśniające (art. 136), organ obowiązany do zajęcia stanowiska.

Elementami postępowania podatkowego są:

- *postępowanie dowodowe oraz*
- *postępowanie wyjaśniające, w ramach którego może występować tzw. rozprawa podatkowa.*

Postępowanie wyjaśniające można przeprowadzić za pomocą **rozprawy podatkowej**. Organ administracji publicznej przeprowadzi, z urzędu lub na wniosek strony, w toku postępowania rozprawę, w każdym przypadku, gdy zapewni to przyspieszenie lub uproszczenie postępowania lub gdy wymaga tego przepis prawa. Organ powinien przeprowadzić rozprawę, gdy zachodzi potrzeba uzgodnienia interesów stron oraz gdy jest to potrzebne dla wyjaśnienia sprawy przy udziale świadków lub biegłych albo w drodze oględzin.

W literaturze przedmiotu wskazuje się, że rozprawa jest formą postępowania wyjaśniającego, która umożliwia koncentrację w jednym czasie i miejscu wszystkich uczestników postępowania w danej sprawie, którzy ustnie i bezpośrednio dokonują poszczególnych czynności postępowania, a tym samym upraszcza i przyspiesza postępowanie³¹. Procedura rozprawy podatkowej wygląda następująco:

1) Przesłanki przeprowadzenia rozprawy

Rozprawę podatkową przeprowadza się tylko i wyłącznie w postępowaniu odwoławczym z urzędu lub na uzasadniony wniosek strony.

³¹ B. Adamiak, *Komentarz do art. 89, [w:] Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. B. Adamiak, J. Borkowski, wyd. 8, C.H. Beck, Warszawa 2006.

2) Przeprowadzenie rozprawy z urzędu

Organ podatkowy drugiej instancji ma obowiązek przeprowadzenia rozprawy z urzędu jedynie w przypadkach określonych w art. 200a § 1 pkt 1 o.p., a mianowicie:

- zaistnienia potrzeby wyjaśnienia istotnych okoliczności stanu faktycznego sprawy przy udziale świadków,
- zaistnienia potrzeby wyjaśnienia istotnych okoliczności stanu faktycznego sprawy przy udziale biegłych,
- zaistnienia potrzeby wyjaśnienia istotnych okoliczności stanu faktycznego sprawy w drodze oględzin,
- sprecyzowania argumentacji prawnej prezentowanej przez stronę w toku postępowania.

3) Przeprowadzenie rozprawy na wniosek strony

Zgodnie z art. 200a § 1 pkt 2 o.p. organ odwoławczy może przeprowadzić rozprawę na wniosek strony. Wniosek ten, jako jedno z podań, o których mowa w art. 168 o.p., powinien czynić zadość ogólnym wymogom formalnym stawianym podaniom w postępowaniu podatkowym. Dodatkowo, stosownie do art. 200a § 2 o.p., przedmiotowy wniosek powinien:

- uzasadniać potrzebę przeprowadzenia rozprawy oraz
- wskazywać, jakie okoliczności sprawy powinny być wyjaśnione i jakie czynności powinny być dokonane na rozprawie.

W przypadku stwierdzenia, że wniosek zawiera braki formalne, organ powinien, stosownie do art. 169 § 1 o.p., wezwać wnoszącego do usunięcia tych braków w terminie 7 dni pod rygorem pozostawienia podania bez rozpoznania.

Złożenie wniosku o przeprowadzenie rozprawy, który spełnia wymogi formalne, nie oznacza, że organ odwoławczy w każdym przypadku ma obowiązek przeprowadzenia rozprawy. Nie jest on tym wnioskiem związany. Organ odwoławczy może bowiem, stosownie do art. 200a § 3 o.p., odmówić przeprowadzenia rozprawy, jeżeli z wniosku strony wynika, że przedmiotem rozprawy mają być okoliczności, które:

- nie mają znaczenia dla sprawy albo
- zostały już wystarczająco potwierdzone innym dowodem.

Odmowa przeprowadzenia rozprawy, stosownie do art. 200a § 4 i art. 236 § 1 o.p., następuje w formie postanowienia, na które nie przysługuje zażalenie. Odmowa przeprowadzenia rozprawy z powodów formalnych nie oznacza, że organ odwoławczy nie może przeprowadzić wnioskowanego dowodu poza rozprawą. Co więcej, mając na uwadze art. 122 o.p., należy stwierdzić, że zasada prawdy obiektywnej nakazuje temu organowi podjąć wszelkie niezbędne działania w celu dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz załatwienia sprawy w postępowaniu podatkowym.

4) Termin rozprawy

Zawiadomienie o przeprowadzeniu rozprawy powinno nastąpić w formie postanowienia, w którym organ powinien określić zakres przedmiotowy rozprawy oraz, w miarę możliwości, termin jej przeprowadzenia. W przypadkach gdy rozprawa jest prowadzona z uwagi na potrzebę przeprowadzenia dowodu ze świadków, biegłych lub w drodze oględzin, organ podatkowy z uwagi na brzmienie art. 190 § 1 o.p. jest zobligowany zawiadomić stronę o miejscu przeprowadzenia dowodu z zeznań świadków, opinii biegłych lub w drodze oględzin przynajmniej na 7 dni przed terminem. Natomiast w przypadku gdy przedmiotem rozprawy ma być sprecyzowanie argumentacji prawnej prezentowanej przez stronę w toku postępowania, rozprawę powinno poprzedzać wezwanie strony na rozprawę na podstawie art. 200b w zw. z art. 199 o.p. Wezwanie to powinno być doręczone stronie nie później niż 7 dni przed terminem rozprawy.

5) Przebieg rozprawy

Ordynacja podatkowa w art. 200c § 1 i 2 stanowi, że rozprawą kieruje upoważniony do jej przeprowadzenia pracownik organu odwoławczego, a w przypadku gdy postępowanie toczy się przed samorządowym kolegium odwoławczym, rozprawą kieruje przewodniczący albo wyznaczony członek tego kolegium.

Ordynacja podatkowa przypisuje konkretne uprawnienia i nakłada konkretne obowiązki na osobę kierującą rozprawą oraz uczestników rozprawy. Rozprawa jest jawna jedynie dla stron, wynika to bezpośrednio z przepisów działu VII o.p. dotyczącego tajemnicy skarbowej.

Uprawnienia osoby kierującej rozprawą:

- prawo uchylecia pytania zadanego uczestnikowi rozprawy, jeżeli nie ma ono istotnego znaczenia dla sprawy (art. 200d § 2 zd. 1 o.p.);
- prawo podejmowania wszelkich niezbędnych działań w celu dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz załatwienia sprawy w postępowaniu podatkowym (art. 122 o.p.);
- prawo przesłuchania strony na podstawie art. 199 o.p. oraz przeprowadzenia innych czynności dowodowych;
- sprawianie policji sesyjnej – uprawnienie to wynika bezpośrednio z treści art. 262 § 3 o.p., który stanowi, że na uczestników rozprawy, którzy poprzez swoje niewłaściwe zachowanie utrudniają jej przeprowadzenie, może zostać nałożona kara porządkowa do wysokości 2500 zł; nałożenie kary następuje w formie postanowienia, na które służy zażalenie (art. 262 § 5 o.p.);
- obowiązek sporządzania zwięzłego protokołu z rozprawy (art. 172 § 2 pkt. 5 o.p.).

Uprawnienia strony:

- prawo składania wyjaśnień, zgłaszania żądań, propozycji i zarzutów oraz przedstawiania dowodów na ich poparcie (art. 200d § 1 zd. 1 o.p.);
 - prawo do składania wyjaśnień (pod rygorem odpowiedzialności karnej), o których mowa w art. 180 § 2 o.p.;
 - prawo wypowiedzania się co do wyników postępowania dowodowego (art. 200d § 1 zd. 2 o.p.);
 - uprawnienie żądania zamieszczenia w protokole treści pytania, które zostało uchylone przez osobę kierującą rozprawą (art. 200d § 2 zd. 2 o.p.).
- 6) **Spisanie protokołu końcowego** przez pracownika organu prowadzącego rozprawę.

PYTANIA SPRAWDZAJĄCE:

1. *Proszę opisać strukturę administracji skarbowej.*
2. *Proszę wyjaśnić, na czym polegają główne zadania kontrolne organów KAS.*
3. *Proszę wymienić zasady postępowania podatkowego i omówić kilka z nich.*
4. *Proszę wyjaśnić warunki wszczynania postępowania podatkowego.*
5. *Proszę określić etapy postępowania podatkowego.*

Istota i różnice podatków: PIT, CIT, VAT z uwzględnieniem reformy Polskiego Ładu

Wprowadzenie

Aby dobrze zaplanować dochody budżetu państwa, autorzy ustawy budżetowej muszą przewidzieć, jakie wpływy osiągnie państwo z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT), jakie od firm (CIT), a jakie z podatku od towarów i usług (VAT), akcyzy czy innych źródeł. Nie jest to łatwe zadanie, bo przecież kwota płaconych podatków zależy m.in. od koniunktury gospodarczej (w dobrych latach zarówno podatnicy indywidualni, jak i firmy zarabiają więcej – płacą więc większe podatki) czy inflacji (rosnące ceny prowadzą też do kwotowego wzrostu wpływów podatkowych). Dla zobrazowania, z jakimi kwotami należy się liczyć w ramach budżetu państwa – dochody budżetu państwa w 2024 r. wyniosły ponad 623,4 mld zł.

Najczęściej płaconymi podatkami z punktu widzenia podatnika są podatki dochodowe (PIT i CIT) oraz podatek od towarów i usług (VAT). Podatki te mogą kształtować rozwój społeczno-gospodarczy oraz poziom przedsiębiorczości i tym samym zasługują na szczególną uwagę. Wystarczy wspomnieć, że w roku podatkowym 2024 dochody podatkowe łącznie w budżecie były na poziomie 555,9 mld zł, z czego VAT stanowił 287,7 mld zł, PIT 97,6 mld zł, CIT 60,2 mld zł. Łącznie te trzy podatki to dochód państwa na poziomie 89%. Reszta to inne podatki, głównie akcyza, dochody niepodatkowe oraz środki z Unii Europejskiej.

Zaznaczyć należy na wstępie, że najważniejsze różnice pomiędzy tymi podatkami są następujące:

- PIT to podatek dla osób fizycznych, w tym przedsiębiorców prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą;
- CIT to podatek dla spółek, jak komandytowa, osób prawnych, jak spółki z o.o., akcyjna fundacja, jednostki skarbu państwa;
- VAT to podatek, który dolicza się przy sprzedaży towarów i usług poprzez podnoszenie wartości danego towaru lub usługi.

3.1. Podatek dochodowy od osób fizycznych – PIT (*Personal Income Tax*)

Podatek dochodowy od osób fizycznych wprowadzony został w Polsce z dniem 1 stycznia 1992 r. Reguluje go Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych³² (dalej: **ustawa o PIT**). Zastąpił on funkcjonujące w poprzednim ustroju podatek od wynagrodzeń, podatek od płac, podatek z działów specjalnych produkcji rolnej oraz podatek wyrównawczy.

Jest podatkiem dochodowym powszechnym, bezpośrednim. Potocznie nazywany jest podatkiem PIT, od skrótu anglojęzycznej nazwy *Personal Income Tax*.

PODMIOT I PRZEDMIOT

Zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych opodatkowaniu podlegają dochody uzyskiwane z tak różnorodnych źródeł, jak:

- działalność gospodarcza osób fizycznych,
- stosunek pracy,
- umowy-zlecenia i o dzieło,
- wykonywanie wolnego zawodu,
- emerytury i renty,
- twórczość i działalność naukowa,
- kapitały i prawa majątkowe oraz ich sprzedaż,
- udział w zyskach osób prawnych,
- najem,
- dzierżawa.

Zmiana:

Należy zaznaczyć, że od 2024 r. ustawa reguluje w art. 1a również opodatkowanie podatkiem dochodowym dochodów przedsiębiorstwa w spadku.

- Źródłem przychodu pozostającym poza zakresem ustawy pozostają przychody:
- z działalności rolniczej, ale z wyjątkiem przychodów z działów specjalnych produkcji rolnej;
 - z gospodarki leśnej w rozumieniu ustawy o lasach;
 - podlegające przepisom o podatku od spadków i darowizn;
 - wynikające z czynności, które nie mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy;
 - z tytułu podziału wspólnego majątku małżonków w wyniku ustania lub ograniczenia małżeńskiej wspólności majątkowej oraz przychodów z tytułu wyrównania dorobków po ustaniu rozdzielności majątkowej małżonków lub śmierci jednego z nich;

³² Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. 2025 poz. 163).

- przedsiębiorcy żeglugowego opodatkowane na zasadach wynikających z Ustawy z dnia 24 sierpnia 2006 r. o podatku tonażowym (t.j. Dz.U. 2014 poz. 511);
- ze świadczeń na zaspokojenie potrzeb rodziny, o których mowa w art. 27 *Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego* (Dz.U. 1964 nr 9 poz. 59, z późn. zm.), objętych wspólnością majątkową małżeńską.

Podatek PIT jest wartością procentową od podstawy opodatkowania, wyliczonej jako przychód pomniejszony o koszty uzyskania przychodu (dochód) oraz pomniejszony o dopuszczone ustawą odliczenia. Ten sposób obliczania podatku określany jest jako zasady ogólne.

Istnieją również inne uproszczone formy metody opodatkowania dedykowane przedsiębiorcom. Są to ryczałt ewidencjonowany i karta podatkowa. Są uzależnione od precyzyjnie nazwanych źródeł osiągania przychodów występujących w danej działalności gospodarczej. Jednocześnie należy zaznaczyć, że większość źródeł ma przypisane zasady rozliczania podatku i podatnik nie ma możliwości wyboru.

Możliwością wyboru obdarzeni są jedynie ci podatnicy, którzy spełniają kryteria przedsiębiorcy. Definicja pojęcia przedsiębiorcy zawarta jest w ustawie *Prawo przedsiębiorców* z roku 2018. Według tej ustawy przedsiębiorcą jest osoba fizyczna (również osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, lecz której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną), która zawodowo, we własnym imieniu podejmuje i wykonuje działalność gospodarczą. Natomiast działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły³³.

Zgodnie z *Ordynacją podatkową* jedynie przedsiębiorcy mogą wybrać jedną z trzech form opodatkowania podatkiem dochodowym. Pozostałe osoby fizyczne, czyli te, które nie prowadzą działalności gospodarczej, opodatkowane są wyłącznie na zasadach ogólnych. Podkreślić należy, że wybór formy opodatkowania zależy nie tylko od woli podatnika, lecz przede wszystkim od determinant, jakimi są zawarte w odrębnych przepisach warunki do spełnienia, aby skorzystać z danej uproszczonej formy opodatkowania, tj. ryczałtu ewidencjonowanego lub karty podatkowej.

Rozkład możliwości wyboru formy opodatkowania przedstawiono w *tabeli 4*.

Osoby fizyczne, działając jako przedsiębiorcy, mogą przy tym prowadzić działalność gospodarczą w różnych formach organizacyjnych, byle była to działalność wykonywana zawodowo, zarobkowo, w sposób zorganizowany i ciągły. Najczęściej spotykaną formą działalności gospodarczej jest działalność wykonywana samodzielnie przez przedsiębiorcę, jednak na równi z nią, równie często występują inne formy, bardziej skomplikowane pod względem organizacyjnym. Tym samym przedsiębiorcy działają w następujących formach organizacyjnych:

³³ Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. *Prawo przedsiębiorców* (t.j. Dz.U. 2024 poz. 236), art. 3 i 4.

- działalność gospodarcza wykonywana samodzielnie,
- spółka cywilna – min. 2 wspólników,
- spółka jawna – min. 2 wspólników,
- spółka partnerska – min. 2 wspólników.

Tabela 4. Możliwości wyboru formy opodatkowania

Podmiot	Rodzaj formy opodatkowania	Akt prawny regulujący formę opodatkowania
Osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej	Tylko zasady ogólne	Ustawa z 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (przedsiębiorcy)	Zasady ogólne	Ustawa z 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne
	lub ryczałt ewidencjonowany	
	lub karta podatkowa	

Źródło: Opracowanie własne

Podatek dochodowy od osób fizycznych należy rozpatrywać, uwzględniając znane już kryteria, jak podmiot i przedmiot tego podatku oraz koszty i przychody ponoszone i uzyskiwane w ramach tego podatku. Kryteria te opisano w *tabeli 5*.

Tabela 5. Podatek PIT według kryterium elementów konstrukcji

Podmiot	Przedmiot	Przychody	Koszty
Podatnikiem jest każda osoba fizyczna osiągająca dochód.	Przedmiotem opodatkowania jest dochód.	Przychodami są otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń.	Za koszty podatkowe uznawane są koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów.
Na osobach fizycznych mających miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ciąży nieograniczony obowiązek podatkowy. Oznacza to, że osoby te podlegają obowiązkowi podatkowemu w Polsce od całości	Jeżeli podatnik uzyskuje dochody z więcej niż jednego źródła, przedmiotem opodatkowania w danym roku podatkowym jest suma dochodów ze wszystkich źródeł przychodów.	Od tej generalnej zasady ustawa o PIT przewiduje kilka wyjątków. Dotyczą one pojęcia przychodów	W działalności gospodarczej uwzględnia się również koszty służące zachowaniu albo zabezpieczeniu źródła przychodów.

Podmiot	Przedmiot	Przychody	Koszty
uzyskanych dochodów (przychodów) bez względu na miejsce położenia źródeł przychodów. Osoby fizyczne, jeżeli nie mają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej miejsca zamieszkania, podlegają obowiązkowi podatkowemu tylko od dochodów (przychodów) osiąganych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.	Dochodem ze źródła przychodów, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej, jest nadwyżka sumy przychodów z tego źródła nad kosztami ich uzyskania osiągnięta w roku podatkowym. Jeżeli koszty uzyskania przekroczą sumę przychodów, różnica jest stratą ze źródła przychodów.	z następujących źródeł przychodów: z pozarolniczej działalności gospodarczej, z działów specjalnych produkcji rolnej, z kapitałów pieniężnych, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 6, 9 i 10 ustawy o PIT, w zakresie realizacji praw wynikających z pochodnych instrumentów finansowych, z odpłatnego zbycia nieruchomości lub praw majątkowych oraz innych rzeczy, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 8 ustawy o PIT, nie znajdujących pokrycia w ujawnionych źródłach lub pochodzących ze źródeł nieujawnionych, z działalności prowadzonej przez zagraniczne spółki kontrolowane.	Koszty uzyskania przychodów uzyskanych ze stosunku pracy są określone ryczałtowo.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie R. Rosiński, *Podatek i jego klasyfikacja w polskim systemie podatkowym*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Nauk Ekonomicznych Politechniki Koszalińskiej”, 2010, t. 1, nr 14; E. Malinowska-Misiąg, W. Misiąg, *Finanse publiczne w Polsce*, Lexis Nexis, Warszawa-Rzeszów 2006

OKREŚLENIE PRZYCHODU, DOCHODU I STRATY

Opodatkowaniu podatkiem dochodowym podlegają wszelkiego rodzaju dochody, z wyjątkiem dochodów wolnych od podatku. Jeżeli podatnik uzyskuje dochody z więcej niż jednego źródła przychodów, przedmiotem opodatkowania w danym roku podatkowym jest suma dochodów uzyskanych ze wszystkich źródeł przychodów.

Z kolei dochodem ze źródła przychodów jest nadwyżka sumy przychodów z tego źródła, nad kosztami ich uzyskania, osiągnięta w roku podatkowym. Jeżeli koszty uzyskania przekraczają sumę przychodów, różnica jest stratą ze źródła przychodów. O wysokość straty ze źródła przychodów poniesionej w roku podatkowym podatnik może obniżyć dochód uzyskany z tego źródła w najbliższych, kolejno po sobie następujących pięciu latach podatkowych.

KOSZTY UZYSKANIA PRZYCHODÓW

Podatnicy, którzy wybrali jako formę rozliczania się z urzędem skarbowym z podatku dochodowego zasady ogólne lub podatek liniowy, mogą pomniejszyć podstawę opodatkowania o koszty uzyskania przychodów. Jednak należy pamiętać, że nie wszystkie wydatki mogą być kosztem podatkowym.

Definicję kosztów uzyskania przychodów można znaleźć w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych. W art. 22 ust. 1 wskazano, że kosztami uzyskania przychodów są wydatki poniesione w celu osiągnięcia przychodów lub zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów. Natomiast w kosztach podatkowych obligatoryjnie nie mogą się znaleźć wydatki wymienione w art. 23 ustawy, czyli w katalogu wydatków niestanowiących kosztów uzyskania przychodów.

Kosztami uzyskania przychodów są koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów lub zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów, z wyjątkiem kosztów wymienionych w art. 23. W myśl art. 23 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych kosztami uzyskania przychodów nie są m.in.:

- wydatki na reprezentację;
- odsetki z tytułu nieterminowej spłaty zobowiązań podatkowych i budżetowych;
- wydatki na spłatę rat pożyczek i kredytów (kosztem może być jedynie część odsetkowa raty pożyczki, jeżeli została faktycznie opłacona);
- odpisy amortyzacyjne przekraczające wartość 150 000 zł, a w przypadku samochodów osobowych elektrycznych 225 000 zł.

Zmiana:

W związku z nowelizacją ustawy z 2024 r. od 2026 r. wejdą w życie zmiany:

- różnicowanie kwoty amortyzacji w zależności od wysokości emisji CO₂ silnika spalinowego, która będzie wynosić 150 tys. oraz 100 tys. zł.
- wydatki na ubezpieczenie AC pojazdu osobowego w wartości przekraczającej ich część ustaloną w takiej proporcji, w jakiej pozostaje równowartość 150 000 zł, a w przypadku samochodów osobowych elektrycznych 225 000 zł.

Aby wydatek poniesiony przez podatnika mógł stanowić koszt uzyskania przychodów, muszą zaistnieć łącznie następujące przesłanki:

- Został poniesiony przez podatnika.
- Jest definitywny, a więc bezzwrotny.
- Pozostaje w związku z prowadzoną przez podatnika działalnością gospodarczą.

- Poniesiony został w celu uzyskania przychodów lub zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów.
- Nie jest kosztem wymienionym w art. 23 ust. 1 ustawy o PIT.
- Został właściwie udokumentowany.

ZWOLNIENIA PRZEDMIOTOWE

Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych przewiduje szereg zwolnień od tego podatku dotyczących wybranych, wskazanych przez ustawę dochodów. Wśród nich można wyróżnić zwolnienia podmiotowe i przedmiotowe.

Ustawodawca z różnych powodów decyduje się zwolnić określone rodzaje dochodów z podatku dochodowego. Takie zwolnienia mogą być powodowane ochroną socjalną bądź też względami ekonomicznymi. Zwolnienia przedmiotowe w tym zakresie reguluje ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych. Katalog zwolnień zawiera ponad 130 pozycji. Wśród nich wyróżnić można takie, które dotyczą dochodów np. o charakterze odszkodowawczym czy socjalnym, niektórych dochodów związanych z posiadanymi kapitałami i prawami majątkowymi, czy też prowadzoną działalnością gospodarczą, a także wygranymi i nagrodami. Poniżej najważniejsze z nich.

Dochody o charakterze socjalnym

Wśród dochodów o charakterze socjalnym ustawodawca zwolnił z opodatkowania m.in.:

- świadczenia rodzinne otrzymane na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, dodatki rodzinne i pielęgnacyjne, świadczenia pieniężne otrzymane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów oraz zasiłki porodowe otrzymane na podstawie odrębnych przepisów;
- przyznaną, na podstawie odrębnych przepisów, pomoc pieniężną dla rodzin zastępczych oraz jednorazową pomoc pieniężną na zagospodarowanie, udzieloną usamodzielniającym się wychowankom rodzin zastępczych i wychowankom publicznych lub niepublicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych;
- zapomogi otrzymane w przypadku indywidualnych zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych, długotrwałej choroby lub śmierci – do wysokości nieprzekraczającej w roku podatkowym kwoty 6000 zł;
- świadczenia z pomocy społecznej;
- alimenty.

Dochody o charakterze odszkodowawczym

Zwolnieniu podlegają również dochody o charakterze odszkodowawczym, tj.:

- otrzymane odszkodowania lub zadośćuczynienia, jeżeli ich wysokość lub zasady ustalania wynikają wprost z przepisów odrębnych ustaw lub przepisów wykonawczych wydanych na podstawie tych ustaw;

- odszkodowania lub zadośćuczynienia otrzymane na podstawie przepisów o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego;
- inne odszkodowania lub zadośćuczynienia otrzymane na podstawie wyroku lub ugody sądowej do wysokości określonej w tym wyroku lub tej ugodzie z wyjątkiem odszkodowań lub zadośćuczynień;
- odszkodowania w postaci renty otrzymanej na podstawie przepisów prawa cywilnego w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia, przez poszkodowanego, który utracił całkowicie lub częściowo zdolność do pracy zarobkowej, albo jeżeli zwiększyły się jego potrzeby lub zmniejszyły widoki powodzenia na przyszłość;
- odszkodowania otrzymane na podstawie przepisów prawa geologicznego i górniczego;
- odszkodowanie wypłacane stosownie do przepisów o gospodarce nieruchomościami; nie dotyczy to przypadków, gdy właściciel nieruchomości, o której mowa w zdaniu pierwszym, nabył jej własność w okresie 2 lat przed wszczęciem postępowania wywłaszczeniowego za cenę niższą o co najmniej 50% od wysokości uzyskanego odszkodowania na cele uzasadniające jej wywłaszczenie.

Dochody uzyskane z posiadanych kapitałów oraz praw autorskich

Zwolnienia dotyczące dochodów uzyskanych z posiadanych kapitałów oraz praw majątkowych. Zwolnione od podatku PIT są m.in.:

- kwoty zwracane przez towarzystwo funduszy inwestycyjnych w związku z wygaśnięciem zezwolenia na utworzenie funduszu inwestycyjnego – w wysokości wpłat wniesionych do funduszu;
- przychody uzyskane z tytułu sprzedaży całości lub części nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rolnego; zwolnienie nie dotyczy przychodu uzyskanego ze sprzedaży gruntów, które w związku z tą sprzedażą utraciły charakter rolny;
- przychody uzyskane z tytułu odpłatnego zbycia nieruchomości na cele uzasadniające jej wywłaszczenie oraz z tytułu sprzedaży nieruchomości w związku z realizacją przez nabywcę prawa pierwokupu, stosownie do przepisów o gospodarce nieruchomościami; nie dotyczy to przypadków, gdy właściciel nieruchomości, o której mowa w zdaniu pierwszym, nabył jej własność w okresie 2 lat przed odpłatnym zbyciem nieruchomości za cenę niższą o co najmniej 50% od ceny zbycia nieruchomości w związku z realizacją prawa pierwokupu;
- przychody uzyskane z tytułu sprzedaży prawa wieczystego użytkowania oraz nieruchomości nabytych stosownie do przepisów o gospodarce nieruchomościami w zamian za mienie pozostawione za granicą;
- przychody z zamiany rzeczy lub praw, jeżeli z tytułu jednej umowy nie przekraczają kwoty 6000 zł;

- przychody otrzymane w związku ze zwrotem udziałów lub wkładów w spółdzielni albo wkładów w spółce osobowej, do wysokości wniesionych udziałów lub wkładów do spółdzielni albo wkładów do spółki osobowej;
- wartość majątku otrzymanego w związku z likwidacją osoby prawnej w części stanowiącej koszt nabycia lub objęcia udziałów (akcji) albo wkładów w spółdzielni;
- przychody otrzymane z tytułu zwrotu dopłat wniesionych uprzednio, zgodnie z odrębnymi przepisami, do spółki mającej osobowość prawną – do wysokości wniesionych dopłat;
- dochody z tytułu oszczędzania na indywidualnym koncie emerytalnym, w rozumieniu przepisów o indywidualnych kontach emerytalnych.

Dochody związane z działalnością gospodarczą

Wolne od podatku dochodowego są również niektóre dochody związane z prowadzoną działalnością gospodarczą, np.:

- inne odszkodowania lub zadośćuczynienia otrzymane na podstawie wyroku lub ugody sądowej do wysokości określonej w tym wyroku lub tej ugodzie, z wyjątkiem odszkodowań lub zadośćuczynień;
- dochody z tytułu prowadzenia szkół w rozumieniu przepisów o systemie oświaty, w części wydatkowanej na cele szkoły w roku podatkowym lub w roku po nim następującym, przy czym zgodnie z ust. 7 ustawy o PIT za wydatki na cele szkoły, poniesione z tytułu prowadzenia szkoły niepublicznej w rozumieniu przepisów o systemie oświaty, jeżeli nie zostały zaliczone do kosztów uzyskania przychodów, uważa się:
 - wydatki na zakup stanowiących środki trwałe pomocy dydaktycznych i innych urządzeń niezbędnych do prowadzenia szkoły,
 - wydatki związane z organizowaniem wycieczek wakacyjnych uczniów, w części stanowiącej wynagrodzenie personelu wychowawczego i obsługi, jeżeli nie zostało pokryte przez wpłaty rodziców;
- dochody z tytułu urządzania przez uprawniony podmiot mający siedzibę na terytorium RP loterii fantowych i gier bingo fantowe na podstawie zezwolenia wydanego na mocy odrębnych przepisów, o ile zostały przeznaczone na realizację określonych w zezwoleniu i regulaminie gry celów społecznie użytecznych;
- kwoty otrzymane od agencji rządowych lub agencji wykonawczych, jeżeli agencje te otrzymały środki na ten cel z budżetu państwa;
- dochody podatników, z zastrzeżeniem ust. 5a-5c, uzyskane z działalności gospodarczej prowadzonej na terenie specjalnej strefy ekonomicznej na podstawie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie danej strefy, uprawniające do korzystania z pomocy publicznej, przy czym wielkość pomocy publicznej udzielanej w formie niniejszego zwolnienia nie może przekroczyć wielkości pomocy publicznej dla przedsiębiorcy, dopuszczalnej dla obszarów kwalifikujących się do uzyskania pomocy w największej wysokości, zgodnie z odrębnymi przepisami;

- wkład własny podmiotu publicznego, o którym mowa w art. 2 pkt 5 ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1637), otrzymany przez partnera prywatnego i przeznaczony na cele określone w umowie o partnerstwie publiczno-prywatnym, z zastrzeżeniem ust. 19;
- dotacje, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, otrzymane z budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego;
- płatności na realizację projektów w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich, otrzymane z Banku Gospodarstwa Krajowego, z wyłączeniem płatności otrzymanych przez wykonawców.

Stypendia i inne przychody uczniów i studentów

Wolne od podatku są również stypendia i inne przychody uczniów i studentów, tj.:

- część dochodów osób, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy o PIT, przebywających czasowo za granicą i uzyskujących dochody z tytułu stypendiów;
- stypendia otrzymywane na podstawie przepisów o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, stypendia doktoranckie otrzymywane na podstawie przepisów ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*³⁴ oraz inne stypendia naukowe i za wyniki w nauce, których zasady przyznawania zostały zatwierdzone przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego po zasięgnięciu opinii Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego albo przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania;
- świadczenia pomocy materialnej dla uczniów, studentów, uczestników studiów doktoranckich i osób uczestniczących w innych formach kształcenia, pochodzące z budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz ze środków własnych szkół i uczelni – przyznane na podstawie przepisów o systemie oświaty, *Prawo o szkolnictwie wyższym*, a także przepisów o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki;
- stypendia dla uczniów i studentów, których wysokość i zasady udzielania zostały określone w uchwale organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego oraz stypendia dla uczniów i studentów przyznane przez organizacje, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. 2024 poz. 1491);
- wygrane i nagrody otrzymane przez uczniów za udział w konkursach, turniejach i olimpiadach organizowanych na podstawie przepisów o systemie oświaty.

Wygrane i nagrody

Zwolnione od podatku dochodowego od osób fizycznych są również niektóre wygrane i nagrody, np.:

- wygrane w kasynach gry, wideloteriach, grach na automatach, grach na automatach o niskich wygranych;

³⁴ Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (t.j. Dz.U. 2024 poz. 1571).

- wygrane w grach liczbowych, loteriach pieniężnych, grze telebingo, zakładach wzajemnych, loteriach promocyjnych, loteriach audiotekstowych i loteriach fantowych, jeżeli jednorazowa wartość tych wygranych nie przekracza 2280 zł;
- wartość wygranych w konkursach oraz grach organizowanych i emitowanych (ogłaszanych) przez środki masowego przekazu (prasa, radio i telewizja) oraz konkursach z dziedziny nauki, kultury, sztuki, dziennikarstwa i sportu, a także nagród związanych ze sprzedażą premią – jeżeli jednorazowa wartość tych wygranych lub nagród nie przekracza kwoty 760 zł;
- wygrane i nagrody otrzymane przez uczniów za udział w konkursach, turniejach i olimpiadach organizowanych na podstawie przepisów o systemie oświaty;
- przyznane przez krajowe i zagraniczne organy władzy i ich urzędy, w tym jednostki organizacyjne im podległe lub przez nie nadzorowane, oraz krajowe, zagraniczne i międzynarodowe organizacje (instytucje) i ich organy, nagrody:
 - za wybitne osiągnięcia z dziedziny nauki, kultury i sztuki,
 - z tytułu działalności na rzecz praw człowieka.

AMORTYZACJA

Amortyzacja podatkowa jest kosztem związanym ze stopniowym zużywaniem się środka trwałego. Dzięki temu, że zasady jej stosowania zostały szczegółowo określone w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, przedsiębiorca, wprowadzając środek trwały do działalności, ma już z góry określone, w jaki sposób powinien on zostać umorzony.

Według prawa podatkowego odpisów amortyzacyjnych dokonuje się, począwszy od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym wprowadzono środek trwały do użytkowania w działalności, aż do momentu, gdy:

- jego wartość początkowa zrówna się z wartością odpisów amortyzacyjnych,
- zostanie sprzedany lub oddany,
- zostanie wycofany lub zlikwidowany z ewidencji środków trwałych.

Podczas wprowadzania składnika majątku do ewidencji środków trwałych należy wybrać odpowiednią metodę oraz stawkę amortyzacji, które stosuje się aż do pełnego zamortyzowania środka trwałego lub do jego wycofania bądź sprzedaży. Według art. 22i-22k ustawy o PIT środki trwałe amortyzuje się według metody:

- liniowej,
- degressywnej,
- indywidualnej.

Amortyzacja liniowa

Amortyzacja liniowa jest to podstawowa metoda amortyzacji, którą można stosować do każdego rodzaju środków trwałych. Polega ona na dokonywaniu odpisów amortyzacyjnych według stałej rocznej stawki amortyzacyjnej określonej w wykazie stawek amortyzacyjnych (załącznik nr 1 ustawy o PIT).

Amortyzacja degresywna

Amortyzację degresywną można stosować dla środków trwałych z grupy 3-6 i 8 KŚT (Klasyfikacja Środków Trwałych)³⁵ oraz środków transportu, z wyłączeniem samochodów osobowych, w pierwszym podatkowym roku ich używania według stawki określonej w załączniku nr 1 ustawy, podwyższonych o współczynnik nie wyższy niż 2,0.

Amortyzacja indywidualna

Natomiast indywidualną metodę amortyzacji należy stosować zgodnie z art. 22j ustawy o PIT dla używanych lub ulepszonych środków trwałych, które zostały wprowadzone do ewidencji środków trwałych danego przedsiębiorcy po raz pierwszy.

ZMIANY SPOWODOWANE REFORMĄ POLSKIEGO ŁADU W 2022 R.**STAWKI PODATKOWE**

Wraz z wejściem w życie reformy podatkowej Polski Ład w 2022 r. nastąpiły istotne zmiany w podatku od dochodów od osób fizycznych PIT. Polegają one na znaczącym podniesieniu progu podatkowego z 85 528,00 zł do 120 000,00 zł oraz na zmniejszeniu pierwszej stawki podatkowej z 17% do 12%. Zmiany te powodują, że z jednej strony wyższy próg podatkowy oznacza większy dochód do opodatkowania przy zachowaniu mniejszej stawki podatkowej, a z drugiej ta właśnie pierwsza stawka podatkowa jest jeszcze niższa niż dotychczas. Są to więc rozwiązania korzystne dla podatników o zarobkach małych lub średnich w skali całości bazy podatników. W *tabeli 1* i *tabeli 2* przedstawiono skalę progresywną podatku PIT przed i po reformie podatkowej Polski Ład w 2022 r.

Dla przypomnienia zmian związanych z reformą Polskiego Ładu w *tabelach 6* i *7* przedstawiono te różnice.

Tabela 6. Stawki podatkowe podatku PIT przed reformą Polski Ład

Podstawa obliczenia podatku (w zł)		Podatek wynosi
ponad	do	
	85 528	17% minus kwota zmniejszająca podatek
85 528		14 539 zł 76 gr plus 32% nadwyżki ponad 85 528 zł minus kwota zmniejszająca podatek

Źródło: Ministerstwo Finansów, *Stawki podatkowe PIT*, <https://www.podatki.gov.pl/pit/stawki-podatkowe/> (dostęp: 16.05.2025)

Po reformie Polski Ład w 2022 r. wysokość podatku dochodowego od osób fizycznych określają stawki podatkowe – 12% i 32%, których wysokość uzależniona jest od wysokości uzyskiwanych rocznych dochodów. Zostały one zaprezentowane w syntetycznym ujęciu w *tabeli 7*.

³⁵ Klasyfikacja Środków Trwałych to wykaz środków trwałych i przypisane do odpowiedniego środka trwałego stawki amortyzacyjne.

Tabela 7. Przykład skali progresywnej podatku dochodowego od osób fizycznych PIT po reformie Polski Ład od lipca 2022 r.

Podstawa obliczenia podatku (w zł)		Podatek wynosi
ponad	do	
	120 000	12% minus kwota zmniejszająca podatek 3 600 zł
120 000		10 800 zł plus 32% nadwyżki ponad 120 000 zł

Źródło: Ministerstwo Finansów, *Stawki podatkowe PIT*, <https://www.podatki.gov.pl/pit/stawki-podatkowe/> (dostęp: 16.05.2025)

Jak ukazano w tabeli 7, wraz ze wzrostem dochodu rośnie stawka podatku dochodowego. Nie oznacza to jednak, że uzyskując dochody w kwocie np. 150 000 zł, zapłacimy podatek dochodowy wg stawki 32%. Pierwsze 120 000 zł opodatkowane jest stawką 12%, a dopiero cała nadwyżka – czyli dochody powyżej 120 000 zł – obłożona jest stawką 32% podatku dochodowego. Ponadto każda osoba fizyczna wykorzystuje tzw. kwotę wolną od podatku. Wynosi ona 3600 zł. Warto zaznaczyć, że w przypadku, kiedy roczny dochód równa się lub jest niższy niż 30 000 zł, nie powoduje on konieczności uiszczania podatku PIT.

Przełomowym rozwiązaniem w skali Europy było wprowadzenie od sierpnia 2019 r. zwolnienia z podatku PIT dla młodych ludzi do 26. roku życia z przychodami z określonych źródeł.

Cześć dochodów osób fizycznych wyłączona jest spod obowiązku opodatkowania na takich zasadach, a w szczególności: spadki i darowizny; działalność gospodarcza opodatkowana kartą podatkową, ryczałtem ewidencjonowanym, 19-procentowym podatkiem liniowym; przychody ze sprzedaży nieruchomości; odsetki od prywatnie udzielanych pożyczek; dochody z odsetek na kontach osobistych.

ZRYCZAŁTOWANY PODATEK

Zgodnie z art. 2 ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne taka forma rozliczania przeznaczona jest dla osób fizycznych, osiągających przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej, jak również z najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy, i innych umów o podobnym charakterze. Z ryczałtu mogą korzystać także osoby duchowne (prawnie uznanych wyznań).

Stawki ryczałtu

Rozliczanie się w formie ryczałtu wymaga wybrania jego właściwej stawki. Jest ona uzależniona od typu prowadzonej działalności gospodarczej. Dostępne wartości to: 17%, 14%, 12%, 10%, 8,5%, 5,5%, 3%, 2%. Zryczałtowany podatek dochodowy można płacić, korzystając z jednej z nich, a jeśli działalność jest różnorodna – z kilku:

- 17% dla przychodów osiąganych w zakresie wolnych zawodów. Definicja „wolnych zawodów” w ustawie o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, po zmianach od 2021 r. wprowadzonych ustawą z dnia 28 listopada 2020 r., przewiduje, że przez wolny zawód należy rozumieć pozarolniczą działalność gospodarczą wykonywaną osobiście przez lekarzy, lekarzy dentyistów, lekarzy weterynarii, techników dentystrycznych, felczerów, położne, pielęgniarki, psychologów, fizjoterapeutów, tłumaczy, adwokatów, notariuszy, radców prawnych, architektów, inżynierów budownictwa, rzeczoznawców budowlanych, biegłych rewidentów, księgowych, agentów ubezpieczeniowych, agentów oferujących ubezpieczenia uzupełniające, brokerów reasekuracyjnych, brokerów ubezpieczeniowych, doradców podatkowych, doradców restrukturyzacyjnych, maklerów papierów wartościowych, doradców inwestycyjnych, agentów firm inwestycyjnych, rzeczników patentowych;
- 15% dla przychodów ze świadczenia usług:
 - reprodukcji komputerowych nośników informacji,
 - pośrednictwa w sprzedaży motocykli oraz części i akcesoriów do nich,
 - pośrednictwa w sprzedaży hurtowej,
 - magazynowania i przechowywania cieczy i gazów,
 - licencyjnych związanych z nabywaniem praw do książek, broszur, ulotek, map itp.,
 - nabywaniem praw do korzystania z wykazów i list (np. adresowych, telefonicznych) (PKWiU 58.12.30.0),
 - nabywaniem praw do czasopism i pozostałych periodyków,
 - związanych z wydawaniem pakietów gier komputerowych, z wyłączeniem publikowania gier komputerowych w trybie online,
 - przetwarzania danych, przesyłania strumieni wideo przez Internet,
 - finansowych i ubezpieczeniowych, innych niż świadczone w ramach wolnych zawodów,
 - związanych z obsługą nieruchomości, świadczonych na zlecenie,
 - prawnych, rachunkowo-księgowych i doradztwa podatkowego,
 - innych niż świadczone w ramach wolnych zawodów,
 - architektonicznych i inżynierskich; usług badań i analiz technicznych (PKWiU dział 71)³⁶, innych niż świadczone w ramach wolnych zawodów,
 - reklamowych; usług badania rynku i opinii publicznej,
 - w zakresie specjalistycznego projektowania,

³⁶ PKWiU – Polska Klasyfikacja Wyrobów i Usług – polska klasyfikacja produktów i usług, znajdujących się w polskim obiegu gospodarczym. Jest stosowana głównie w statystyce, ewidencji, dokumentacji oraz rachunkowości, a dodatkowo w rejestrach urzędowych i systemach informacyjnych administracji publicznej.

- fotograficznych,
- tłumaczeń pisemnych i ustnych;
- 14% przychodów ze świadczenia usług:
 - w zakresie opieki zdrowotnej,
 - architektonicznych i inżynierskich; usług badań i analiz technicznych;
- 12% przychodów ze świadczenia usług:
 - związanych z wydawaniem pakietów gier komputerowych, z wyłączeniem publikowania gier komputerowych w trybie on-line, pakietów oprogramowania systemowego, pakietów oprogramowania użytkowego;
 - związanych z doradztwem w zakresie sprzętu komputerowego;
- 10% dla przychodów ze świadczenia usług w zakresie kupna i sprzedaży nieruchomości na własny rachunek;
- 8,5% przychodów do kwoty 100 000 zł oraz 12,5% przychodów od nadwyżki ponad kwotę 100 000 zł z tytułu:
 - świadczenia usług związanych z zakwaterowaniem,
 - świadczenia usług wynajmu i obsługi nieruchomości własnych lub dzierżawionych,
 - wykonywania usług w zakresie badań naukowych i prac rozwojowych,
 - wynajmu i dzierżawy: samochodów osobowych i furgonetek, bez kierowcy;
- 8,5% dla:
 - przychodów z działalności usługowej, w tym przychodów z działalności gastronomicznej w zakresie sprzedaży napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%,
 - przychodów ze świadczenia usług w zakresie edukacji,
 - przychodów ze świadczenia usług związanych z działalnością bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostałych usług w zakresie kultury;
- 5,5% dla przychodów z działalności wytwórczej, robót budowlanych lub w zakresie przewozów ładunków taborem samochodowym o ładowności powyżej 2 ton oraz prowizji uzyskanej z działalności handlowej w zakresie sprzedaży jednorazowych biletów komunikacji miejskiej, znaczków do biletów miesięcznych, znaczków pocztowych, żetonów i kart magnetycznych do automatów;
- 3% dla przychodów:
 - z działalności gastronomicznej, z wyjątkiem przychodów ze sprzedaży napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%,
 - z działalności usługowej w zakresie handlu, z zastrzeżeniem usług opodatkowanych według stawki 17% i 15%,
 - ze świadczenia usług związanych z produkcją zwierzęcą,
 - z działalności rybaków morskich i zalewowych w zakresie sprzedaży ryb i innych surowców pochodzących z własnych połowów, z wyjątkiem sprzedaży konserw oraz przeterminowanych z ryb i innych surowców z połowów,

- o których mowa w art. 14 ust. 2 pkt 2 i 5-10 ustawy o podatku dochodowym,
 - z odpłatnego zbycia ruchomych składników majątku wykorzystywanych w pozarolniczej działalności gospodarczej,
 - z odpłatnego zbycia ruchomych składników majątku przedsiębiorstwa w spadku;
- 2% dla przychodów, o których mowa w art. 6 ust. 1d ustawy o ryczałcie, m.in. przychody ze sprzedaży przetworzonych w sposób inny niż przemysłowy produktów roślinnych i zwierzęcych, z wyjątkiem przetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych uzyskanych w ramach prowadzonych działów specjalnych produkcji rolnej oraz produktów opodatkowanych podatkiem akcyzowym na podstawie odrębnych przepisów.

KARTA PODATKOWA

Przede wszystkim należy zaznaczyć, że od 2022 r. z karty podatkowej mogą korzystać tylko ci podatnicy, którzy kontynuują opodatkowanie w tej formie – byli już opodatkowani w ten sposób w 2021 r.

Karta podatkowa to jedna z najprostszych form opodatkowania działalności gospodarczej w polskim systemie podatkowym. Przedsiębiorca korzystający z karty nie jest zobowiązany do prowadzenia księgowości, a podatek, który płaci, często nie jest wysoki i dodatkowo nie zależy od wysokości dochodów. Jest ona opłacalna dla firm, które zatrudniają niewielu pracowników. Miesięczny podatek jest ustalany przez naczelnika urzędu skarbowego, który kieruje się rodzajem i zakresem prowadzonej działalności gospodarczej, liczbą zatrudnionych pracowników, a także liczbą mieszkańców miejscowości, w której działalność jest prowadzona. Fakt, iż kwota podatku nie jest zależna od dochodu, może być korzystny dla przedsiębiorców osiągających wysokie zarobki. Niestety, w przypadku kłopotów finansowych, gdy w firmie pojawi się strata, podatek i tak będzie musiał być zapłacony.

Zgodnie z art. 23 ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne możliwe jest płacenie podatku dochodowego w postaci karty podatkowej. Uprawnieni do tego są podatnicy, m.in. którzy prowadzą działalność:

- usługową lub wytwórczo-usługową, określoną w części I tabeli stanowiącej załącznik nr 3 do ustawy;
- usługową z zakresie handlu detalicznego żywnością, napojami, wyrobami tytoniowymi, a także kwiatami, za wyjątkiem napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5% w warunkach określonych w części II tabeli załącznika nr 3 ustawy;
- usługową w zakresie handlu detalicznego artykułami nieżywnościowymi za wyjątkiem handlu paliwami silnikowymi, środkami transportu samochodowego, częściami i akcesoriami do pojazdów mechanicznych, ciągnikami rolniczymi i motocyklami oraz z wyjątkiem handlu artykułami nieżywnościowymi objętego koncesjonowaniem;

- gastronomiczną, jeżeli nie jest prowadzona sprzedaż napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%;
- w zakresie usług transportowych wykonywanych przy użyciu jednego pojazdu;
- w zakresie usług edukacyjnych.

3.2. Podatek dochodowy od osób prawnych – CIT (*Corporate Income Tax*)

Podatek dochodowy od osób prawnych jest podatkiem bezpośrednim, który obciąża dochody uzyskiwane przez osoby prawne – czyli przedsiębiorstwa posiadające osobowość prawną. Nowa ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych została uchwalona 15 lutego 1992 r.³⁷ i akt ten obowiązuje do dnia dzisiejszego. Oprócz tej ustawy, zwanej również **ustawą o CIT**, istnieje jeszcze szereg rozporządzeń normujących tę kwestię wydanych przez ministra finansów.

PODMIOT I PRZEDMIOT

Podmiotami podatku dochodowego od osób prawnych zgodnie z art. 1 ustawy o CIT są:

- osoby prawne;
- spółki kapitałowe w organizacji;
- jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, z wyjątkiem przedsiębiorstw w spadku i spółek niemających osobowości prawnej;
- spółki jawne mające siedzibę lub zarząd w Polsce, jeżeli wspólnikami tej spółki nie są wyłącznie osoby fizyczne i spółka nie złoży przed rozpoczęciem roku obrotowego informacji o podatnikach podatku CIT oraz podatnikach podatku PIT posiadających, bezpośrednio lub za pośrednictwem podmiotów niebędących podatnikami podatku dochodowego, prawa do udziału w zysku tej spółki;
- spółki komandytowe mające siedzibę lub zarząd w Polsce³⁸;
- spółki komandytowo-akcyjne mające siedzibę lub zarząd na terytorium Polski;
- spółki nieposiadające osobowości prawnej mające siedzibę lub zarząd w innym państwie, jeżeli zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa podatkowego tego państwa są traktowane jako osoby prawne oraz podlegają w tym państwie opodatkowaniu od całości swoich dochodów niezależnie od miejsca ich uzyskania;
- podatkowe grupy kapitałowe, czyli grupy składające się co najmniej z dwóch spółek prawa handlowego, które posiadają osobowość prawną oraz pozostają w związkach kapitałowych.

³⁷ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz.U. 2025 poz. 278).

³⁸ Od 2021 r. spółki komandytowe stały się podatnikami podatku CIT, jeżeli w składzie ich wspólników nie występują wyłącznie osoby fizyczne oraz nie złoży przed rozpoczęciem roku obrotowego do właściwego urzędu skarbowego odpowiedniej informacji o podmiotach posiadających prawa do udziału w zysku tych spółek lub aktualizacji takiej informacji, jeżeli zajdą zmiany w strukturze wspólników.

Przepisy ustawy nie mają natomiast zastosowania w przypadku:

- przychodów osiągniętych z działalności rolniczej za wyjątkiem dochodów z działów specjalnych produkcji rolnej;
- przychodów z gospodarki leśnej;
- przychodów, które wynikają z czynności niemogących być przedmiotem prawnie skutecznej umowy;
- przychodów/dochodów armatorów opodatkowanych podatkiem tonażowym;
- przychodów przedsiębiorcy okrętowego opodatkowanych na zasadach wynikających z ustawy o aktywizacji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1704);
- wypłat, o których mowa w art. 27 ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (t.j. Dz.U. 2021 poz. 170).

ZWOLNIENIE PODMIOTOWE

Z opłacania podatku dochodowego od osób prawnych oraz składania zeznań podatkowych zwolnione są niektóre podmioty. Ich katalog został ujęty w art. 6 ustawy o CIT i uwzględnia m.in.:

- Skarb Państwa;
- Narodowy Bank Polski;
- jednostki budżetowe;
- fundusze celowe utworzone na podstawie odrębnych ustaw;
- przedsiębiorstwa międzynarodowe i inne jednostki gospodarcze utworzone przez organ administracji państwowej wspólnie z innymi państwami na podstawie porozumienia lub umowy (chyba że porozumienia te lub umowy stanowią inaczej);
- jednostki samorządu terytorialnego w zakresie dochodów określonych w przepisach ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego;
- Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych, fundusze emerytalne i inwestycyjne;
- Agencję Rezerw Materiałowych;
- Narodowy Fundusz Zdrowia;
- Bankowy Fundusz Gwarancyjny;
- Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa;
- Krajowy Zasób Nieruchomości;
- jednostki dozoru technicznego;
- Polską Agencję Nadzoru Audytowego.

Przedmiotem opodatkowania podatkiem dochodowym zgodnie z ogólnymi zasadami jest dochód stanowiący sumę:

- dochodu osiągniętego z zysków kapitałowych oraz
- dochodu osiągniętego z innych źródeł przychodów.

Zgodnie z art. 7 ust. 2 ustawy o CIT dochodem jest nadwyżka sumy przychodów nad kosztami ich uzyskania, osiągnięta w roku podatkowym. W sytuacji gdy koszty uzyskania przychodów przekraczają sumę przychodów, powstała różnica jest stratą.

W przypadku podatkowych grup kapitałowych dochód grupowany jest na dane źródło przychodów i strat. Oznacza to, że przy ustalaniu dochodu brana jest pod uwagę suma dochodów wszystkich spółek kapitałowych wchodzących w skład grupy oraz suma strat poniesiona przez te spółki z danego źródła przychodów. Jeżeli w roku podatkowym suma tych strat przekracza sumę przychodów, to powstała różnica jest stratą całej podatkowej grupy kapitałowej.

ZWOLNIENIE PRZEDMIOTOWE

Oprócz zwolnień podmiotowych ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych wskazuje także na określony katalog przedmiotowych zwolnień od podatku. Zgodnie z art. 17 ustawy o CIT zwolnienia takie obowiązują w przypadku m.in.:

- dochodów z tytułu sprzedaży całości lub części nieruchomości lub udziału w nieruchomości wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego przy czym zwolnienie nie dotyczy dochodu uzyskanego ze sprzedaży, jeżeli sprzedaż ta następuje przed upływem 5 lat (od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło nabycie całości lub części zbywanej nieruchomości lub udziału w nieruchomości);
- działalności organizacji pracodawców i partii politycznych – w części przeznaczonej na cele statutowe, z wyłączeniem działalności gospodarczej;
- dochodu z tytułu prowadzenia szkół, szkół wyższych – w części przeznaczonej na cele szkoły;
- dochodów organizacji pożytku publicznego – w części przeznaczonej na cele statutowe;
- dochodów kościelnych osób prawnych (w tym związków wyznaniowych);
- dochodów kół gospodyń wiejskich – w części przeznaczonej na cele statutowe.

KOSZTY UZYSKANIA PRZYCHODÓW

Koszty uzyskania przychodów w CIT to wydatki sprawiające, że podatek do zapłaty jest niższy. Przedsiębiorcy nie zawsze wiedzą, jak odróżnić wydatek służbowy od prywatnego, wielu z nich ma problemy z ich odpowiednią kwalifikacją. Czym więc są koszty uzyskania przychodów i jak je ustalić?

Podstawą opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych jest dochód stanowiący różnicę pomiędzy osiągniętym przychodem a kosztem jego uzyskania. W razie gdy podatnikowi nie przysługuje prawo rozliczenia kosztów podatkowych, przedmiotem opodatkowania jest przychód.

W ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych, podobnie jak w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, nie znajdziemy zamkniętego katalogu wydatków stanowiących koszty uzyskania przychodów. Trzeba mieć na uwadze, że to, czy dany wydatek możemy zakwalifikować jako koszt podatkowy, zależy przede wszystkim od rodzaju prowadzonego biznesu. Może się zdarzyć, że poniesiony wydatek bezsprzecznie stanowi koszt w jednej firmie, a w innej jest zupełnie bezzasadny, wszystko zależy bowiem od profilu działalności.

Aby dany wydatek został zakwalifikowany do kosztów podatkowych, musi spełniać łącznie następujące warunki:

- Wydatek został poniesiony – bez znaczenia jest, co do zasady, czy zapłaty dokonano – liczy się poniesienie kosztu, czyli zawarcie transakcji, wystawienie faktury, ujęcie w księgach.
- Koszt poniesiony został przez danego przedsiębiorcę/firmę.
- Celem poniesionego wydatku było uzyskanie przychodów, zachowanie albo zabezpieczenie źródła przychodów.
- Wydatek nie został wymieniony w katalogu zawartym w art. 16 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych zawierającym wyłączenia z kosztów podatkowych.

Wyłączenia z kosztów uzyskania przychodów w CIT

Przykładowe wydatki, których nie możemy zaliczyć do kosztów podatkowych, to np.:

- wydatki poniesione na nabycie gruntów lub prawa wieczystego użytkowania gruntów z wyjątkiem opłat za wieczyste użytkowanie gruntów;
- odpisy z tytułu zużycia samochodu osobowego w części ustalonej od wartości samochodu przewyższającej kwotę:
 - a) 225 000 zł – w przypadku samochodu osobowego będącego pojazdem elektrycznym,
 - b) 150 000 zł – w przypadku pozostałych samochodów osobowych;
- **Zmiana:** w związku z nowelizacją ustawy z roku 2024 od 2026 r. wejdą w życie zmiany polegające na różnicowaniu kwoty amortyzacji w zależności od wysokości emisji CO₂ silnika spalinowego i będą wynosić 150 000 zł oraz 100 000 zł;
- naliczone, lecz niezapłacone albo umorzone odsetki od zobowiązań, w tym również od pożyczek (kredytów);
- koszty egzekucyjne związane z niewykonaniem zobowiązań;
- grzywny i kary pieniężne orzeczone w postępowaniu karnym, karnym skarbowym, administracyjnym i w sprawach o wykroczenia oraz odsetki od tych grzywien i kar;
- wierzytelności odpisane jako przedawnione.

Biorąc pod uwagę powyższe, podatek dochodowy od osób prawnych należy rozpatrywać, uwzględniając znane już kryteria, jak podmiot i przedmiot tego podatku oraz koszty i przychody ponoszone i uzyskiwane w ramach tego podatku. W tabeli 8 opisano te kryteria.

Tabela 8. Podatek CIT według kryterium elementów konstrukcji

Podmiot	Przedmiot	Przychody	Koszty
<p>Podmiotami są:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, z wyjątkiem spółek niemających osobowości prawnej, • spółki kapitałowe w organizacji, • spółki komandytowo-akcyjne mające siedzibę lub zarząd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, • podatkowe grupy kapitałowe, • spółki niemające osobowości prawnej mające siedzibę lub zarząd w innym państwie, jeżeli zgodnie z przepisami prawa podatkowego tego państwa są traktowane jak osoby prawne i podlegają w tym państwie opodatkowaniu od całości swoich dochodów bez względu na miejsce ich osiągnięcia. <p>Podatnicy, jeżeli mają siedzibę lub zarząd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podlegają obowiązkowi podatkowemu</p>	<p>Przedmiotem opodatkowania jest dochód bez względu na rodzaj źródeł przychodów, z jakich dochód ten został osiągnięty.</p> <p>Dochodem jest nadwyżka sumy przychodów nad kosztami ich uzyskania, osiągnięta w roku podatkowym.</p> <p>Jeżeli koszty uzyskania przychodów przekraczają sumę przychodów, różnica jest stratą.</p> <p>Strata może obniżyć dochód w najbliższych kolejno po sobie następujących pięciu latach podatkowych, z tym że wysokość obniżenia w którymkolwiek z tych lat nie może przekroczyć 50% kwoty tej straty.</p> <p>W przypadku przychodów z udziału w zyskach osób prawnych (np. dywidend) oraz przychodów podmiotów zagranicznych z tytułu tzw. należności</p>	<p>Przychodami podatkowymi są w szczególności otrzymane pieniądze, wartości pieniężne, różnice kursowe czy wartość nieodpłatnie lub częściowo odpłatnie otrzymanych rzeczy, praw lub innych świadczeń (art. 12 ustawy o CIT). Za przychody związane z działalnością gospodarczą i z działami specjalnymi produkcji rolnej, uważa się także należne przychody, choćby nie zostały jeszcze faktycznie otrzymane, po wyłączeniu wartości zwróconych towarów, udzielonych bonifikat.</p> <p>Przy określaniu daty powstania przychodów jako ogólną zasadę przyjęto, że przychód należny powstaje w dniu wydania rzeczy, zbycia prawa majątkowego lub wykonania usługi, w tym częściowego wykonania usługi,</p>	<p>Za koszty podatkowe uznawane są koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów lub zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów.</p> <p>Zaliczeniu do kosztów podatkowych podlegają więc różnego rodzaju ogólne wydatki związane z funkcjonowaniem firmy, takie, które jedynie pośrednio związane są z osiąganymi przez podatnika przychodami.</p> <p>Koszty bezpośrednio związane z przychodami są rozliczane w roku, w którym zostają osiągnięte związane z nimi przychody.</p>

<p>od całości swoich dochodów, bez względu na miejsce ich osiągnięcia. Podatnicy, jeżeli nie mają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej siedziby lub zarządu, podlegają obowiązkowi podatkowemu tylko od dochodów, które osiągają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	<p>licencyjnych (np. z odsetek) – przedmiotem opodatkowania jest przychód (art. 10 oraz 21 ustawy o CIT).</p> <p>Przy powiązaniach kapitałowych i innych związkach szczególnych istnieje możliwość opodatkowania dochodów w drodze oszacowania.</p>	<p>nie później niż w dniu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wystawienia faktury albo 2) uregulowania należności. 	
--	---	---	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie R. Rosiński, *Podatek i jego klasyfikacja w polskim systemie podatkowym*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Nauk Ekonomicznych Politechniki Koszalińskiej”, 2010, t. 1, nr 14; E. Malinowska-Misiąg, W. Misiąg, *Finanse publiczne w Polsce*, Lexis Nexis, Warszawa-Rzeszów 2006

STAWKI PODATKOWE

Podstawę opodatkowania stanowi osiągnięty przez osobę prawną dochód, rozumiany jako przychód pomniejszony o koszty jego uzyskania w danym roku podatkowym, z możliwością dokonania pewnych odliczeń. Stawka podatku od osób prawnych wynosi obecnie 19% oraz od 2019 r. dla tzw. małych podatników wynosi 9% pod dwoma warunkami opisanymi poniżej.

Po pierwsze stawka 9% dotyczy małych podatników, czyli tych, u których wartość przychodu ze sprzedaży brutto (wraz z kwotą należnego podatku od towarów i usług) nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym kwoty 2 mln euro wyrażonej w złotych. Drugim warunkiem jest, by przychody podatnika CIT osiągnięte w roku podatkowym (obecnie 2025) nie przekroczyły wyrażonej w złotych kwoty odpowiadającej równowartości 2 mln euro, przeliczonej według średniego kursu euro ogłaszanego przez NBP na pierwszy dzień roboczy roku podatkowego, w zaokrągleniu do 1000 zł. Z nowej stawki mogą skorzystać także, z pewnymi wyjątkami, podatnicy rozpoczynający działalność gospodarczą.

Stawki 9% nie można stosować, jeśli firma powstała poprzez restrukturyzację (np. podział dotychczasowej firmy), przez przekształcenie firmy osoby fizycznej lub spółki niebędącej osobą prawną w inny rodzaj działalności albo do firmy wniesiono przedsiębiorstwo (jego część albo składniki majątku) o wartości powyżej 10 000 euro.

Należy wspomnieć o podatku minimalnym CIT. Podatek minimalny dotyczy podatników CIT, którzy ponieśli stratę podatkową ze źródła przychodów innych niż z zysków kapitałowych lub niewielki zysk – na poziomie mniejszym niż 2%

udziału dochodów ze źródła przychodów innych niż z zysków kapitałowych. Podatek minimalny wynosi 10% podstawy opodatkowania, z zastrzeżeniem, że podatnik ma prawo wybrać metodę ustalania tej podstawy i przyjmując za nią:

- kwotę stanowiącą 1,5% wartości przychodów ze źródła przychodów innych niż z zysków kapitałowych powiększonej o niektóre transakcje z podmiotami powiązаныmi lub
- kwotę odpowiadającą 3% wartości osiągniętych przez podatnika w roku podatkowym przychodów ze źródła przychodów innych niż z zysków kapitałowych.

Ponadto od 2025 r. istnieje podatek wyrównawczy. Ustawa z dnia 6 listopada 2024 r. o opodatkowaniu wyrównawczym jednostek składowych grup międzynarodowych i krajowych (inaczej zwana **ustawą GloBE**) wprowadza globalny system minimalnego opodatkowania (w wysokości co najmniej 15%) wszystkich podmiotów z grupy w danym kraju. Na mocy ustawy GloBE jednostki wchodzące w skład krajowych i międzynarodowych grup, których skonsolidowane przychody przekraczają 750 mln euro w co najmniej 2 z 4 lat poprzedzających rok podatkowy – są obowiązane m.in. do wyliczenia efektywnej stawki podatkowej (ang. *effective tax rate* – ETR) i gdy jest ona niższa niż 15% – zasadniczo – podatku wyrównawczego.

Tabela 9. Stawki podatku CIT

Stawka CIT	Podstawa opodatkowania
19%	Dochody osób prawnych (poza zyskami kapitałowymi)
9%	Dochody osób prawnych w przypadku: a) małych podatników b) podatników rozpoczynających działalność – w roku podatkowym, w którym rozpoczęli działalność
19%	Dywidendy i inne przychody z tytułu udziału w zyskach osób prawnych mających siedzibę lub zarząd na terytorium RP
0,035% podstawy opodatkowania za każdy miesiąc	Przychody ze środka trwałego będącego budynkiem, który: 1) stanowi własność albo współwłasność podatnika 2) został oddany w całości albo w części do używania na podstawie umowy najmu, dzierżawy lub innej umowy o podobnym charakterze 3) jest położony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
5%	Dochody z dysponowania prawami własności intelektualnej

Źródło: Ministerstwo Finansów, *Stawki podatkowe CIT*. <https://www.podatki.gov.pl/cit/stawki-podatkowe/> (dostęp: 15.01.2025)

AMORTYZACJA

Amortyzacja może dotyczyć środków trwałych, jak i wartości niematerialnych i prawnych.

Podstawą do rozpoczęcia amortyzacji jest ujawnienie środka trwałego, co na podstawie art. 16h ust. 1 pkt 4, w zw. z art. 16d ust. 2 ustawy o CIT, odbywa się w drodze ujęcia konkretnego składnika majątkowego w prowadzonej przez podatnika ewidencji środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych.

Samo rozpoczęcie użytkowania nie uprawnia do uwzględnienia w kosztach stanowiących koszt uzyskania przychodu wartości dokonanych odpisów amortyzacyjnych, gdyż nie pozwala na określenie minimalnego – rocznego przewidywanego okresu użytkowania (z wyjątkami, kiedy nie jest to wymagane), podstawy naliczania odpisów (wartości początkowej) czy też grupy i rodzaju w ramach KŚT.

Poprawnie zaewidencjonowany środek trwały podlega amortyzacji przy zastosowaniu stawek amortyzacji właściwych dla metod amortyzacji określonych w art. 16i-16k ustawy o CIT. Co do zasady odpisów amortyzacyjnych dokonuje się od wartości początkowej środka trwałego do momentu zrównania się z nią sumy dokonanych odpisów, przy czym do wartości tej należy także zaliczyć wartość odpisów, które nie stanowią kosztu podatkowego z uwagi na spełnienie przesłanek negatywnych określonych w art. 16 ustawy o CIT.

Dodatkowo warto mieć na uwadze to, iż ustawodawca przez określenie dla poszczególnych kategorii środków trwałych właściwych im stawek amortyzacyjnych oznaczył, dla celów podatkowych, minimalny okres ich użytkowania.

Techniczny natomiast sposób dokonywania odpisów został określony treścią art. 16h ust. 4 ustawy o CIT, zgodnie z którym podatnik dokonuje odpisów we właściwej wysokości:

- w równych ratach co miesiąc lub co kwartał albo
- jednokrotnie na koniec każdego roku podatkowego.

Ustawodawca określił trzy metody amortyzacji:

- metoda liniowa (art. 16i ustawy o CIT),
- metoda indywidualna (art. 16j ustawy o CIT),
- metoda degresywno-liniowa lub mieszana (art. 16h ustawy o CIT).

Rozliczenie podatku następuje po zakończeniu roku podatkowego. Podatnicy składają wtedy wstępne zeznanie podatkowe o wysokości osiągniętego dochodu (straty) do końca trzeciego miesiąca roku następnego i w tym terminie powinni wpłacić podatek należny albo różnicę pomiędzy podatkiem należnym a sumą wpłaconych zaliczek. Podatnicy z reguły obowiązani są również do dołączenia do zeznania rocznego bilansu i rachunku wyników wraz z opinią i raportem audytora oraz odpis uchwały walnego zgromadzenia.

Natomiast odpisy amortyzacyjne dokonywane od wartości niematerialnych i prawnych stanowią koszt uzyskania przychodu. Sposób rozliczenia wydatku na zakup WNiP (wartości niematerialnych i prawnych) zależy od jej wartości początkowej, ustalonej w oparciu o przepisy art. 22g ust. 1 ustawy o PIT.

Przy ustalaniu wartości początkowej istotne znaczenie ma jej rozróżnienie kwotowe. Jeżeli wartość początkowa zakupionej wartości niematerialnej i prawnej, ustalona w oparciu o powyżej przytoczone regulacje, nie przekracza 10 000 zł (netto – w przypadku czynnych podatników VAT, brutto – w przypadku podmiotów zwolnionych z VAT), podatnik może zastosować jedno z rozwiązań:

- ująć wydatek bezpośrednio w kosztach uzyskania przychodów;
- zastosować amortyzację jednorazową i tym samym ująć odpis amortyzacyjny w miesiącu przyjęcia WNiP do użytkowania;
- przyjmując standardową liniową metodę amortyzacji w czasie w oparciu o samodzielnie ustalone stawki amortyzacyjne; wówczas pierwszy odpis amortyzacyjny należy zewidencjonować w miesiącu następującym po wprowadzeniu WNiP do ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych.

W przypadku wartości niematerialnych i prawnych, których wartość początkowa przekracza 10 000 zł (netto – w przypadku czynnych podatników VAT, brutto – w przypadku podmiotów zwolnionych z VAT) przedsiębiorca nie ma zbyt wielu wariantów rozliczenia nabycia. Co do zasady musi stosować się do regulacji zawartych w art. 22m ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Ustęp 1 tego artykułu określa minimalny okres amortyzacji wartości niematerialnych i prawnych.

Nowym rozwiązaniem wprowadzonym od 2025 r. jest amortyzacja jednorazowa, polegająca na jednorazowym odpisie amortyzacyjnym, który zostanie zaksięgowany w miesiącu rozpoczęcia użytkowania środka trwałego. Dotyczy fabrycznie nowych zakupionych środków trwałych zaliczonych do grupy 3-6 oraz 8 KŚT (czyli przede wszystkim bez grupy 7, która obejmuje środki transportu, ale również bez grupy dotyczącej budynków). Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych, a dokładniej art. 22 ust. 1s, daje możliwość zastosowania jednorazowej amortyzacji. W roku podatkowym limit jednorazowej amortyzacji, z której może skorzystać każdy przedsiębiorca, wynosi 100 000 zł.

3.3. Podatek obrotowy od towarów i usług – VAT (*Value Added Tax*)

Podatek VAT należy do grupy podatków konsumpcyjnych, czyli podatków, które obciążają w sensie dosłownym konsumpcję – zakup określonych dóbr i usług. Jego wysokość jest „ukryta” lub też, nawiązując do nazwy tego podatku, „dodana” do ostatecznej ceny netto danego towaru czy usługi. Podmiotem, który zatem ponosi ciężar tego podatku, jest ostateczny konsument – czyli kupujący dane dobro. Autorem koncepcji tego podatku był niemiecki ekonomista Carl von Siemens, który sformułował go w 1919 r. jako uszlachetnioną wersję podatku obrotowego. Jednakże za jego twórcę uważany jest francuski ekonomista Maurice Laure, który opracował jego zasady w 1952 r. Podatek ten został po raz pierwszy wprowadzony we Francji w 1954 r.³⁹

Podatek od towarów i usług, potocznie nazywany podatkiem VAT, jest daniną, która dotyczy zarówno sprzedawców, jak i nabywców, ponieważ jego wartość jest doliczana do wartości netto transakcji kupna-sprzedaży.

Mechanizm rozliczenia VAT powoduje, iż w rzeczywistości wysokość podatku jest przerzucona na konsumenta. Podatek VAT jest wprowadzany po kolei na

³⁹ W Polsce podatek ten został wprowadzony na podstawie Ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowym (Dz.U. 1993 nr 11 poz. 50, z późn. zm.).

każdym etapie produkcji przez podmioty wnoszące wartość dodaną. Przedsiębiorca, rozliczając podatek, płaci zatem jego wysokość zależną od wartości netto sprzedaży. Co więcej, ma prawo odliczyć podatek VAT pod warunkiem, że wydatek, z którym podatek jest powiązany, ma związek z działalnością opodatkowaną. Co do zasady podatek VAT powinien być niedostrzegalny ekonomicznie (neutralny) dla przedsiębiorcy, który nie jest ostatecznym konsumentem towarów lub usług. Podatek VAT jest ustanowiony w Ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług⁴⁰ (dalej: **ustawa o VAT**).

Podatek od towarów i usług (ang. Value Added Tax, VAT), potocznie nazywany podatkiem VAT, jest daniną, która dotyczy zarówno sprzedawców, jak i nabywców, ponieważ jego wartość jest doliczana do wartości netto transakcji kupna-sprzedaży.

PODMIOT

Zakres podmiotowy podatku VAT obejmuje podatników podatku od towarów i usług, którymi są: osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne wykonujące samodzielnie działalność gospodarczą bez względu na cel czy wyniki tej działalności (osoby te wykonują działalność na własny rachunek i we własnym imieniu, a opodatkowaniu podatkiem VAT podlegają czynności wykonywane na obszarze Polski, niezależnie od tego, czy wykonuje je podmiot mający siedzibę lub miejsce zamieszkania w Polsce, czy też poza terytorium Polski). Upraszczając: zakres podmiotowy podatku od towarów i usług wskazuje, które podmioty są zobowiązane do jego płacenia.

Podatnicy, którzy nie posiadają siedziby oraz stałego miejsca prowadzenia działalności gospodarczej lub stałego miejsca zamieszkania na terytorium kraju, muszą obowiązkowo ustanowić przedstawiciela podatkowego, który reprezentuje podatnika oraz odpowiada solidarnie z podatnikiem za jego zobowiązania. Przedstawicielem podatkowym może być osoba prawna lub jednostka organizacyjna, która nie posiada osobowości prawnej i posiada siedzibę na terytorium kraju, lub osoba fizyczna, która posiada stałe miejsce zamieszkania na terytorium kraju. Osoby te lub jednostki, poza zarejestrowaniem się jako podatnicy VAT czynni (podmioty zarejestrowane do VAT i wykonujące czynności, które zgodnie z obowiązującymi przepisami są opodatkowane podatkiem od towarów i usług), muszą spełniać jednocześnie kilka warunków, a mianowicie:

- Przez ostatnie dwa lata nie mogą zalegać z wpłatami poszczególnych podatków (stanowią one dochód budżetu państwa), przekraczającymi odrębnie w każdym podatku odpowiednio 3% kwoty należnych zobowiązań podatkowych w poszczególnych podatkach.

⁴⁰ Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz.U. 2025 poz. 775).

- Osoby niebędące osobami fizycznymi muszą być współnikiem spółki cywilnej lub handlowej niemającej osobowości prawnej, członkiem władz zarządzających, głównym księgowym (istotne jest, aby podatnicy nie byli prawomocnie skazani za popełnienie przestępstwa skarbowego).
- Muszą być uprawnione do zawodowego wykonywania doradztwa podatkowego lub do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Podatnikami VAT są również osoby fizyczne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej i osoby prawne w przypadku, gdy dokonują wewnątrzspółnotowej dostawy nowych środków transportu oraz gdy okoliczności nie wskazują na zamiar wykonywania tej czynności z określoną częstotliwością. Podatnikami są między innymi osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne, które:

- są zobowiązane do uiszczenia cła (również w przypadku, gdy na podstawie przepisów celnych importowany towar jest zwolniony od cła albo cło na towar zostało zawieszona, w części lub w całości, albo zastosowano preferencyjną, obniżoną lub zerową stawkę celną);
- są uprawnione do korzystania z procedury celnej, która obejmuje: uszlachetnianie czynne (przykładowo przedsiębiorca świadczący usługi naprawy towarów sprowadzonych spoza Wspólnoty po ich naprawie wywozi poza Wspólnotę i w ten sposób może odzyskać zapłacone cło lub w ogóle uniknąć jego płacenia), odprawę czasową (dzięki niej można na teren Unii Europejskiej przywieźć towar na czas określony nie dłuższy niż 2 lata i towar ten jest całkowicie lub częściowo zwolniony z cła), przetwarzanie pod kontrolą celną (umożliwia przywożenie na obszar celny Wspólnoty towarów niewspółnotowych w celu ich przetworzenia oraz dopuszczenie produktów powstałych po tym przetworzeniu, oczywiście po zapłaceniu cła – jego stawka jest niższa za powstałe produkty); podatek od towarów i usług płacą także osoby, na które zostały przeniesione prawa i obowiązki związane z tymi procedurami;
- są usługobiorcami usług świadczonych przez podatników posiadających siedzibę lub miejsce zamieszkania albo pobytu poza terytorium kraju;
- nabywają towary, jeśli dokonującym ich dostawy na terytorium kraju jest podatek nieposiadający siedziby, stałego miejsca prowadzenia działalności lub zamieszkania na terytorium kraju.

Podatnikami płacącymi VAT mogą być również jednostki organizacyjne osoby prawnej, będącej organizacją pożytku publicznego, prowadzące działalność gospodarczą, jeżeli samodzielnie sporządzają sprawozdanie finansowe, np. stowarzyszenia, fundacje, spółdzielnie mieszkaniowe (oczywiście dzieje się tak, jeśli zgodę na to wyda właściwy naczelnik urzędu skarbowego).

PRZEDMIOT

Przepisy o VAT stosuje się do następujących czynności opodatkowanych w Polsce (przepisy wskazują zasady określania miejsca świadczenia dla wykonywanych czynności):

- odpłatnej dostawy towarów, rozumianej jako przeniesienie prawa do rozporządzania towarem jak właściciel (w niektórych przypadkach za odpłatną dostawę może być uznane nieodpłatne przekazanie towarów przez podatnika);
- odpłatnego świadczenia usług, rozumianego jako każde świadczenie, które nie jest dostawą towarów (w niektórych przypadkach za odpłatne świadczenie usług mogą być uznane usługi świadczone nieodpłatnie);
- eksportu i importu towarów na terytorium kraju;
- wewnątrzwspólnotowej dostawy towarów;
- wewnątrzwspólnotowego nabycia towarów za wynagrodzeniem na terytorium kraju.

Za dostawę towarów lub świadczenie usług uznaje się również transfer bonu jednego przeznaczenia dokonany przez podatnika, który działa we własnym imieniu. Taki transfer bonów jednego przeznaczenia uznaje się za dostawę towarów lub świadczenie usług, których dotyczy ten bon.

PODSTAWA OPODATKOWANIA

Co do zasady podstawą opodatkowania jest obrót. Kluczowym pytaniem jest zatem, co rozumiemy pod pojęciem „obróć”. Jest nim kwota należna z tytułu sprzedaży, a więc wartość brutto pomniejszona o kwotę należnego podatku VAT. Przy czym kwota należna obejmuje całość świadczenia należnego od nabywcy lub osoby trzeciej.

Jeżeli podatnik przed realizacją transakcji (wydania towaru czy świadczenia usługi) otrzymał zaliczkę, zadatek, przedpłatę czy też ratę, to obrotem i tym samym podstawą do opodatkowania jest otrzymana kwota, pomniejszona o przypadającą na nią kwotę podatku VAT.

Dlatego też podatnicy, którzy otrzymali przedpłatę, są zobowiązani do wystawienia faktur zaliczkowych, na podstawie których wykazują wartość należnego podatku. Co ważne, otrzymana zaliczka jest wartością brutto, dlatego wartość podatku liczy się metodą „w stu”.

Przykład

Podatnik wycenił wartość świadczonej usługi na kwotę 5000 zł. Realizacja nastąpi w dniu 1 czerwca. Kontrahent dokonał w dniu 6 maja przedpłaty o wartości 2000 zł. Wobec tego podstawą opodatkowania będzie w dniu otrzymania zaliczki wartość 1626,02 zł.

$$2000 / 1,23 = 1626,02 \text{ zł} - \text{wartość netto}$$

$$373,98 \text{ zł} - \text{kwota podatku VAT}$$

W momencie realizacji usługi, w dniu 1 czerwca, pozostała część obrotu w wysokości 2439,02 zł będzie stanowić podstawę do opodatkowania. Wartość należnego podatku VAT wyniesie 560,98 zł.

$$3000 / 1,23 = 2439,02 \text{ zł} - \text{wartość netto}$$

$$560,98 \text{ zł} - \text{kwota podatku VAT}$$

Podatnicy VAT wykonujący czynności opodatkowane muszą prawidłowo ustalić ich podstawę opodatkowania. Podstawa opodatkowania VAT ma istotne znaczenie, od prawidłowego jej ustalenia zależy bowiem wysokość podatku. Pomimo, jak się wydaje, jasnych przepisów w tym zakresie, praktyka pokazuje, że podatnicy mają problem z jej ustaleniem.

Definicja podstawy opodatkowania została określona w art. 29a ust. 1 ustawy o VAT. Zgodnie ze wskazanym przepisem podstawą opodatkowania jest wszystko, co stanowi zapłatę, którą dokonujący dostawy lub usługodawca otrzymał lub ma otrzymać z tytułu sprzedaży od nabywcy, usługobiorcy lub osoby trzeciej, łącznie z otrzymanymi dotacjami, subwencjami i innymi dopłatami o podobnym charakterze, mającymi bezpośredni wpływ na cenę towarów dostarczanych lub usług świadczonych przez podatnika.

Zgodnie z przytoczoną definicją podstawa opodatkowania obejmuje:

- podatki, cła, opłaty i inne należności o podobnym charakterze z wyjątkiem kwoty podatku;
- koszty dodatkowe, takie jak prowizje, koszty opakowania, transportu i ubezpieczenia, pobierane przez dokonującego dostawy lub usługodawcę od nabywcy lub usługobiorcy.

Do podstawy opodatkowania nie będą natomiast zaliczane kwoty:

- stanowiące obniżkę cen w formie rabatu z tytułu wcześniejszej zapłaty;
- udzielone nabywcy lub usługobiorcy opusty i obniżki cen uwzględnione w momencie sprzedaży;
- otrzymane od nabywcy lub usługobiorcy jako zwrot udokumentowanych wydatków poniesionych w imieniu i na rzecz nabywcy lub usługobiorcy i ujmowanych przejściowo przez podatnika w prowadzonej przez niego ewidencji na potrzeby podatku.

STAWKI

Podstawową stawką podatku VAT w Polsce jest 23%.

Stawka 8% stosowana jest w odniesieniu do:

- towarów i usług wymienionych w załączniku 3 do ustawy o VAT;
- dostawy, budowy, remontu, modernizacji, termomodernizacji lub przebudowy obiektów budowlanych lub ich części zaliczonych do budownictwa objętego społecznym programem mieszkaniowym.

Stawka 5% stosowana jest w odniesieniu do:

- towarów wymienionych w załączniku 10 do ustawy o VAT, obejmuje ona podstawowe towary żywnościowe, tj. chleb, produkty zbożowe, nabiał, przetwory mięsne oraz soki;
- dyski, taśmy, półprzewodnikowe urządzenia pamięci trwałe;
- książki oraz czasopisma regionalne lub lokalne.

Dodatkowa stawka 0% obejmuje m.in. wewnątrzwspólnotową dostawę towarów oraz eksport towarów.

Stawka zryczałtowanego zwrotu podatku wynosi 7%.

Stawka ryczałtu dla świadczących usługi taksówek osobowych wynosi 4%.

Biorąc pod uwagę powyższe, podatek konsumpcyjny VAT należy rozpatrywać, uwzględniając znane już kryteria, jak podmiot i przedmiot tego podatku, oraz w przeciwieństwie do podatków dochodowych uwzględniając kryterium podstawy opodatkowania. Kryteria te opisano w *tabeli 10*.

Tabela 10. Podatek VAT według kryterium elementów konstrukcji

Podmiot	Przedmiot	Podstawa opodatkowania
<p>Podatnikami podatku VAT są podmioty, które samodzielnie wykonują działalność gospodarczą, bez względu na cel czy rezultat takiej działalności.</p> <p>Samodzielnie działalność gospodarczą mogą wykonywać osoby fizyczne, prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej (np. spółki cywilne, spółki jawne, spółki partnerskie, itp.).</p> <p>Za działalność gospodarczą dla celów VAT uważa się wszelką działalność producentów, handlowców lub usługodawców, w tym podmiotów pozyskujących zasoby naturalne oraz rolników, a także działalność osób wykonujących wolne zawody. Działalność gospodarcza obejmuje w szczególności</p>	<p>Przepisy o podatku od towarów i usług stosuje się do następujących czynności wykonywanych na terytorium Polski:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odpłatnej dostawy towarów, rozumianej jako przeniesienie prawa do rozporządzania towarem jak właściciel, • odpłatnego świadczenia usług, rozumianego jako każde świadczenie na rzecz innego podmiotu, które nie jest dostawą towarów, • eksportu i importu towarów, • wewnątrzwspólnotowej dostawy towarów, • wewnątrzwspólnotowego nabycia towarów. 	<p>Podstawą opodatkowania jest wszystko, co stanowi zapłatę, którą dokonujący dostawy towarów lub usługodawca otrzymał lub ma otrzymać z tytułu sprzedaży od nabywcy, usługobiorcy lub osoby trzeciej, włącznie z otrzymanymi dotacjami, subwencjami i innymi dopłatami o podobnym charakterze mającymi bezpośredni wpływ na cenę towarów dostarczanych lub usług świadczonych przez podatnika.</p> <p>Podstawa opodatkowania obejmuje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) podatki, cła, opłaty i inne należności o podobnym charakterze, z wyjątkiem kwoty podatku; 2) koszty dodatkowe, takie jak prowizje, koszty opakowania, transportu i ubezpieczenia, pobierane przez dokonującego dostawy lub usługodawcę od nabywcy lub usługobiorcy. <p>Podstawa opodatkowania nie obejmuje kwot:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) stanowiących obniżkę cen w formie rabatu z tytułu wcześniejszej zapłaty;

<p>czynności polegające na wykorzystywaniu towarów lub wartości niematerialnych i prawnych w sposób ciągły dla celów zarobkowych.</p> <p>W niektórych sytuacjach podatnikami mogą być również usługobiorcy oraz podmioty nabywające towary.</p>		<p>2) udzielonych nabywcy lub usługobiorcy opustów i obniżek cen, uwzględnionych w momencie sprzedaży;</p> <p>3) otrzymanych od nabywcy lub usługobiorcy jako zwrot udokumentowanych wydatków poniesionych w imieniu i na rzecz nabywcy lub usługobiorcy i ujmowanych przejściowo przez podatnika w prowadzonej przez niego ewidencji na potrzeby podatku.</p>
---	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie R. Rosiński, *Podatek i jego klasyfikacja w polskim systemie podatkowym*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Nauk Ekonomicznych Politechniki Koszalińskiej”, 2010, t. 1, nr 14; E. Malinowska-Misiąg, W. Misiąg, *Finanse publiczne w Polsce*, Lexis Nexis, Warszawa-Rzeszów 2006

Podatek VAT jest odprowadzany przez każdego przedsiębiorcę w każdej fazie produkcji danego towaru. Przykładowo: obciążenie 23-procentowym podatkiem VAT dziecięcej zabawki może w uproszczeniu wyglądać następująco:

- 1) Producent surowca, np. plastiku, wycenia go na 100 zł (cena netto) i sprzedaje fabryce za 123 zł (100 zł + 23%, cena brutto). Następnie odprowadza 23 zł podatku VAT.
- 2) Fabryka wytwarza zabawkę i wycenia ją na 150 zł (netto) oraz sprzedaje do sklepu za 184,5 zł (150 zł + 23%, cena brutto). Do zapłaty pozostaje 34,5 zł VAT, fabryka odlicza jednak VAT zapłacony producentowi (23 zł) i odprowadza ostatecznie 11,50 zł. Stanowi to 23% z 50 zł, czyli „wartości dodanej” przez fabrykę w stosunku do ceny netto surowca.
- 3) Sklep wycenia produkt finalny, czyli gotową zabawkę, na 200 zł (netto). Ostateczna cena brutto dla konsumenta wynosi 246 zł (200 zł + 23%). Podatek VAT wynosi 46 zł, z czego jednak sklep odlicza 34,50 zł zapłacone fabryce, odprowadzając 11,50 zł.

Łącznie do budżetu państwa na poszczególnych etapach produkcji odprowadzone zostało 46 zł (23 + 11,50 + 11,50) czyli tyle samo, ile wynosi wartość 23% z ceny netto 200 zł. Kwota ta została wpłacona w częściach przez wszystkich uczestników łańcucha dostaw, jednak ze względu na mechanizm odliczania faktyczny koszt podatku ponosi ostateczny kupujący – czyli konsument.

PYTANIA SPRAWDZAJĄCE:

- 1. Proszę określić podmiot i przedmiot podatku dochodowego od osób fizycznych.*
- 2. Proszę wyjaśnić, jakie są stawki podatku PIT i ewentualne zwolnienia z tego podatku.*
- 3. Proszę określić podmiot i przedmiot podatku dochodowego od osób prawnych.*
- 4. Proszę wyjaśnić, jakie są stawki podatki CIT i ewentualne zwolnienia z tego podatku.*
- 5. Proszę określić podmiot i przedmiot podatku od obrotu towarów i usług.*
- 6. Proszę wyjaśnić, jakie są stawki podatki VAT i ewentualne zwolnienia z tego podatku.*

Rola podatków i ich wpływ na rozwój przedsiębiorstwa

Wprowadzenie

Niemalże każdy system podatkowy charakteryzuje się zmiennością i zawilnością, co ma wpływ na podejmowanie decyzji przez podatników, przede wszystkim przez przedsiębiorców.

Jeśli chodzi o obciążanie przedsiębiorców podatkami, to rodzi to pewne spory i trudności w rzeczywistości oraz w nauce. „Podatek bowiem odbiera im część (...) dochodu (majątku), która potencjalnie mogłaby być przeznaczona na rozszerzenie (...) działalności gospodarczej (inwestycje), powiększenie majątku (oszczędności pieniężne lub inne formy lokaty kapitału) lub rozmiarów konsumpcji”⁴¹. Chcąc przybliżyć problem prawa podatkowego i jego oddziaływania na przedsiębiorców, trzeba jeszcze raz przypomnieć definicję podatku, która jest zawarta w art. 6 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – *Ordynacja podatkowa*. Zgodnie z tą regulacją „podatek to publicznoprawne, nieodpłatne, przymusowe oraz bezzwrotne świadczenie pieniężne na rzecz Skarbu Państwa, województwa, powiatu lub gminy, wynikające z ustawy podatkowej”.

W obecnym systemie podatkowym mamy nie tylko jeden podatek, na przykład dochodowego, którego przedmiotem byłby wyłącznie dochód uzyskany przez przedsiębiorców. Na opodatkowanie przedsiębiorcy ma wpływ jego forma prawna, gdyż od niej zależy opodatkowanie dochodu. Osoba fizyczna jako przedsiębiorca oraz spółka niemająca osobowości prawnej jako przedsiębiorca nie jest podatnikiem podatku dochodowego od osób prawnych. Osoba fizyczna jest podatnikiem podatku od dochodu osobistego, na który składają się dochody ze wszystkich należących do niej źródeł przychodów, w tym również z działalności gospodarczej. Inaczej wygląda sytuacja przedsiębiorców posiadających osobowość prawną.

⁴¹ H. Litwińczuk, *Prawo podatkowe przedsiębiorców*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2003, s. 18.

Posiadają oni podmiotowość podatkową i opodatkowaniu podlega uzyskany przez te podmioty dochód obliczony zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób prawnych na podstawie dokumentacji księgowej.

Opodatkowanie majątku przedsiębiorców następuje w ramach podatków obciążających niektóre składniki majątkowe (podatek od nieruchomości, od środków transportowych) oraz podatku obciążającego obrót majątkiem (podatek od czynności cywilnoprawnych). Wymienione podatki płaci przedsiębiorca niezależnie od formy prawnej. Opodatkowanie obrotu przedsiębiorców następuje w ramach ogólnego podatku obrotowego (podatku od towarów i usług) oraz selektywnych podatków obrotowych (podatki akcyzowe, podatek od gier). Podatki te zostały uznane za podatki obciążające przedsiębiorców, gdyż z uwagi na przedmiot opodatkowania wywierają one wpływ na decyzje podejmowane przez nich.

Rozmiary podatków przyjmowanych na rzecz budżetu mają swoje granice wynikające z prawa Laffera, w myśl którego gdyby nie istniały podatki, to nie istniałoby państwo, ale z kolei gdyby podatki pochłaniały 100% dochodów, to wówczas nikt nie podejmowałby działalności i nie byłoby przedsiębiorczości⁴². Podatek nie może bowiem zniszczyć podatnika, gdyż w takim przypadku państwo wprowadzie odniesie doraźną korzyść – dochód z pobranego podatku, ale w przyszłości zniknie źródło, z którego podatek może być pobierany. System podatkowy musi uwzględniać odczucia społeczne, mają na niego wpływ różne grupy o odmiennych interesach, to one oddają część swoich pieniędzy w formie podatku.

W związku z powyższym początek tego rozdziału stanowi opis zmian podatkowych dotyczących funkcjonowania przedsiębiorstw w ramach wprowadzonego w roku 2022 Polskiego Ładu oraz następujących po tym zmian poprawiających niekorzystne dla przedsiębiorstw przepisy podatkowe aż do roku 2025.

4.1. Zmiany opodatkowania przedsiębiorców

w wyniku wprowadzenia Polskiego Ładu i zmian do roku 2025

4.1.1. Opodatkowanie przedsiębiorców według skali podatkowej oraz 19-procentowym podatkiem liniowym

PODATEK WEDŁUG SKALI PODATKOWEJ

ULGA DLA PRACOWNIKÓW LUB PODATNIKÓW OSIĄGAJĄCYCH PRZYCHODY Z POZAROLNICZEJ DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Ulga dla pracowników lub podatników osiągających przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej zwana jest potocznie ulgą dla klasy średniej. Ulga obowiązuje od 1 stycznia 2022 r. i ma zastosowanie do dochodów uzyskanych od tego

⁴² J. Głuchowski, *Polskie prawo podatkowe*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998, s. 18.

dnia. Polega na odliczeniu od dochodu kwoty, która jest ustalana indywidualnie w oparciu o wysokość uzyskanych przychodów. Z ulgi skorzystać może ten, kto uzyskał przychody:

- z pracy na etacie oraz
- z pozarolniczej działalności gospodarczej
- w łącznej wysokości od 68 412 zł do 133 692 zł rocznie.

Chodzi o przychody podlegające opodatkowaniu na ogólnych zasadach przy zastosowaniu skali podatkowej, z tym że w przypadku przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej są to przychody pomniejszone o koszty uzyskania przychodów z tytułu prowadzenia tej działalności, z wyłączeniem z tych kosztów składek na ubezpieczenia społeczne.

W przypadku małżonków – każdy z małżonków może skorzystać z odliczenia, jeżeli spełnia warunki do jego zastosowania (uzyskuje przychody ze wskazanych źródeł i jego roczne przychody mieszczą się w przedziale od 68 412 zł do 133 692 zł). Jeżeli małżonkowie składają wspólne zeznanie podatkowe, mogą wybrać metodę ustalania wysokości ulgi dla klasy średniej, którą wykażą we wspólnym zeznaniu podatkowym.

W przypadku wspólnego opodatkowania małżonków wysokość ulgi:

- każdy małżonek ustali od połowy rocznych, łącznych uprawniających przychodów małżonków, mieszczących się w przedziale od 68 412 zł do 133 692 zł albo
- ustali ten małżonek (a także każdy z nich indywidualnie), którego przychody mieszczą się we wskazanym przedziale od 68 412 zł do 133 692 zł.

Inaczej mówiąc, w przypadku wspólnego opodatkowania dochodów małżonków oni sami mogą wybierać metodę ustalenia wysokości ulgi. Mają prawo wybrać tę, która jest dla nich bardziej korzystna, czyli mogą obliczyć ulgę od połowy łącznych przychodów małżonków albo od indywidualnych przychodów. Przy czym obliczając od połowy łącznych przychodów małżonków, muszą pamiętać, że w tym przypadku jednak połowa łącznych przychodów obojga małżonków (z pracy na etacie oraz z pozarolniczej działalności gospodarczej) musi wynosić co najmniej 68 412 zł i nie przekraczać 133 692 zł.

Na przykład żona osiągnęła przychód z pracy w kwocie 150 000 zł, a mąż w kwocie 20 000 zł plus 80 000 zł z umowy-zlecenia. Jeżeli małżonkowie będą rozliczać się indywidualnie, żaden z nich nie skorzysta z ulgi, gdyż nie spełnia jej warunków.

Tabela 11. Ustalanie kwoty ulgi według wzoru

Roczne przychody z pracy na etacie oraz z działalności gospodarczej (w złotych) (A)		Kwota ulgi
od 68 412	do 102 588	$[A \times 6,68\% - 4 566] \div 0,17$
ponad 102 588	do 133 692	$[A \times (-7,35\%) + 9 829 \text{ zł}] \div 0,17$

Źródło: Ministerstwo Finansów, <https://eureka.mf.gov.pl/informacje/podglad/477860>;
keyWords=Refo%20Pols%20%C5%81ad (dostęp: 23.09.2023)

W przypadku łącznego opodatkowania dochodów małżonków i uwzględniania wspólnych przychodów małżonków przez „A” rozumie się połowę łącznych przychodów z pracy na etacie oraz z pozarolniczej działalności gospodarczej uzyskanych przez obojga małżonków.

Ulgę stosuje się w trakcie roku przy obliczaniu zaliczek na podatek (przez płatnika lub podatnika). Ostateczne jej rozliczenie ma miejsce w rocznym zeznaniu podatkowym. W trakcie roku przy obliczaniu zaliczek (podatku) ulgę stosują zakłady pracy, które pełnią funkcję płatnika, oraz podatnicy, którzy uzyskują przychody z pracy na etacie (z zagranicy) lub z pozarolniczej działalności gospodarczej bez pośrednictwa płatnika (sami obliczają i wpłacają zaliczki na podatek). Ulga jest stosowana z mocy prawa. Podatnik nie musi składać żadnego oświadczenia (ani płatnikowi, ani urzędowi skarbowemu). Ulga jest stosowana za miesiące, w których podatnik uzyskał przychody z pracy na etacie w wysokości od 5701 zł do 11 141 zł.

ULGA SPONSORINGOWA

Ulga polega na odliczeniu od podstawy obliczenia podatku 50% kosztów uzyskania przychodów poniesionych na działalność sportową, kulturalną oraz szkolenictwo wyższe i naukę. Przedsiębiorca, który poniesie koszty na wymienione cele, oprócz zaliczenia ich do kosztów podatkowych może dodatkowo odliczyć 50% tych kosztów od podstawy obliczenia podatku. W podatku dochodowym przedsiębiorca rozliczy razem 150% poniesionego kosztu. Trzeba mieć na uwadze, że ulga nie dotyczy finansowania w formie darowizny – odliczeniu podlegają koszty uzyskania przychodów.

Jeśli chodzi o działalność sportową, to odliczeniu podlegają koszty uzyskania przychodów poniesione na finansowanie:

- 1) klubu sportowego, o którym mowa w art. 28 ust. 1 Ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, na realizację celów wskazanych w art. 28 ust. 2 tej ustawy, tj. np. na zakup sprzętu sportowego, pokrycie kosztów organizowania zawodów sportowych lub uczestnictwa w tych zawodach, pokrycie kosztów korzystania z obiektów sportowych dla celów szkolenia sportowego;
- 2) stypendium sportowego – stypendium sportowe to finansowane przez podatnika jednostronne, bezwrotne świadczenie pieniężne, które jest przyznawane przez jednostki samorządu terytorialnego, ministra właściwego do spraw kultury fizycznej, organizacje pożytku publicznego lub kluby sportowe, za osiągnięcie określonego wyniku sportowego lub umożliwiające przygotowanie się do imprezy sportowej;
- 3) imprezy sportowej niebędącej masową imprezą sportową, o której mowa w art. 3 pkt 3 Ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych.

W przypadku działalności kulturalnej odliczeniu podlegają koszty uzyskania przychodów poniesione na finansowanie:

- 1) instytucji kultury wpisanych do rejestru prowadzonego przez organizatora – instytucje kultury to np. muzea, biblioteki, teatry, filharmonie, galerie sztuki; instytucje kultury obejmują państwowe i samorządowe instytucje kultury, a zatem każde finansowanie takiej instytucji przez przedsiębiorcę, mające charakter wzajemny – tj. instytucja umieszcza logo lub informację o przedsiębiorcy w ogólnie dostępnych materiałach – będzie skutkowało korzyścią z ulgi na działalność kulturalną;
- 2) działalności kulturalnej realizowanej przez uczelnie artystyczne i publiczne szkoły artystyczne, np. sfinansowanie kosztów wystawy.

Z kolei w przypadku działalności wspierającej szkolnictwo wyższe i naukę odliczeniu podlegają koszty poniesione na:

- 1) stypendia, o których mowa w:
 - a) art. 97 i art. 213 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, tj.: stypendium za wyniki w nauce lub w sporcie może być przyznane studentowi przez osobę fizyczną lub osobę prawną niebędącą państwową ani samorządową osobą prawną (art. 97) oraz stypendium naukowe może być przyznane doktorantowi przez osobę fizyczną lub osobę prawną niebędącą państwową ani samorządową osobą prawną (art. 213);
 - b) art. 283 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – *Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, tj. stypendia naukowe dla doktorantów, którzy rozpoczęli studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020;
- 2) finansowanie zatrudnionemu przez podatnika pracownikowi opłat, o których mowa w art. 163 ust. 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, określonych w umowie zawartej pomiędzy podmiotem prowadzącym kształcenie a osobą podejmującą kształcenie; są to opłaty za kształcenie na studiach podyplomowych, kształcenie specjalistyczne lub kształcenie w innych formach;
- 3) finansowanie wynagrodzeń, wraz z pochodnymi, studentów odbywających u podatnika staże i praktyki przewidziane programem studiów.

Przykład

Przedsiębiorca (podatnik PIT) finansuje imprezę sportową (zawody sportowe) w zamian za usługi reklamowe. Poniesiony koszt to kwota 30 000 zł wynikająca z umowy sporządzonej na piśmie i przelana na rachunek organizatora zawodów sportowych.

Przedsiębiorca kwotę 30 000 zł rozlicza w kosztach uzyskania przychodów.

Dodatkowo 15 000 zł odlicza od podstawy opodatkowania w ramach ulgi.

Przy założeniu, że przedsiębiorca opłaca podatek liniowy według 19% stawki i wykazuje dochód z działalności w kwocie 100 000, to:

- bez ulgi zapłaci podatek w kwocie 19 000 zł,
- z ulgą zapłaci podatek w kwocie 16 150 zł,
- korzyść uzyskana przez przedsiębiorcę – 2850 zł.

AMORTYZACJA

Przed wprowadzeniem pakietu zmian podatkowych zwanego Polskim Ładem podatnicy osiągający przychód z najmu, jak również przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą w lokalu mieszkalnym mogli uwzględniać w kosztach uzyskania przychodu odpisy amortyzacyjne, czyli równowartość sukcesywnego zużywania się mieszkań będących środkami trwałymi.

Polski Ład wprowadził zmiany w zakresie amortyzacji podatkowej, które polegają na wyłączeniu z kosztów podatkowych odpisów amortyzacyjnych od budynków i lokali mieszkalnych (m.in. zmiany w art. 22b ust. 1 i art. 22c pkt 2 ustawy PIT). Wydatki na nabycie lub wytworzenie we własnym zakresie budynków i lokali mieszkalnych, począwszy od 1 stycznia 2022 r., nie stanowią w momencie ich poniesienia kosztów uzyskania przychodów – ani bezpośrednio, o czym stanowi art. 23 ust. 1 pkt 1 ustawy PIT, ani poprzez odpisy amortyzacyjne, zgodnie z treścią art. 22c pkt 2 ustawy PIT.

Natomiast od 1 stycznia 2023 r. żaden podatnik nie może już zaliczać do kosztów podatkowych odpisów amortyzacyjnych od budynków i lokali mieszkalnych. Jednocześnie podkreślić należy, że zgodnie z art. 10 ust. 3 ustawy PIT przepisy ust. 1 pkt 8 mają zastosowanie do odpłatnego zbycia nieruchomości wykorzystywanych na potrzeby związane z działalnością gospodarczą oraz przy prowadzeniu działów specjalnych produkcji rolnej: budynku mieszkalnego, jego części lub udziału w takim budynku, lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość lub udziału w takim lokalu, gruntu lub udziału w gruncie albo prawa użytkowania wieczystego gruntu lub udziału w takim prawie, związanych z tym budynkiem lub lokalem, spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego lub udziału w takim prawie oraz prawa do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej lub udziału w takim prawie. Zatem wydatki na nabycie lub wytworzenie we własnym zakresie budynków i lokali mieszkalnych oraz związanych z nimi gruntów mogą być uwzględnione przy określaniu dochodu z odpłatnego zbycia tych składników, zgodnie z art. 30e ustawy PIT.

SKŁADKA ZDROWOTNA

Zgodnie z reformą Polski Ład od 2022 r. dochód jest podstawą wymiaru składki dla przedsiębiorców opłacających podatek dochodowy na ogólnych zasadach według skali podatkowej, a także dla opłacających podatek dochodowy z kwalifikowanych praw własności intelektualnej (art. 30ca ustawy PIT). Dochód ten, za rok kalendarzowy, jest ustalany jako różnica między osiągniętymi przychodami, w rozumieniu ustawy PIT, a poniesionymi kosztami uzyskania tych przychodów, w rozumieniu tej ustawy, pomniejszony o kwotę opłaconych w tym roku składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe, jeżeli nie zostały zaliczone do kosztów uzyskania przychodów. W trakcie roku składka na ubezpieczenie zdrowotne jest wpłacana od dochodu ustalonego narastająco jako różnica między przychodem a kosztami uzyskania przychodów.

Składka zdrowotna stanowi 9% obliczonej według powyższych zasad podstawy. Przy czym nie może ona być niższa od 9% minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego na pierwszy dzień danego roku składkowego.

SKŁADKA ZDROWOTNA – ZMIANY OD 2025 R.

Od lutego 2025 r. podstawa do wyliczenia składki zdrowotnej została obniżona do wysokości 75% minimalnego wynagrodzenia. Oznacza to, że w 2025 r. minimalną podstawą jest kwota 3499,50 zł (75% z kwoty 4666,00 zł jako ustawowe minimalne wynagrodzenie).

Tak ustalony dochód będzie pomniejszany o sumę dochodów ustalonych za miesiące poprzedzające i o różnicę między sumą składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe, zapłaconych od początku roku, a sumą składek odliczonych w poprzednich miesiącach. Dochód nie będzie pomniejszany o składki, które zostały zaliczone do kosztów uzyskania przychodów. Podstawa wymiaru składki za dany miesiąc nie będzie mogła być niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w danym roku. Roczne rozliczenie składki na ubezpieczenie zdrowotne nastąpi po zakończeniu roku. W przypadku gdy suma wpłaconych za poszczególne miesiące roku kalendarzowego składek na ubezpieczenie zdrowotne przez ubezpieczonego będzie wyższa od rocznej składki na ubezpieczenie zdrowotne ustalonej od rocznej podstawy, ubezpieczonemu będzie przysługiwał zwrot kwoty stanowiącej różnicę między sumą wpłaconych za poszczególne miesiące roku kalendarzowego składek na ubezpieczenie zdrowotne a roczną składką na ubezpieczenie zdrowotne ustaloną od rocznej podstawy. Składka na ubezpieczenie zdrowotne od tak ustalonej podstawy wynosić będzie 9%.

Przykład

Przedsiębiorca rozlicza się w 2025 r. w formie skali podatkowej. Przychody za trzy przykładowe miesiące kształtują się następująco:

styczeń: 5000,00 zł;

luty: 9000,00 zł;

marzec: 13 000,00 zł.

Natomiast koszty, w których dla uproszczenia przyjmujemy, że ujęte są również składki społeczne, wynoszą:

styczeń: 4000,00 zł;

luty: 2000,00 zł;

marzec: 8000,00 zł.

Ustalenie podstawy składki zdrowotnej będzie wyglądało następująco:

luty – przyjmujemy dochód za styczeń, tj.: 5000,00 zł – 4000,00 zł = 1000,00 zł, jako że dochód jest niższy od minimalnego wynagrodzenia obowiązującego na pierwszy dzień roku składkowego, to podstawę składki zdrowotnej stanowi kwota 3499,50 zł, a składka wynosi 314,96 zł;

marzec – obliczamy dochód narastająco za luty, czyli $(5000,00 \text{ zł} + 9000,00 \text{ zł}) - (4000,00 \text{ zł} + 2000,00 \text{ zł}) - 1000,00 \text{ zł} = 7000,00 \text{ zł}$, podstawę składki zdrowotnej stanowi kwota 7000,00 zł, składka zdrowotna wynosi 630,00 zł;

kwiecień – obliczamy dochód narastająco za marzec, czyli $(5000,00 \text{ zł} + 9000,00 \text{ zł} + 13\,000,00 \text{ zł}) - (4000,00 \text{ zł} + 2000,00 \text{ zł} + 8000,00 \text{ zł}) - (7000,00 \text{ zł} + 1000,00 \text{ zł}) = 5000,00 \text{ zł}$, podstawę stanowi kwota 5000,00 zł, a składka zdrowotna wynosi 450,00 zł.

Zmiany w składce zdrowotnej od 2025 r. dotyczą również likwidacji składki zdrowotnej od sprzedaży środków trwałych. Oznacza to, że dla celów ustalania wysokości przychodu/dochodu nie uwzględnia się przychodów i kosztów uzyskania związanych ze sprzedażą środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. Przedsiębiorca co do zasady nie wlicza przychodów ze sprzedaży środków trwałych (oraz kosztów ich uzyskania), wartości niematerialnych i prawnych do podstawy wymiaru składki zdrowotnej. Przedsiębiorca samodzielnie zadecyduje, czy brać pod uwagę przychody ze sprzedaży środków trwałych przy liczeniu podstawy składki.

PODATEK LINIOWY 19%

Główne zmiany w systemie podatkowym pod względem prowadzenia biznesu dotyczą amortyzacji i składki zdrowotnej.

AMORTYZACJA

Aspekt amortyzacji został opisany powyżej w podrozdziale 4.1.

SKŁADKA ZDROWOTNA

Zgodnie ze znowelizowanym brzmieniem art. 30c ust. 2 ustawy o PIT przedsiębiorcy mają prawo pomniejszyć dochód o składki na ubezpieczenie zdrowotne zapłacone w danym roku podatkowym zarówno z tytułu prowadzonej działalności, jak i za osoby współpracujące z podatnikiem.

Składka zdrowotna dla podatku liniowego w 2025 r. nie może być niższa niż 9% liczone od 75% minimalnego wynagrodzenia. W 2025 r. minimalne wynagrodzenie na pierwszy dzień składkowy wynosić będzie 4666 zł.

Oznacza to, że minimalna składka dla podatników rozliczających się metodą podatku liniowego wynosić będzie 314,96 zł ($4666 \times 0,75 \text{ zł} \times 9\%$). Dopiero po osiągnięciu przeważającego dochodu 6427,70 zł należy zapłacić składkę w wysokości 4,9%. Poniżej tej wartości składka minimalna wyniesie 314,96 zł.

Limit odliczenia składki zdrowotnej przy podatku liniowym w trakcie roku nie może przekroczyć 12 900,00 zł w roku 2025.

Oznacza to, że minimalna składka dla podatników rozliczających się metodą podatku liniowego wynosić będzie 314,96 zł ($4666 \times 0,75 \text{ zł} \times 9\%$). Dopiero po osiągnięciu przeważającego dochodu 6427,70 zł podatek zapłaci składkę w wysokości 4,9%. Poniżej tej wartości składka będzie taka sama, tj. 314,96 zł.

Tabela 12. Składka zdrowotna od 2025 r.

Składka zdrowotna – podatek opłacany liniowo w 2025 r.		
Miesięczny dochód (dochód – ZUS)	do 15 957,7 zł	ponad 15 957,7 zł
Składka	286,33 zł	286,33 zł + 4,9% od nadwyżki
Składki nie odliczam od dochodu		

Źródło: Ministerstwo Finansów, Krajowa Administracja Skarbowa, *Zasady rozliczania składki na ubezpieczenie zdrowotne przez przedsiębiorców. Zasady obowiązujące w 2025 roku*, https://www.podatki.gov.pl/media/10566/2025_zasady_rozliczania_skladki_na_ubezpieczenie_zdrowotne_przez_przedsiębiorcow_v2.pdf (dostęp: 23.09.2024), s. 2

W 2024 r. przekroczenie dochodu o wartości 236 800 zł rocznie (ok. 19 727 zł miesięcznie) powodowało brak prawa odliczenia składki zdrowotnej od nadwyżki ponad ten dochód (limit odliczenia to 10 600 zł kwoty składki). Od roku 2025 odliczenie nie jest możliwe niezależnie od dochodu.

Zmiana przepisów dotyczących wysokości składki zdrowotnej powoduje, że w każdym przypadku przedsiębiorcy o dochodzie przekraczającym wartość 19 727 zł miesięcznie podatnik osiągnie korzyść podatkową. Co więcej, przy dochodzie przekraczającym limit 19 727 zł miesięcznie korzyść ta będzie ponad tę wartość dochodu stała, gdyż od nadwyżki ponad tę kwotę sytuacja podatnika rok do roku w żaden sposób się nie zmienia. Korzyść wynika z obniżek stosowanych do dochodów już uzyskanych wcześniej (tzn. do limitu 236 800 zł).

4.1.2. Opodatkowanie przedsiębiorców zryczałtowanym podatkiem od niektórych przychodów ewidencjonowanych

Główne zmiany w systemie podatkowym pod względem prowadzenia biznesu dotyczą stawek ryczału, składki zdrowotnej i przychodów.

STAWKI RYCZAŁU

Kolejnym obszarem podatkowym, który został objęty dużymi zmianami w ramach Polskiego Ładu, jest ryczałt od przychodów ewidencjonowanych. Są to przychody osiągane przez osoby wykonujące zawody medyczne, tj. lekarzy, lekarzy dentyków, techników dentystrycznych, felczerów, położne, pielęgniarki, psychologów, fizjoterapeutów, oraz zawody techniczne, tj. architektów, inżynierów budownictwa, rzeczoznawców budowlanych. Od 2022 r. obniżeniu uległy stawki ryczału dla niektórych zawodów, np. branży IT, która może stosować nową stawkę 12%. Dodatkowo została wprowadzona kolejna stawka ryczału 14% m.in. dla architektów. Ponadto zostały uregulowane kwestie dotyczące opodatkowania najmu prywatnego, ponieważ ryczałt będzie jedyną dostępną formą opodatkowania przychodów z tego źródła.

Dla przypomnienia, co zostało już przedstawione we wcześniejszym podrozdziale 3.1, stawki ryczałtu w 2025 r. dla działalności gospodarczej wynoszą: 17%, 15%, 14%, 12,5%, 12%, 10%, 8,5%, 5,5%, 3% i 2%. Możliwe jest opłacanie ryczałtu według jednej z powyższych stawek albo według kilku, jeśli działalność jest różnorodna.

SKŁADKA ZDROWOTNA

Wysokość składki na ubezpieczenie zdrowotne osób opłacających ryczałt od przychodów ewidencjonowanych jest uzależniona od wysokości osiągniętych przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej.

Przedsiębiorcy opłacający ryczałt od przychodów ewidencjonowanych opłacają 9-procentową składkę od podstawy wymiaru stanowiącej:

- 60% przeciętnego wynagrodzenia – jeżeli ich roczne przychody nie przekroczyły 60 000 zł;
- 100% przeciętnego wynagrodzenia, jeżeli ich roczne przychody przekroczyły 60 000 zł, ale nie będą wyższe niż 300 000 zł;
- 180% przeciętnego wynagrodzenia – jeżeli ich roczne przychody przekroczyły 300 000 zł.

Tabela 13. Wyliczenie składki zdrowotnej w przypadku opodatkowania ryczałtowego za III kwartał 2024 r.

Roczny przychód	Podstawa naliczenia stawki zdrowotnej	Wysokość miesięcznej składki zdrowotnej (9%)
do 60 000,00 zł	60% przeciętnego wynagrodzenia 4961,48 zł (8269,13 zł × 60%)	446,53 zł
do 300 000,00 zł	100% przeciętnego wynagrodzenia 8269,13 zł (8269,13 zł × 100%)	744,22 zł
powyżej 300 000,00 zł	180% przeciętnego wynagrodzenia 14 884,43 zł (8269,13 zł × 180%)	1 339,60 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie e-pity.pl, *Składka zdrowotna 2025 – wysokość, limity*.
<https://www.e-pity.pl/aktualnosci/2024/skladka-zdrowotna-2025/> (dostęp: 05.01.2025)

Dla ustalenia podstawy wymiaru miesięcznej składki na ubezpieczenie zdrowotne przedsiębiorcy opłacający ryczałt mogą przyjąć kwotę przychodów uzyskanych w poprzednim roku kalendarzowym, pomniejszoną o kwotę opłaconych w poprzednim roku kalendarzowym składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe, jeżeli nie zostały zaliczone do kosztów uzyskania przychodów lub odliczone od dochodu na podstawie przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Przedsiębiorca może przyjąć do wymiaru miesięcznej składki zdrowotnej przychód z poprzedniego roku, jeżeli przez cały po-

przedni rok kalendarzowy prowadził działalność gospodarczą i przychody z tej działalności były opodatkowane na ogólnych zasadach według skali podatkowej, tzw. podatkiem liniowym, 5-procentową stawką podatku (tzw. IP Box) lub ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych.

Bazując na podstawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za III kwartał 2024 r.⁴³, czyli kwocie 8269,13 zł, składki kształtują się w następujący sposób:

Przykład

Pan Roman jako formę opodatkowania w 2025 r. wybrał ryczałt od przychodów ewidencjonowanych. W kwietniu przekroczył 60 000 zł przychodu narastająco (pomniejszonego o opłacone składki ZUS). W listopadzie natomiast jego przychód narastająco przekroczył 300 000 zł. Jaka będzie wysokość składek zdrowotnych w poszczególnych miesiącach?

W ciągu roku przedsiębiorca będzie opłacał składki zdrowotne od podstawy ustalonej od:

60% przeciętnego wynagrodzenia – od stycznia do marca;

100% przeciętnego wynagrodzenia – od kwietnia (w kwietniu nastąpiło przekroczenie) do października;

180% przeciętnego wynagrodzenia – od listopada do grudnia.

Skoro przychód w ciągu roku przekroczył 300 000 zł, to przedsiębiorca powinien opłacić za cały rok składki od podstawy 180% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Przyjmując kwoty z tabeli 13, można ustalić, że dopłata będzie wynosiła 6 726,85 zł, co wynika z wyliczenia:

$$14\,884,43\text{ zł} \times 12\text{ miesięcy} \times 9\% = 16\,075,18\text{ zł}$$

$$16\,075,18\text{ zł} - (1\,339,60\text{ zł} \times 2\text{ miesiące}) - (744,22\text{ zł} \times 7\text{ miesiące}) - (446,53\text{ zł} \times 3\text{ miesiące}) = 6\,726,85\text{ zł}$$

ZRYCZAŁTOWANY PODATEK DOCHODOWY W FORMIE KARTY PODATKOWEJ

Od 1 stycznia 2022 r. z opodatkowania kartą podatkową mogą nadal korzystać podatnicy, którzy korzystali z tej formy opodatkowania na dzień 31 grudnia 2021 r. i będą kontynuować stosowanie tej formy opodatkowania. Od tego dnia nikt nowy nie może złożyć wniosku o zastosowanie opodatkowania w formie karty podatkowej.

⁴³ W momencie pisania tego rozdziału nie było jeszcze opublikowane przez GUS przeciętne miesięczne wynagrodzenie za IV kwartał 2024 r. Dlatego przyjęto dane opublikowane za III kwartał 2024 r.

Od 2025 r. obowiązują nowe stawki oraz określono kwotę rocznego przychodu, do której można wykonywać świadczenia przy prowadzeniu niektórych usług z wyjątkiem świadczeń dla ludności (96 711 zł).

SKŁADKA ZDROWOTNA

Przedsiębiorca rozliczający się na zasadach karty podatkowej ma najprostszy schemat wyliczenia składki zdrowotnej – podstawę stanowi wówczas 75-procentowa kwota minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w danym roku kalendarzowym. W 2025 r. minimalne wynagrodzenie wynosi 3499,50 zł, czyli składka zdrowotna równa jest kwocie 314,96 zł ($3499,50 \text{ zł} \times 9\%$).

Przykład

Pan Marek prowadzi działalność w zakresie usług hydraulicznych opodatkowaną kartą podatkową. Dla celów podatku od towarów i usług ewidencjonuje przychody w ewidencji sprzedaży. Czy pomimo ewidencjonowania przychodów dla celów podatku VAT może opłacać składkę zdrowotną od minimalnego wynagrodzenia?

Odpowiedź: Tak. Podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne dla osób opłacających kartę podatkową jest 75% minimalnego wynagrodzenia, również w przypadku obowiązku ewidencjonowania przychodów dla celów podatku od towarów i usług.

4.1.3. Opodatkowanie wspólników spółek opodatkowanych podatkiem CIT

Rozwiązania wprowadzone przez Polski Ład od początku wywołały wiele krytycznych uwag. Podatnicy CIT musieli znacznie dłużej czekać na zmiany niż podatnicy PIT. W tym przypadku istotne jest jednak również to, że Ustawa z dnia 7 października 2022 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw, zwana Polskim Ładem 3.0, weszła w życie 1 stycznia 2023 r.

Nowelizacja z 7 października 2022 r. wprowadziła zmiany na korzyść podatników. W niektórych przypadkach interwencja ustawodawcy była radykalna, np. w całości uchylono przepisy o ukrytej dywidendzie, które zgodnie z Polskim Ładem miały zacząć obowiązywać od 1 stycznia 2023 r.

Zmiany:

Dochody wspólników spółek opodatkowanych ryczałtem od dochodów spółek, tzw. „estońskim CIT”

Wprowadzenie estońskiego CIT to prawdziwa rewolucja dla spółek dążących do optymalizacji swojej płynności finansowej. W tradycyjnym systemie CIT firmy są zobowiązane do regularnego, miesięcznego odprowadzania zaliczek na podatek, co w praktyce oznacza 9% CIT od dochodu dla małych podatników i 19% CIT dla pozostałych. To obowiązkowe comiesięczne obciążenie może znacząco wpłynąć na bieżące możliwości finansowe przedsiębiorstw, ograniczając ich zdolność do inwestowania i reagowania na zmieniające się warunki rynkowe.

Jednak dla spółki rozliczającej się na zasadach estońskiego CIT dynamika ta ulega zmianie. Estoński CIT to unikatowy system podatkowy, pozwalający na odroczenia zapłaty podatku do momentu dystrybucji zysków, np. w formie dywidendy. Czyli spółka objęta estońskim CIT nie płaci podatku dochodowego tak długo, jak nie wypłaca wspólnikom zysku, a jak już wypłaca, to płaci podatek tylko od tej części wypłacanej. To fundamentalna różnica, która umożliwia przedsiębiorstwom zatrzymanie znacznej części swoich dochodów na bieżące potrzeby operacyjne lub inwestycje. Dzięki temu mogą lepiej zarządzać swoją płynnością finansową, co może okazać się kluczowe dla realizacji ich długoterminowych celów biznesowych.

Istotę estońskiego CIT można opisać na podstawie poniższego przykładu. Załóżmy, że spółka „CITowiec” osiąga miesięczny dochód w wysokości 100 000 zł. W systemie klasycznego CIT mały podatnik musiałby odprowadzić 9000 zł miesięcznie zaliczki na podatek, a większa firma 19 000 zł. W przypadku estońskiego CIT nie występuje comiesięczna płatność podatku dochodowego w formie zaliczki, co oznacza, że całe 100 000 zł pozostaje do dyspozycji firmy. Może to być wykorzystane na dalsze inwestycje, badania i rozwój, marketing czy inne strategiczne inicjatywy, które przyczynią się do wzrostu i rozwoju przedsiębiorstwa.

Jeśli przeanalizuje się tę sytuację w perspektywie całego roku, różnica jest jeszcze bardziej widoczna. Jeśli przyjąć ten sam dochód miesięczny (100 000 zł), w skali roku suma dochodu wynosi 1 200 000 zł. W tradycyjnym systemie CIT mały podatnik musiałby odprowadzić 9% z tej kwoty, co daje 108 000 zł rocznie, podczas gdy większa firma z 19-procentową stawką CIT byłaby zobowiązana do zapłaty 228 000 zł. To znaczące obciążenie finansowe, które może ograniczyć zdolności inwestycyjne i operacyjne firmy.

Natomiast w przypadku estońskiego CIT żadna z tych kwot nie jest pobierana przez cały rok, dopóki nie nastąpi wypłata zysku. Oznacza to, że pełna roczna kwota dochodu, czyli 1 200 000 zł, pozostaje do dyspozycji przedsiębiorstwa do wykorzystania na dowolne cele biznesowe. Dzięki temu przedsiębiorstwo ma znacznie większą swobodę w reinwestowaniu zarobionych środków, co może przyspieszyć jego wzrost i rozwój oraz ograniczyć potrzebę finansowania kapitałem obcym.

Różnica w dostępnych środkach finansowych między wymienionymi systemami podatkowymi w skali roku jest więc istotna, zwłaszcza w przypadku większych kwot niż te podane w powyższym przykładzie. W przypadku estońskiego CIT firma zachowuje pełną kontrolę nad swoimi dochodami przez cały rok, co zapewnia jej większą elastyczność i potencjał do rozwoju, w przeciwieństwie do tradycyjnego CIT, gdzie znacząca część dochodu systematycznie „odpływa” ze spółki w formie podatku dochodowego.

Reforma Polski Ład wprowadziła łącznie szereg bardzo istotnych zmian w tym zakresie.

Zmiany te przeformatowały w sposób fundamentalny całokształt regulacji dotyczących ryczału od dochodów. Warto przypomnieć, że wśród wprowadzonych wówczas regulacji były tak istotne, jak:

- rozszerzenie kategorii podmiotów uprawnionych – poprzez umożliwienie stosowania CIT estońskiego spółkom komandytowym, spółkom komandytowo-akcyjnym oraz prostym spółkom akcyjnym;
- obniżenie stawki podatku – zarówno dla małych podatników oraz podatników rozpoczynających działalność, jak i dla pozostałych podatników, obniżono stawkę podatku o 5%, odpowiednio do 10% (mali podatnicy i rozpoczynający działalność) i 15% (pozostali);
- zniesienie limitu maksymalnych dozwolonych przychodów – limit ten w 2021 r. wynosił 100 mln zł na rok, od 2022 r. już nie obowiązuje;
- zniesienie wymogu minimalnych nakładów inwestycyjnych – co było zapewne jedną z bardziej istotnych/korzystnych zmian, zważywszy, że wymóg ten stanowił faktyczną barierę wejścia w estoński CIT dla bardzo wielu podatników, ale też ze względu na bardzo nieprecyzyjne brzmienie;
- zniesienie zasady, zgodnie z którą w momencie zakończenia stosowania estońskiego CIT wypracowane w tym okresie zyski automatycznie podlegają opodatkowaniu, pozwala urzeczywistnić podstawowe założenie estońskiego CIT, zgodnie z którym zyski wypracowane w trakcie okresu stosowania tego modelu opodatkowania podlegają opodatkowaniu dopiero w momencie jego dystrybucji.

Wszystkie te wprowadzone zmiany sprawiły, że estoński CIT – który w pierwszym roku obowiązywania przepisów (2021 r.) okazał się swoistą legislacyjną porażką – zdecydowanie zyskał na popularności. Według danych z Ministerstwa Finansów w ubiegłym roku, tj. 2024, podatników ryczału od spółek (estońskiego CIT) było 17 790. Natomiast w 2023 r. było ich 14 737. Oznacza to, że na estoński CIT przeszły 3053 spółki.

Na taki wzrost najbardziej wpłynęła nowelizacja przepisów, dokonana tzw. Polskim Ładem. Fundamentalne znaczenie miało zniesienie problematycznego wymogu ponoszenia określonych nakładów inwestycyjnych oraz limitu przychodów jako warunków trwania w reżimie estońskim.

Ponadto w wyniku zmiany w przepisach ustawy PIT określone zostały nowe zasady opodatkowania przychodów uzyskiwanych przez wspólników spółki akcyjnej, prostej spółki akcyjnej, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki komandytowo-akcyjnej oraz spółki komandytowej, które pochodzą z zysków tych spółek osiągniętych w okresie, gdy spółki te były opodatkowane ryczałtem od dochodów spółek (tzw. estoński CIT).

Zgodnie z art. 30a ust.19 ustawy o PIT zryczałtowany podatek dochodowy obliczony według 19-procentowej stawki podatku od przychodów wspólnika pochodzących z podziału zysku z takich spółek podlega obniżeniu o⁴⁴:

⁴⁴ Interpretacja indywidualna z dnia 22 stycznia 2024 r., Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej (sygn. 0114-KDIP3-1.4011.1024.2023.2.BS). https://www.inforlex.pl/dok/tresc,FOB000000000000_6450216,Interpretacja-indywidualna-z-dnia-22-stycznia-2024-r-Dyrektor-Krajowej-Informacji-Skarbowej-sygn-0114-KDIP3-1-4011-1024-2023-2-BS.html (dostęp: 15.01.2025).

- 1) 90% kwoty odpowiadającej iloczynowi procentowego udziału wspólnika w zysku spółki i należnego ryczału od dochodów spółek z zysku podzielonego tej spółki, z którego przychód ten został uzyskany – gdy stawka ryczału od dochodów spółki, który spółka jest obowiązana zapłacić od wypłaconych zysków, wynosi 10%, albo
- 2) 70% kwoty odpowiadającej iloczynowi procentowego udziału wspólnika w zysku spółki i należnego ryczału od dochodów spółek z zysku podzielonego tej spółki, z którego przychód ten został uzyskany – gdy stawka ryczału od dochodów spółki, który spółka jest obowiązana zapłacić od wypłaconych zysków, wynosi 20%.

Przykład

Pani Agnieszka i pan Krzysztof są akcjonariuszami NOVA SA. Spółka ta w 2023 r. była opodatkowana ryczałtem od dochodów spółek. W 2023 r. spółka miała przychody w wysokości 4 200 000 zł i zysk netto w wysokości 1 200 000 zł.

W 2024 r. został dokonany podział tego zysku netto w następujący sposób:

1 000 000 zł przeznaczone zostało na wypłatę dywidendy i 200 000 zł przeznaczone zostało na kapitał zapasowy. W dniu wypłaty dywidendy pani Agnieszka posiadała 40% udziału w zysku NOVA SA, a pan Krzysztof posiadał 60% udziału w zysku tej spółki.

Jakie będzie efektywne opodatkowanie CIT i PIT zysków spółki przypadających na panią Agnieszkę? Jaka jest różnica w efektywnym opodatkowaniu zysku spółki, w porównaniu ze spółką opodatkowaną klasycznym CIT?

W związku z przeznaczeniem zysku netto spółki za 2023 r. do podziału akcjonariuszom w wysokości 1 000 000 zł powstał w spółce dochód do opodatkowania ryczałtem od dochodów spółek. Podatek wynosi:

$$10\% \times 1\,000\,000\ \text{zł} = 100\,000\ \text{zł}$$

Rozliczenie podatku PIT od przychodu z dywidendy uzyskanego przez panią Agnieszkę:

Na panią Agnieszkę przypada dywidenda (40% zysku netto przeznaczonego do podziału między akcjonariuszy) w wysokości:

$$40\% \times 1\,000\,000\ \text{zł} = 400\,000\ \text{zł}$$

Podatek PIT od przychodu z dywidendy obliczony wg stawki 19% wynosi:

$$19\% \times 400\,000\ \text{zł} = 76\,000\ \text{zł}$$

Podatek CIT od podzielonego zysku, z którego została wypłacona dywidenda pani Agnieszki, wynosi:

$$40\% \times 100\,000\ \text{zł} = 40\,000\ \text{zł}$$

Kwota pomniejszenia podatku PIT od dywidendy wypłaconej pani Agnieszki wynosi:

$$90\% \times 40\,000\ \text{zł} = 36\,000\ \text{zł}$$

Należy podatek PIT od wypłaconej dywidendy wypłaconej pani Agnieszce (po zaokrągleniu do pełnych złotych) wynosi:

$$76\ 000\ \text{zł} - 36\ 000\ \text{zł} = 40\ 000\ \text{zł}$$

Łączne obciążenie podatkiem CIT i PIT zysków spółki wypłaconych pani Agnieszce wynosi 80 000 zł, co stanowi 20% tych zysków netto

$$40\ 000\ \text{zł (CIT)} + 40\ 000\ \text{zł (PIT)} = 80\ 000\ \text{zł}$$

$$80\ 000 / 400\ 000 \times 100\% = 20\%$$

Gdyby spółka była opodatkowana klasycznym CIT

Zysk spółki w wysokości 1 200 000 zł opodatkowany podatkiem jest 9% stawką CIT.

$$9\% \times 1\ 200\ 000\ \text{zł} = 108\ 000\ \text{zł}$$

Zysk netto spółki wynosi 1 092 000 zł

Na dywidendę przeznaczono zostało 10/12 zysku netto spółki za 2023 r., czyli 910 000 zł

Podatek CIT od podzielonego zysku spółki, z którego została wypłacona dywidenda pani Agnieszki, wynosi:

$$10/12 \times 40\% \times 108\ 000\ \text{zł} = 36\ 000\ \text{zł}$$

Dywidenda przypadająca na panią Agnieszkę:

$$40\% \times 910\ 000\ \text{zł} = 364\ 000\ \text{zł}$$

Podatek PIT od wypłaconej pani Agnieszce dywidendy wynosi:

$$19\% \times 364\ 000\ \text{zł} = 69\ 160\ \text{zł}$$

Zysk brutto spółki przypadający na dywidendę, która została wypłacona pani Agnieszce:

$$10/12 \times 40\% \times 1\ 200\ 000\ \text{zł} = 400\ 000\ \text{zł}$$

Łączne obciążenie podatkiem CIT i PIT zysków spółki, z których wypłacona została pani Agnieszce dywidenda, wynosi 105 160 zł, co stanowi 26,29% zysków wypracowanych przez spółkę w 2023 r.

$$36\ 000\ \text{zł (CIT)} + 69\ 160\ \text{zł (PIT)} = 105\ 160\ \text{zł}$$

$$105\ 160 / 400\ 000 \times 100\% = 26,29\%$$

4.2. Podatki dochodowe PIT i CIT w działalności przedsiębiorstwa – praktyczny wymiar

WYBÓR OPTYMALNEJ FORMY OPODATKOWANIA PRZYCHODÓW Z DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Wiele aktów prawnych – w zależności od specyfiki obszaru, którego dotyczą – różnie definiuje działalność gospodarczą. Chociaż te definicje są do siebie zbliżone, trzeba jednak sprawdzić, czy konkretna aktywność stanowi działalność gospodarczą w rozumieniu konkretnych przepisów.

Zasady opodatkowania przewidziane dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą **nie mogą być stosowane** do przychodów osiągniętych w ramach działalności, która nie spełnia warunków określonych w tej definicji.

Dlatego, aby uniknąć ewentualnych błędów w rozliczeniach podatkowych, należy się upewnić, że aktywność stanowi działalność gospodarczą dla celów podatku dochodowego, czyli czy spełnia łącznie następujące warunki:

- Jest działalnością zarobkową bez względu na jej rezultat, czyli jest aktywnością nastawioną na osiągnięcie zysku (nawet w przypadku, gdy podatnik ponosi straty, na przykład na początku prowadzenia działalności lub w związku z inwestycjami).
- Jest działalnością:
 - wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową;
 - polegającą na poszukiwaniu, rozpoznawaniu i wydobywaniu kopalin ze złóż;
 - polegającą na wykorzystywaniu rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych.
- Jest działalnością prowadzoną we własnym imieniu, co oznacza, że przedsiębiorca podejmuje czynności dla potrzeb prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej, a nie na rzecz jakiegokolwiek innego podmiotu.
- Jest prowadzona w sposób zorganizowany i ciągły, co oznacza, że przedsiębiorca posiada infrastrukturę (sprzęt komputerowy, biurko, towary, biuro itp.), która jest niezbędna do wykonywania prowadzonej przez niego aktywności oraz podejmuje działania wielokrotnie, z pewną regularnością.
- Przychody uzyskane przez przedsiębiorcę nie mogą zostać zaliczone do innego źródła przychodów; jeżeli osiągnane przez podatnika przychody podlegają zaliczeniu do innego źródła przychodów, to wykonywana przez niego aktywność nie stanowi działalności gospodarczej dla celów podatkowych. Takim przychodem, który może podlegać zaliczeniu do innego źródła, jest np. sprzedaż m.in. nieruchomości, jej części lub udziału w nieruchomości.

Przykład 1

Jan Kowalski prowadzi jednoosobową działalność gospodarczą – sprzedaje guziki i inne wyroby pasmanteryjne. Jest również właścicielem nieruchomości, w której mieszka ze swoją rodziną. Nieruchomość nie stanowi składnika związanego z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą.

Pan Jan sprzedaje tę nieruchomość, ponieważ chce kupić większe mieszkanie. Przychód otrzymany ze zbycia nieruchomości nie będzie stanowił przychodu z działalności gospodarczej – Jan Kowalski sprzedaje majątek prywatny, żeby kupić inny lokal na własne potrzeby mieszkaniowe.

Przykład 2

Jan Kowalski prowadzi jednoosobową działalność gospodarczą w zakresie obrotu nieruchomościami (nabywa oraz sprzedaje lokale mieszkalne).

W 2023 r. kupuje lokal mieszkalny, żeby go odsprzedać (po podniesieniu standardu). Przychód osiągnięty ze sprzedaży tego lokalu będzie stanowić przychód z działalności gospodarczej Pana Jana, ponieważ obrót nieruchomościami realizowany jest w sposób zorganizowany, profesjonalny oraz ciągły, a ponadto Pan Jan kupił lokal, żeby zarobić na jego sprzedaży.

Jeżeli którykolwiek z warunków nie będzie spełniony, działalność nie zostanie uznana za działalność gospodarczą dla celów podatku dochodowego. W konsekwencji nie można jej rozliczać na zasadach przewidzianych dla działalności gospodarczej.

Dla celów podatkowych warunkiem prowadzenia działalności nie jest rejestracja działalności gospodarczej i wpis do CEIDG, a wyłącznie spełnienie wszystkich przesłanek dotyczących działalności gospodarczej dla celów podatkowych. To oznacza, że podatnik, który je spełnia, **ma obowiązek rozliczania podatku na zasadach przewidzianych dla działalności gospodarczej.**

Przykład

Pan Jan nie jest zarejestrowany w CEIDG i osiąga dochody z wynajmu 12 lokali użytkowych oraz 15 lokali mieszkalnych. Pan Jan:

- *Stale zamieszcza ogłoszenia w Internecie oraz prasie.*
- *Kilkukrotnie w ciągu roku zmienia najemców swoich lokali.*
- *Cały czas stara się, aby posiadane przez niego lokale były wynajęte.*
- *Współpracuje z osobą, która sprawdza stan wynajmowanych przez niego lokali oraz sposób ich wykorzystania przez najemców.*

Pan Jan uważa, że prowadzi działalność w zakresie najmu prywatnego. Jednak działalność pana Jana spełnia wszystkie cechy działalności gospodarczej i powinna być rozliczana na zasadach przewidzianych dla działalności gospodarczej. Naczelnik urzędu skarbowego może przekwalifikować sposób rozliczeń pana Jana przez opodatkowanie dochodów w sposób przewidziany dla działalności gospodarczej.

PODATKI W PRZYPADKU PROWADZENIA SPÓLEK

Pomimo że najpopularniejszą formą prowadzenia działalności gospodarczej pozostaje działalność jednoosobowa, coraz większa liczba przedsiębiorców decyduje się prowadzić działalność gospodarczą w postaci spółki cywilnej lub spółek prawa handlowego. Decydując się na prowadzenie działalności gospodarczej za pośrednictwem spółki, można wybrać:

- spółkę cywilną,
- spółkę jawną,
- spółkę partnerską,
- spółkę komandytową,
- spółkę komandytowo-akcyjną,
- spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością,
- spółkę akcyjną,

- prostą spółkę akcyjną,
- spółkę europejską.

Istnieją różne powody wyboru spółki jako formy prowadzenia działalności gospodarczej. Należy jednak wziąć pod uwagę, że dla celów rozliczania podatku dochodowego mamy do czynienia z:

- podatkiem od dochodu spółki jako osoby prawnej (CIT),
- podatkiem do dochodu wspólników spółek zarówno osobowych, jak i kapitałowych (PIT).

To oznacza, że w przypadku spółek kapitałowych (oraz niektórych spółek osobowych, jak komandytowa) istnieje podwójne opodatkowanie, tzn. najpierw opodatkowany jest dochód spółki, a następnie podatkowi dochodowemu podlega dochód wspólników.

WSPÓLNICY SPÓŁEK OPODATKOWANYCH CIT

Do rozliczania podatku dochodowego od osób prawnych zobowiązane są spółka komandytowa, spółka komandytowo-akcyjna, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, spółka akcyjna oraz w pewnych okolicznościach spółka jawna. Oznacza to, że osiągnane przez nie dochody opodatkowują samodzielnie podatkiem CIT. Udziałowiec, akcjonariusz, czy też wspólnik tych spółek, nie zapłaci podatku dochodowego, jeżeli spółka osiągnie dochód – zapłaci go spółka.

Jednakże akcjonariusz, udziałowiec tych spółek zapłaci podatek dochodowy, gdy spółka podzieli się wypracowanym zyskiem, czyli **wypłaci dywidendę**. W takim przypadku takie osoby zapłacą podatek z **tytułu udziału w zysku osoby prawnej**, nie zaś z tytułu działalności gospodarczej.

Od 2021 r. wraz ze zmianami ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych niektóre spółki jawne mogą uzyskać status podatnika podatku CIT. Dotyczy to spółek, których wspólnikami nie są wyłącznie osoby fizyczne, jeżeli spółki te nie złożą informacji o podatnikach podatku dochodowego od osób prawnych oraz o podatnikach podatku dochodowego od osób fizycznych, posiadających bezpośrednio lub za pośrednictwem podmiotów niebędących podatnikami podatku dochodowego, prawa do udziału w zysku tej spółki.

Interesującym przykładem jest obecność osób fizycznych w spółce z o.o. i aspekt płacenia podatków dochodowych przez spółkę oraz wspólników, w szczególności wyboru najkorzystniejszej opcji opodatkowania dla przedsiębiorcy.

Jak wiadomo, jeżeli spółka z o.o. jest zyskowna, to:

1. W pierwszej kolejności sama zapłaci podatek dochodowy (9% lub 19%).
2. Jeżeli wypłaci ten zysk na rzecz wspólników – to oni zapłacą podatek ponownie.

Podatek dochodowy po stronie spółki może wynosić 19% lub 9% – w zależności od wielu czynników. Podatek po stronie wspólników to kolejne 19%. Efektywne obciążenie podatkiem wynosi więc 26,29% dla spółki na małym CIT i 34,39% dla spółki płacącej 19% CIT.

Z punktu widzenia przedsiębiorcy zasadnicze jest pytanie, jak to zrobić, żeby podatek płacić raz? Jest na to kilka sposobów.

WYNAGRODZENIE CZŁONKA ZARZĄDU Z TYTUŁU POWOŁANIA

Członkom zarządu przysługuje wynagrodzenie, udzielane przez udziałowców. To rozwiązanie będzie szczególnie korzystne przede wszystkim w niewielkich spółkach z o.o. – w nich najczęściej udziałowiec lub udziałowcy zasiadają jednocześnie w zarządzie.

Korzyści:

1. Takie wynagrodzenie stanowi koszt dla spółki z o.o. – pomniejsza więc kwotę dochodu, od której jest naliczany podatek CIT.
2. Takie wynagrodzenie jest zwolnione z ZUS (od 1 stycznia 2022 r. świadczenie wypłacane z tego tytułu stanowi jednak podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne w wysokości 9% podstawy wymiaru).
3. Wynagrodzenie to podlega opodatkowaniu skalą, a więc do kwoty dochodu 120 000,00 zł rocznie (od 1 stycznia 2022 r.), płaci się od niego 12% podatku dochodowego, a po przekroczeniu progu, stawka podatku wynosi 32%.

Teoretycznie więc jeżeli podatnik prowadzi spółkę z o.o., która przynosi rocznie równo 120 000,00 zł dochodu (10 000,00 zł miesięcznie), to korzystniej jest przyznać sobie miesięczne wynagrodzenie w takiej kwocie, niż wypłacać dywidendę, **nawet pomimo konieczności zapłaty składki zdrowotnej**. Wtedy spółka nie będzie miała żadnego dochodu, a więc podatek po stronie spółki wyniesie 0 zł, a podatek po stronie wspólnika (będącego jednocześnie członkiem zarządu) – wyniesie 12%, choć w rzeczywistości, z uwzględnieniem składki zdrowotnej, i kwoty wolnej od podatku, efektywny podatek, czyli realne obciążenie, wyniesie 18%. Jaka to różnica w skali rocznej, zobrazowano w *tabeli 14* (przyjęto, że dla takiej spółki z o.o. podatek CIT wynosiłby niższą stawkę 9%).

Tabela 14. Różnica podatkowa pomiędzy wynagrodzeniem z powołania a dywidendą (w zł)

	DYWIDENDA	POWOŁANIE
Dochód	120 000	120 000
CIT 9%	10 800	brak
Dochód do opodatkowania CIT	109 200	120 000
Składka zdrowotna	brak	10 800
Podatek od dywidendy (19%)	20 748	brak
Dochód po dywidendzie/składce	88 452	109 200
Podatek według skali 12%	brak	10 800
Ostateczna kwota	88 452	98 400
Różnica	9 948	

Źródło: Opracowanie własne

Różnica wynosi prawie 10 tys. zł na korzyść wynagrodzenia pochodzącego z wypłaty dywidendy. Ten model zadziała także w bardziej rentownych spółkach, z tym, że w stosunku do dochodu ponad wskazane 120 000,00 zł najlepiej zastosować pozostałe narzędzia, które opisano poniżej. Łącząc różne sposoby, można zwiększyć swoje korzyści.

WYNAGRODZENIE Z TYTUŁU POWTARZAJĄCYCH SIĘ ŚWIADCZEŃ NIEPIENIĘŻNYCH (ART. 176 K.S.H.)⁴⁵

Drugą możliwością wypłacania środków ze spółki z o.o. jest przyznanie sobie – jako współnikowi spółki – wynagrodzenia z tytułu powtarzających się świadczeń niepieniężnych, które wykonujemy na rzecz spółki. Warunkiem formalnym jest wskazanie tego rozwiązania w umowie spółki.

To wynagrodzenie jest szczególnie korzystnie opodatkowane, gdyż:

1. Podatek dochodowy płaci się wedle skali 12%/32% (12% do kwoty 120 000,00 zł).
2. Od tego wynagrodzenia nie opłaca się składki zdrowotnej w wysokości 9%.
3. Uwzględnia się oczywiście kwotę wolną od podatku 30 000,00 zł.

Zaznaczyć należy, że to wynagrodzenie sumuje się z wynagrodzeniem uzyskanym z uchwały i z innymi wynagrodzeniami, choćby niezwiązanymi ze spółką – które należy opodatkować wedle skali.

Należy też pamiętać, że może być przyznane jedynie za rzeczywiste i wykonywane świadczenia powtarzalne, a więc nie np. ciągłe, stałe czy jednorazowe. Wynagrodzenie powinno być także rynkowe, a więc odpowiadać wartości wykonywanego świadczenia.

W tabeli 15 porównano opłacalność wypłaty dywidendy i wynagrodzenia z art. 176 k.s.h.

Tabela 15. Opłacalność wypłaty dywidendy a wynagrodzenia w spółce z o.o. (w zł)

	DYWIDENDA	ART. 176 K.S.H.
Dochód	120 000	120 000
CIT 9%	10 800	brak
Dochód do opodatkowania CIT	109 200	120 000
Składka zdrowotna	brak	brak
Podatek od dywidendy (19%)	20 748	brak
Dochód po dywidendzie/składce	88 452	120 000
Podatek według skali 12%	brak	10 800
Ostateczna kwota	88 452	109 200
Różnica	20 748	

Źródło: Ustawa z dnia 15 września 2000 r. *Kodeks spółek handlowych* (t.j. Dz.U. 2024 poz. 18)

⁴⁵ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. *Kodeks spółek handlowych* (t.j. Dz.U. 2024 poz. 18).

Różnica tutaj wynosi ponad 20 tys. zł rocznie, a więc to znacząca różnica. Tyle można zyskać, zmieniając jedynie charakter wypłat ze spółki z o.o. Nawet jeżeli spółka zarabia znacznie więcej, to w zakresie 120 000,00 zł można dokonać takiej oszczędności.

Jeżeli podatnik prowadzi spółkę, należy rozważyć dokonanie zmian w sposobie wypłaty środków.

Powyższe sposoby wypłacania środków można łączyć. Można więc przyznać sobie np. 60 000 zł wynagrodzenia z tytułu zasiadania w zarządzie i 60 000 zł z tytułu zapłaty za świadczenia powtarzające się – lub dowolnie inaczej, zależnie od indywidualnych okoliczności.

Wówczas najkorzystniejsze rozwiązanie to:

- przyznanie sobie wynagrodzenia członka zarządu w wysokości 250 zł miesięcznie;
- wynagrodzenie z tytułu świadczeń powtarzających się 120 000,00 zł (świadczenia muszą być tyle warte).

Ponieważ ustawa zakłada ryczałtowy koszt uzyskania przychodu w przypadku członków zarządu w wysokości 250 zł miesięcznie, to:

- Od tego wynagrodzenia (250 zł) podatnik nie zapłaci podatku dochodowego, jedynie składkę zdrowotną 22,50 zł.
- Od wynagrodzenia za świadczenia powtarzające się podatnik zapłaci podatek dochodowy w rzeczywistej wysokości 9%! Dzieje się tak, gdyż od kwoty 120 000,00 zł należy odjąć jeszcze kwotę wolną od podatku 30 000,00 zł.

WSPÓLNICY SPÓŁEK OSOBOWYCH OPODATKOWANYCH PIT (TZW. TRANSPARENTNYCH)

Decydując się prowadzić działalność gospodarczą za pośrednictwem:

- spółki jawnej, spółki partnerskiej,
 - spółki cywilnej (choć nie jest spółką prawa handlowego, ale umową, to stosuje się do niej te same zasady dotyczące opodatkowania wspólników),
- należy pamiętać, że dla celów podatku dochodowego spółki te są transparentne podatkowo, czyli nie są podatnikami dla celów podatku dochodowego. Podatnikami podatku dochodowego są ich wspólnicy i oznacza to, że są w pierwszej linii podatnikami podatku PIT.

Najlepszym przykładem opodatkowania w spółkach osobowych będzie spółka jawna.

Spółka nie jest samodzielnym podatnikiem podatku – **każdy ze wspólników rozpoznaje i opodatkowuje przychody oraz koszty osiągnięte przez spółkę w proporcji, w jakiej uczestniczy w jej zysku, łącząc je ze swoimi pozostałymi dochodami.** W związku z tym spółka nie jest obowiązana do składania deklaracji podatkowych z zakresu podatku dochodowego ani odprowadzania podatku. Przekazuje jedynie informacje wspólnikom, którzy muszą uwzględnić je, dokonując własnych rozliczeń. Zysk spółki jest natomiast jednokrotnie opodatkowany – późniejsza wypłata zysku do wspólników pozostaje neutralna podatkowo.

Wspólnicy w spółce jawnej, w zależności od swojego statusu, płacą podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT) lub od osób prawnych (CIT). Dochody z tytułu udziału w spółce jawnej traktowane są na gruncie ustawy o PIT zasadniczo jako dochody z działalności gospodarczej. Wspólnicy będący osobami fizycznymi **uzyskane dochody mogą opodatkować według skali podatkowej, podatku liniowego oraz w niektórych przypadkach za pomocą ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych.**

Drugą możliwą do zastosowania formą opodatkowania jest **podatek liniowy**. Polega on na zastosowaniu stawki 19% niezależnie od wysokości osiągniętych dochodów. W przypadku podatku liniowego składkę zdrowotną oblicza się od tej samej podstawy, co w przypadku skali podatkowej, z tym że stawka jest równa 4,9%.

Co ważne, dochody osób fizycznych opodatkowane na zasadach skali oraz podatku liniowego wliczają się do podstawy opodatkowania daniną solidarnościową, której stawka wynosi 4%. Oblicza się ją od dochodów przewyższających łącznie w ciągu roku kwotę 1 mln zł.

Jeżeli przychody osiągnięte przez spółkę jawną nie przekroczyły w poprzednim roku równowartości 2 mln euro, wspólnicy mogą również wybrać opodatkowanie przychodów **ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych**. Warunkiem jest wybór tej formy opodatkowania przez wszystkich wspólników.

W przeciwieństwie do podatku liniowego i skali podatkowej opodatkowaniu ryczałtem podlegają przychody, bez uwzględniania kosztów ich uzyskania. Stawki ryczałtu mieszczą się między 2% a 15%, w zależności od przedmiotu działalności.

Należy wskazać, że transparentność podatkowa dotyczy jedynie podatku dochodowego. Jako odrębny podmiot prawny spółka jawna może być podatnikiem m.in. VAT, podatku od czynności cywilnoprawnych czy podatku od nieruchomości. W tym zakresie spółka jest obowiązana do składania deklaracji i regulowania należności podatkowych.

Czy spółka jawna może stać się podatnikiem CIT?

Jeżeli spółka jawna chce zachować transparentność podatkową, musi dopełnić określonych obowiązków. Informacja wraz z załącznikami powinna być składana przed rozpoczęciem każdego kolejnego roku obrotowego do naczelnika urzędu skarbowego właściwego według siedziby spółki jawnej. Dodatkowo komplet wymaganych dokumentów należy złożyć w urzędach skarbowych właściwych dla każdego ze wspólników (jeżeli są to inne urzędy niż właściwy dla spółki).

Brak terminowego dopełnienia obowiązków skutkuje uzyskaniem przez spółkę statusu podatnika CIT. Jest to sytuacja nieodwracalna – spółka pozostaje podatnikiem aż do momentu jej likwidacji lub wykreślenia z właściwego rejestru.

Podsumowując, należy stwierdzić, że wspólnicy spółek transparentnych podatkowo określają swoje zobowiązania w podatku dochodowym **w proporcji przysługującego im prawa do udziału w zysku.**

W obliczeniach uwzględniają – w proporcji – osiągnięte lub poniesione przez spółkę:

- przychody,
- koszty uzyskania przychodów,
- wydatki niestanowiące kosztów uzyskania przychodów,
- ulgi podatkowe,
- obniżki podatku dochodowego czy podstawy opodatkowania,
- wszelkie inne uprawnienia wpływające na wymiar podatku.

Dlatego kluczowe jest określenie prawa do udziału w zysku spółki, które przysługuje wspólnikowi. Na podstawie prawa do udziału w zysku wspólnicy spółki osobowej dodatkowo ustalają swoje zobowiązanie podatkowe.

Przykład

Pan Jan jest wspólnikiem spółki jawnej osób fizycznych. Z umowy spółki wynika, że pan Jan posiada prawo do udziału w zysku spółki w wysokości 50%. Oznacza to, że pan Jan, opodatkowując dochody uzyskane ze spółki jawnej, w rachunku podatkowym uwzględni 50% osiągniętych przez tę spółkę przychodów, kosztów uzyskania przychodów i tak dalej. Od tak ustalonego dochodu płaci indywidualnie podatek dochodowy.

Przykład

Pan Jan oraz spółka z ograniczoną odpowiedzialnością są wspólnikami spółki jawnej. Posiadają równe prawo do udziału w zysku (50%). Pan Jan opodatkowuje przypadający na niego dochód z udziału w spółce jawnej podatkiem dochodowym od osób fizycznych, zaś spółka z ograniczoną odpowiedzialnością przypadający na nią dochód z udziału w spółce jawnej podatkiem dochodowym od osób prawnych.

W przypadku osób fizycznych będących wspólnikami spółek osobowych, uzyskane przez nie kwoty z udziału w spółkach traktowane są dla celów podatkowych jako osiągnięte w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Oznacza to, że wspólnicy tych spółek opodatkowują osiągnięte za pośrednictwem spółek kwoty według wybranej formy opodatkowania dochodów z działalności gospodarczej.

Co istotne, ryczałt od przychodów ewidencjonowanych może zostać zastosowany tylko przez wspólników spółki jawnej i cywilnej oraz pod warunkiem, że wszyscy wspólnicy wybiorą ryczałt jako formę opodatkowania. Karta podatkowa może zostać zastosowana tylko przez wspólników spółki cywilnej oraz pod warunkiem, że wszyscy wspólnicy wybiorą kartę jako formę opodatkowania.

4.3. Podatek obrotowy VAT w działalności przedsiębiorstwa – praktyczny wymiar

Istota podatku VAT została już wcześniej omówiona. Przedsiębiorca ma co do zasady obowiązek rejestracji i rozliczania VAT. To podatek pobierany na każdym etapie obrotu towarami lub usługami. Jego wartość jest doliczana do każdej transakcji.

Opodatkowane VAT są:

- sprzedaż towarów i usług w Polsce,
- eksport towarów,
- import towarów,
- wewnątrzwspólnotowe nabycie towarów,
- wewnątrzwspólnotowa dostawa towarów.

Należy pamiętać, że VAT płacony jest niezależnie od podatku dochodowego PIT.

Przykład

Pani Marta prowadzi jednoosobową działalność gospodarczą. W maju kupiła towary o wartości 6 000 zł i sprzedała towary o wartości 10 000 zł. W deklaracji VAT za maj wykaże 2300 zł podatku VAT należnego ($10\,000\text{ zł} \times 23\%$). Od podatku należnego może odjąć podatek naliczony, czyli zawarty w cenie zakupu towarów ($6000\text{ zł} \times 23\% = 1380\text{ zł}$).

Niezależnie od VAT zapłaci podatek dochodowy. Jej dochód wyniósł 4000 zł. Zapłaci z tego tytułu 760 zł zaliczki na podatek dochodowy ($4000\text{ zł} \times 19\%$).

ZWOLNIENIE Z VAT PODMIOTOWE

Zgodnie art. 113 ust. 1 ustawy o VAT w brzmieniu obowiązującym do końca 2024 r. podatnik prowadzący działalność gospodarczą, u którego wartość sprzedaży nie przekroczyła łącznie w poprzednim roku podatkowym kwoty **200 000 zł**, podlega zwolnieniu z VAT. Do wartości sprzedaży nie wlicza się VAT. Natomiast z brzmienia tego przepisu obowiązującego od 1 stycznia 2025 r. będzie wynikało, że zwalnia się od podatku sprzedaż dokonywaną przez podatnika posiadającego siedzibę działalności gospodarczej na terytorium kraju, u którego wartość sprzedaży, z wyłączeniem podatku, nie przekroczyła w poprzednim ani bieżącym roku podatkowym kwoty 200 000 zł. Zmiana tego przepisu m.in. polega na wskazaniu, że ze zwolnienia podmiotowego będzie mógł korzystać tylko podatnik posiadający siedzibę firmy na terenie Polski.

Ze zwolnienia podmiotowego, na podstawie art. 113 ust. 9 ustawy o VAT (w brzmieniu obowiązującym do końca 2024 r.), korzysta także sprzedaż dokonywana przez podatnika rozpoczynającego w trakcie roku podatkowego wykonywanie czynności podlegających opodatkowaniu VAT, jeżeli przewidywana przez niego wartość sprzedaży nie przekroczy, w proporcji do okresu prowadzonej działalności gospodarczej w roku podatkowym, kwoty 200 000 zł.

Prowadząc przedsiębiorstwo, można skorzystać ze zwolnienia podmiotowego z VAT w sytuacji, gdy przychody (wartość sprzedaży) nie przekroczyły w poprzednim roku limitu 200 000 zł.

Ponadto obecnie z art. 113 ust. 2 ustawy o VAT wynika, że do wartości sprzedaży uprawniającej do korzystania ze zwolnienia nie wlicza się czynności wymienionych w tym przepisie, a mianowicie⁴⁶:

⁴⁶ WDT to wewnątrzwspólnotowa dostawa towarów, WSTO to wewnątrzwspólnotowa sprzedaż towarów na odległość, SOTI to sprzedaż na odległość towarów importowanych.

- 1) WDT (wewnątrzwspólnotowa dostawa towarów) oraz WSTO (wewnątrzwspólnotowa sprzedaż towarów na odległość), która nie podlega opodatkowaniu podatkiem na terytorium kraju,
 - 1a) SOTI (sprzedaż na odległość towarów importowanych), która nie podlega opodatkowaniu VAT w Polsce;
- 2) odpłatnej dostawy towarów i odpłatnego świadczenia usług, zwolnionych od podatku na podstawie art. 43 ust. 1 lub przepisów wydanych na podstawie art. 82 ust. 3, z wyjątkiem:
 - a) transakcji związanych z nieruchomościami,
 - b) usług, o których mowa w art. 43 ust. 1 pkt 7, 12 i 38-41,
 - c) usług ubezpieczeniowych,
 - jeżeli czynności te nie mają charakteru transakcji pomocniczych;
- 3) odpłatnej dostawy towarów, które na podstawie przepisów o podatku dochodowym są zaliczane przez podatnika do środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych podlegających amortyzacji.

Zmiany:

W związku z tymi zmianami do wartości sprzedaży 200 000 zł nie będzie się wliczać:

- WSTO, która nie podlega opodatkowaniu VAT w Polsce;
- SOTI, która nie podlega opodatkowaniu VAT w Polsce;
- odpłatnej dostawy towarów i odpłatnego świadczenia usług, zwolnionych od podatku na podstawie art. 43 ust. 1 lub przepisów wydanych na podstawie art. 82 ust. 3, z wyjątkiem transakcji związanych z nieruchomościami, usług, o których mowa w art. 43 ust. 1 pkt 7, 12 i 38-41, usług ubezpieczeniowych i reasekuracyjnych – jeżeli czynności te nie mają charakteru transakcji pomocniczych;
- odpłatnej dostawy towarów, które na podstawie przepisów o podatku dochodowym są zaliczane przez podatnika do środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych podlegających amortyzacji.

Przy rozpoczynaniu działalności w trakcie roku nie ma obowiązku rejestrowania do VAT, gdy przewidywana wartość sprzedaży nie przekroczy – w proporcji do okresu sprzedaży – równowartości 200 000 zł.

Natomiast aby obliczyć proporcję:

- Mnożymy liczbę dni od rozpoczęcia działalności do końca roku przez obowiązujący limit VAT (200 000 zł).
- Otrzymaną liczbę dzielimy przez liczbę dni w roku.

Przykład

Pan Jan rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej 2 maja 2024 r., czyli do końca roku zostały 244 dni. W jego przypadku limit uprawniający do zwolnienia wynosi:

$$(200\ 000 \times 244) / 365 = 133\ 698,63\ \text{zł}$$

Powinien zarejestrować się jako podatnik VAT przed sprzedażą, po której przekroczy ten limit.

Zwolnienie z VAT podmiotowe nie przysługuje, jeśli m.in.:

- Przedsiębiorstwo sprzedaje:
 - towary wymienione w załączniku nr 12 do ustawy o VAT (na przykład metale szlachetne i złom z nich, wyroby jubilerskie);
 - towary opodatkowane podatkiem akcyzowym, z wyjątkiem: energii elektrycznej, wyrobów tytoniowych i samochodów osobowych innych niż nowe, zaliczanych, na podstawie przepisów o podatku dochodowym, do środków trwałych podlegających amortyzacji;
 - w niektórych przypadkach: budynki, budowle lub ich części;
 - tereny budowlane;
 - nowe środki transportu;
 - przez Internet takie towary, jak:
 - preparaty kosmetyczne i toaletowe,
 - komputery, wyroby elektroniczne i optyczne,
 - urządzenia elektryczne i nieelektryczny sprzęt gospodarstwa domowego,
 - maszyny i urządzenia, gdzie indziej niesklasyfikowane hurtowo i detalicznie części do:
 - pojazdów samochodowych,
 - motocykli.
- Przedsiębiorstwo świadczy usługi:
 - prawnicze;
 - w zakresie doradztwa (z wyjątkiem doradztwa rolniczego);
 - jubilerskie;
 - ściągania długów.
- Przedsiębiorstwo nie posiada siedziby działalności gospodarczej w Polsce.

ZWOLNIENIE Z VAT PRZEDMIOTOWE

Można zostać zwolnionym z VAT, niezależnie od wysokości obrotów, jeśli świadczy się usługi lub sprzedaje towary wymienione w art. 43 ust. 1 ustawy VAT. Korzysta się wówczas ze zwolnienia przedmiotowego (ze względu na przedmiot działalności). Zwolnienie przysługuje tylko, gdy świadczone są wyłącznie takie usługi, jak np.:

- usługi w zakresie opieki medycznej, służące profilaktyce, zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu i poprawie zdrowia – dla lekarza, lekarza dentystry, pielęgniarki, położnej lub psychologa;
- usługi prywatnego nauczania na poziomie przedszkolnym, podstawowym, ponadpodstawowym i wyższym – dla nauczyciela;
- usługi nauczania języków obcych;
- usługi finansowe, w tym: zarządzania funduszami inwestycyjnymi; ubezpieczeniowe; w zakresie udzielania poręczeń, gwarancji oraz innych zabezpieczeń transakcji; udzielanie kredytów i pożyczek, których przedmiotem są instrumenty finansowe.

Przykład

Pan Jan prowadzi prywatny gabinet dentystyczny, świadczy usługi zwolnione z VAT. Zwolnienie zależy od typu usług, nie od kwoty sprzedaży. Pan Jan nie ma obowiązku rejestracji do VAT, nie składa deklaracji i nie płaci podatku.

PRAWO DO ODLICZENIA VAT PRZY PROWADZENIU DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Podatnik ma prawo do odliczenia podatku zapłaconego w cenie towarów i usług. Odliczenia można dokonać, jeśli spełnione są następujące warunki:

- Przedsiębiorca jest czynnym podatnikiem VAT.
- Towary czy usługi, od których przedsiębiorca chce odliczyć VAT, mają związek z wykonywanymi przez niego czynnościami opodatkowanymi (np. kupno towaru na potrzeby działalności opodatkowanej VAT).
- Posiadanie dokumentu uprawniającego do odliczenia VAT (faktura, dokument celny).
- Wydatek nie dotyczy towarów lub usług, wobec których ustawa ogranicza możliwość odliczenia VAT (na przykład usługi noclegowe i gastronomiczne; wydatki związane z zakupem i eksploatacją firmowego samochodu wykorzystywanego także do celów prywatnych – odliczenie tylko 50% podatku VAT).

Należy pamiętać, że nie można odliczyć VAT z faktur:

- dokumentujących transakcje niepodlegające opodatkowaniu,
- dokumentujących transakcje zwolnione od podatku,
- z tzw. pustych faktur – wystawionych przez podmiot nieistniejący, dokumentujących czynności, które nie zostały dokonane.

Odliczenie polega na tym, że od VAT należnego (wynikającego z faktur sprzedażowych, który należy wpłacić do urzędu skarbowego) **można odliczyć VAT naliczony** (wynikający z faktur zakupowych). Jest to zasada neutralności VAT. Odliczenie jest dokonywane na każdym etapie obrotu.

Aby wyliczyć proporcjonalną kwotę limitu uprawniającą do skorzystania ze zwolnienia z VAT dla przedsiębiorcy, który w trakcie roku rozpoczyna działalność gospodarczą, należy skorzystać ze wzoru:

$$200\,000 \text{ zł} \times \text{LD} / 365$$

Przy tym LD oznacza liczbę dni prowadzenia działalności, jaka pozostała do końca roku.

Przykład

Przedsiębiorca Michał założył działalność marketingową 1 marca 2024 r. Po zakończeniu 2024 r. obrót z jego sprzedaży wynosił 116 000 zł. Czy w 2025 r. przedsiębiorca może skorzystać ze zwolnienia z VAT?

Tak, usługi marketingowe i zwolnienie z VAT się nie wykluczają. Natomiast ze względu na to, że przedsiębiorca Michał nie przekroczył obowiązującego go limitu obrotów, który liczony jest proporcjonalnie i wynosi 167 671,23 zł ($200\ 000\ \text{zł} \times 306/365$), może kontynuować działalność zwolnioną z VAT.

Przykład

Pani Patrycja założyła działalność gospodarczą 1 sierpnia 2024 r. Na koniec 2024 r. jej obrót ze sprzedaży wynosił 96 000 zł. Czy pani Patrycja może skorzystać ze zwolnienia z VAT w 2024 r.?

Nie, ponieważ przekroczyła limit zwolnienia z VAT ustalony w proporcji do liczby dni prowadzonej działalności. Limit wynosi bowiem 83 835,62 zł ($200\ 000\ \text{zł} \times 153/365$).

Przykład

Pani Marta prowadzi jednoosobową działalność gospodarczą. Zajmuje się szyciem sukienek, które sprzedaje do butiku za 123 zł (100 zł plus 23% VAT) za sztukę. Podatek należny wynosi więc 23 zł. Za materiał do uszycia sukienki płaci 49,20 zł (40 zł plus 23% VAT). Podatek naliczony, zawarty w cenie materiału, wynosi 9,20 zł.

Pani Marta wpłaca do urzędu skarbowego 13,80 zł. Od VAT należnego (zawartego w cenie sprzedaży) odejmuje VAT naliczony (zawarty w cenie zakupu): $23\ \text{zł} - 9,20\ \text{zł} = 13,80\ \text{zł}$.

Butik, który kupuje sukienki od pani Marty za 123 zł, dolicza do tego 27 zł marży i dodatkowo 23% VAT. W efekcie sprzedaje je klientom za 184,50 zł (150 zł netto plus 23% VAT). Podatek należny wynosi 34,50 zł ($150\ \text{zł} \times 23\%$).

Właściciel butiku wpłaca do urzędu skarbowego 11,50 zł VAT. Od VAT należnego (zawartego w cenie sprzedaży) odejmuje VAT naliczony (zawarty w cenie zakupu sukienki): $34,50\ \text{zł} - 23\ \text{zł} = 11,50\ \text{zł}$.

TERMIN ODLICZENIA VAT

VAT można odliczyć najwcześniej w rozliczeniu za okres, w którym – w odniesieniu do nabytych lub importowanych towarów i usług – powstał obowiązek podatkowy, czyli w okresie, za który sprzedawca jest zobowiązany rozliczyć VAT należny. Dodatkowo w danym okresie należy posiadać fakturę lub dokument celny. Jeżeli nie odliczono VAT w pierwszym możliwym okresie rozliczeniowym, można to zrobić w kolejnych dwóch okresach.

Szczególną uwagę należy zwrócić na datę otrzymania dokumentu. Jeśli faktura została wystawiona pod koniec miesiąca, ale wpłynęła w kolejnym, VAT można odliczyć dopiero za miesiąc od otrzymania faktury.

Przykład

Pan Jan kupił towary za 10 000 zł plus 2300 zł VAT. Sprzedawca wystawił fakturę 29 lipca, ale pan Jan otrzymał ją 2 sierpnia. Rozlicza VAT miesięcznie, więc podatek wynikający z faktury (2300 zł) może odliczyć w deklaracji za sierpień lub dwa kolejne miesiące – wrzesień lub październik.

Jeżeli podatnik nie odliczy VAT w okresie, w którym otrzymał fakturę, albo w jednym z dwóch kolejnych okresów rozliczeniowych, może złożyć korektę deklaracji za okres otrzymania faktury. Ma prawo do odliczenia VAT do 5 lat wstecz.

Przykład

Pani Marta kupiła towary w lipcu, wtedy też otrzymała fakturę, ale nie odliczyła wynikającego z niej podatku naliczonego w deklaracji za lipiec ani za sierpień i wrzesień. W grudniu złożyła korektę deklaracji VAT-7 za lipiec, w której odliczyła VAT naliczony z tej faktury.

Przykład

Pani Grażyna jest czynnym podatnikiem VAT (rozliczenie miesięczne) i nabyła komputer do działalności. Otrzymała od sprzedawcy fakturę z datą wystawienia 12 lutego 2025 r. (również tego dnia ją odebrała) i datą sprzedaży 12 lutego. W jakim okresie pani Grażyna będzie mogła odliczyć podatek VAT?

Pani Grażyna będzie mogła odliczyć VAT pod datą 12 lutego 2025 r. Jeśli nie odliczy podatku VAT w tym terminie, wówczas odliczenia będzie mogła dokonać w marcu, kwietniu lub maju.

Przykład

Pan Krzysztof jest czynnym podatnikiem VAT (rozliczenie kwartalne), co miesiąc otrzymuje faktury za dostawy towarów. Ostatnio dostał fakturę z datą wystawienia 10 stycznia 2025 r. (również tego dnia ją odebrał) i datą sprzedaży 20 stycznia. W jakim okresie pan Krzysztof będzie mógł odliczyć podatek VAT?

Pan Krzysztof będzie mógł odliczyć VAT najwcześniej 10 stycznia 2025 r. Wynika to z faktu, że tego dnia powstanie obowiązek podatkowy u sprzedawcy. Jeśli nie zrobi tego we wskazanym terminie, odliczenia będzie mógł dokonać w II lub III kwartale 2025 r.

Zmiany:

Faktura przed transakcją a odliczenie VAT – przepisy szczególne w 2025 r.

Wystawienie faktury przed dokonaniem sprzedaży może mieć wpływ na odliczenie podatku VAT u nabywcy. Nabywca może bowiem odliczyć VAT w rozliczeniu za okres, w którym do nabytych lub importowanych przez podatnika towarów i usług powstał obowiązek podatkowy. Kluczowy jest tutaj „obowiązek podatkowy”, ponieważ w szczególnych przypadkach powstaje on w dacie wystawienia faktury. Sytuacje, w których obowiązek podatkowy powstaje w dacie wystawienia, opisuje ustawodawca w art. 19a ust. 5 pkt 3 i 4 ustawy o VAT i są nimi:

- 1) świadczenia usług budowlanych lub budowlano-montażowych;
- 2) dostawy książek drukowanych – z wyłączeniem map i ulotek – oraz gazet, czasopism i magazynów drukowanych, z wyjątkiem dostaw towarów, o których mowa w art. 7a ust. 1 i 2, dokonywanych na rzecz podatnika ułatwiającego dostawy towarów oraz przez tego podatnika;

- 3) czynności polegające na drukowaniu książek – z wyłączeniem map i ulotek – oraz gazet, czasopism i magazynów, z wyjątkiem usług, do których stosuje się art. 28b, stanowiących import usług;
- 4) dostawy energii elektrycznej, ciepłej lub chłodniczej oraz gazu przewodowego;
- 5) świadczenia usług:
 - telekomunikacyjnych;
 - wymienionych w poz. 24-37, 50 i 51 załącznika nr 3 do ustawy;
 - najmu, dzierżawy, leasingu lub usług o podobnym charakterze;
 - ochrony osób oraz usług ochrony, dozoru i przechowywania mienia;
 - stałej obsługi prawnej i biurowej;
 - dystrybucji energii elektrycznej, ciepłej lub chłodniczej oraz gazu przewodowego.

W związku z powyższym w sytuacji, gdy podatnik otrzyma fakturę zakupu, która dokumentuje przyszłą sprzedaż i należy do wyżej wymienionego katalogu, obowiązek podatkowy powstaje z datą jej wystawienia. Oznacza to, że podatnik będzie mógł odliczyć VAT z datą odbioru faktury, nawet jeśli miała miejsce przed sprzedażą.

Przykład

Podatnik otrzymał fakturę za leasing samochodu wystawioną 15 stycznia 2025 r., z datą sprzedaży 25 stycznia. W jakim okresie będzie mógł odliczyć podatek VAT?

Obowiązek podatkowy po stronie sprzedawcy powstał w dniu wystawienia faktury, czyli 15 stycznia, z racji tego, że sprzedaż dotyczy usługi leasingu. Podatnik będzie miał prawo do odliczenia podatku VAT w dacie odbioru faktury lub w jednym z trzech kolejnych okresów rozliczeniowych, jeśli dokonuje rozliczeń miesięcznych, bądź dwóch, jeśli dokonuje rozliczeń kwartalnych. Data sprzedaży nie ma w tym przypadku żadnego znaczenia.

Dodatkową kwestią wartą poruszenia są reguły odnoszące się do **faktury korygującej versus termin odliczenia VAT w 2025 r.**

W przypadku gdy otrzymana faktura korygująca jest „na plus” (tzw. korekta zwiększająca), wówczas odliczenie VAT odbywa się według zasady ogólnej, czyli w rozliczeniu za okres, w którym do nabytych lub importowanych przez podatnika towarów i usług powstał obowiązek podatkowy, jednak nie wcześniej niż za okres, w którym otrzymano fakturę korygującą. Zasadniczo odliczenie VAT występuje więc w dacie odbioru faktury korygującej lub w trzech kolejnych okresach rozliczeniowych, jeśli podatnik rozlicza się miesięcznie, lub w dwóch, w sytuacji, gdy rozlicza się kwartalnie.

Jeśli faktura jest „in minus” (tzw. korekta zmniejszająca), to odliczenie VAT następuje w dacie uzyskania dokumentacji potwierdzającej uzgodnienia i spełnienie warunków korekty. Wpis dokonywany jest na podstawie otrzymanej faktury

korygującej. Natomiast jeśli nabywca jej nie otrzyma, to i tak w dacie uzyskania wspomnianej dokumentacji będzie musiał dokonać pomniejszenia podatku VAT. Pomniejszenie to w pliku JPK_V7 oznacza się symbolem „WEW” z racji tego, że nabywca nie posiada faktury korygującej. Co ważne, późniejsze otrzymanie korekty nie powoduje konieczności skorygowania zapisu w ewidencji – w tym przypadku podstawę stanowi dokumentacja ustalająca warunki korekty.

Przykład

Pan Władysław 16 stycznia 2025 r. dokonał ustaleń korekty i tym samym w ramach mailingu uzyskał potwierdzając ją dokumentację. Do 20 stycznia 2025 r. nie otrzymał faktury korygującej. Czy pan Władysław może dokonać zmniejszenia podatku VAT naliczonego na podstawie dowodu wewnętrznego wystawionego w związku z posiadaną dokumentacją?

Tak, ponieważ w tej sytuacji sama dokumentacja i tym samym wystawiony do niej dokument wewnętrzny upoważniają do dokonania zmniejszenia podatku VAT naliczonego. Wpis należy zrealizować z datą 16 stycznia i oznaczyć go za pomocą „WEW” w pliku JPK_V7.

Przykład

Pan Władysław z powyższego przykładu otrzymał fakturę korygującą 25 stycznia 2025 r. W jakiej dacie powinien dokonać pomniejszenia podatku VAT?

Mimo iż pan Władysław fakturę otrzymał 25 stycznia, pomniejszenia VAT powinien dokonać 16 października, czyli w dacie, gdy uzyskał dokumentację potwierdzającą warunki korekty.

NADWYŻKA VAT

Obowiązek podatkowy istnieje wówczas, gdy z deklaracji za dany okres rozliczeniowy wynika nadwyżka VAT należnego nad VAT naliczonym.

W sytuacji odwrotnej, gdy kwota podatku naliczonego jest w okresie rozliczeniowym wyższa od kwoty podatku należnego, podatnik ma dwie możliwości:

- wystąpić o zwrot różnicy podatku,
- przenieść nadwyżkę na następny okres rozliczeniowy.

Należy jednak pamiętać, że urząd zwraca różnicę VAT (nadwyżkę podatku naliczonego nad należnym) **tylko na wniosek podatnika**.

Urząd zwraca nadwyżkę VAT na rachunek bankowy podatnika m.in. w ciągu:

- 60 dni – termin podstawowy;
- 180 dni – termin wydłużony (jeśli podatnik w danym okresie rozliczeniowym nie wykaże żadnej sprzedaży, nawet nieopodatkowanej, tylko zakupy);
- 25 dni – termin skrócony (podatnik może starać się o zwrot w tym terminie, jeśli spełni warunki określone w art. 87 ust. 6 ustawy o VAT, m.in. jest zarejestrowanym czynnym podatnikiem VAT przez ostatnie 12 miesięcy i złoży potwierdzenia zapłaty faktur przelewami).

Pozostaje jeszcze pytanie, czy warto przenieść nadpłatę na kolejny okres. W niektórych sytuacjach korzystniejsze od zwrotu VAT jest przeniesienie nadwyżki na następny okres rozliczeniowy, np. gdy w następnym miesiącu należy wpłacić nadwyżkę VAT do urzędu.

Przykład

Pani Marta prowadzi firmę remontową. W deklaracji za maj wykazała 30 000 zł nadwyżki VAT naliczonego nad należnym, która wynikała z dużego zakupu materiałów budowlanych. W deklaracji za maj (złożonej 25 czerwca) wystąpiła o zwrot nadwyżki w terminie 60 dni. Otrzymała zwrot 25 sierpnia.

W czerwcu zakończyła prace remontowe i w deklaracji za czerwiec wykazała 40 000 zł nadwyżki podatku należnego nad naliczonym. Musiała ją zapłacić do 25 lipca z własnych środków.

Dla pani Marty bardziej korzystne byłoby, gdyby w deklaracji za maj wystąpiła o przeniesienie nadwyżki na następne okresy rozliczeniowe. Wtedy za czerwiec, zamiast 40 000 zł VAT, zapłaciłby 10 000 zł (40 000 zł – 30 000 zł).

4.4. Uzyskiwanie dochodów w kraju i za granicą

Szacuje się, że po wejściu Polski do Unii Europejskiej z kraju wyjechało ok. 2 mln obywateli w celach zarobkowych do różnych krajów członkowskich UE. Największa fala wyjazdów nastąpiła do Wielkiej Brytanii i Irlandii, z uwagi na to, że te dwa kraje otworzyły natychmiast swój rynek pracy dla Polaków. Nieco później rynek ten otworzyły Holandia, Francja, Włochy, Hiszpania i na koniec okresu przejściowego, czyli po 7 latach, rynek otworzyły Niemcy i Austria. To wszystko sprawiło, że obywatel Polski ma prawo do bycia zatrudnionym w każdym kraju Wspólnoty oraz ma prawo do zakładania tam działalności gospodarczej. Oprócz masowej emigracji w poszukiwaniu zatrudnienia istnieją także tysiące przykładów zakładania własnego biznesu w całej UE.

Wraz z upływem czasu i polepszaniem się sytuacji gospodarczej proces masowej emigracji zarobkowej niemalże zaniknął. Wciąż jest jednak wielu Polaków, którzy nie osiedlili się na stałe za granicą i jedynie osiągają dochody za granicą lub osiągają dochody zarówno w Polsce, jak i za granicą. Wielu Polaków prowadzi swoje przedsiębiorstwa zarówno w Polsce, jak i poza nią. Istnieją różne sytuacje, których wspólnym mianownikiem jest osiąganie dochodów w Polsce i za granicą w tym samym okresie podatkowym. Dotyczy to zarówno pracobiorców, jak i osób prowadzących własny biznes w dwóch krajach.

Polacy, którzy zdecydowali się na podjęcie legalnej pracy, mimo przebywania w obcym państwie, wciąż posiadają obowiązek systematycznego rozliczania się z urzędem skarbowym w Polsce. Zasadne są więc pytania, na które padną odpowiedzi w dalszej części opracowania:

- Kto dokładnie podlega obowiązkowi rozliczania się z polskim urzędem skarbowym?
- Jak prawidłowo rozliczyć podatek od dochodu uzyskanego za granicą i czy taki podatnik musi jednocześnie rozliczać się w państwie, w którym pracuje, oraz w Polsce?

PODATEK OD DOCHODU UZYSKANEGO ZA GRANICĄ A PRAWO PODATKOWE

Międzynarodowe prawo nakazuje pracodawcy zatrudniającemu polskiego obywatela za granicą pobierać z jego wynagrodzenia zaliczki na podatek od dochodu uzyskanego za granicą na podatek dochodowy. Pracownik z kolei, jako podatnik, ma obowiązek rozliczyć się z tych zaliczek w polskim urzędzie skarbowym. Co więcej, podatnik jest zobowiązany również do rozliczenia się z organem skarbowym państwa, w którym pracuje, z wynagrodzenia uzyskanego za granicą. Z kolei obywatel Polski niebędący rezydentem podatkowym państwa trzeciego, w którym pracuje, musi w tym państwie wykazać i rozliczyć jedynie zarobki uzyskane w tym kraju.

Przykład

Obywatel Polski pracuje w dwóch państwach obcych. W każdym z państw ma on obowiązek rozliczyć się wyłącznie z zarobków uzyskiwanych na terytorium danego kraju. Pracując zarówno w Holandii, jak i w Niemczech, dochód uzyskany w Holandii rozlicza tylko w holenderskim urzędzie skarbowym, natomiast dochód uzyskany w Niemczech rozlicza jedynie w niemieckim urzędzie skarbowym. W Polsce natomiast podatnik jest zmuszony rozliczać wszystkie swoje przychody uzyskane w danym roku rozliczeniowym. Oznacza to, że musi on złożyć dodatkowe zeznanie podatkowe i wykazać zarobki z obu państw obcych, w których pracował.

Podatnicy będący tzw. polskimi rezydentami podatkowymi (mający miejsce zamieszkania dla celów podatkowych w Polsce) podlegają w Polsce nieograniczonemu obowiązkowi podatkowemu, a zatem zobowiązani są co do zasady do rozliczania wszystkich swoich dochodów (przychodów) w Polsce – niezależnie od tego, w jakim kraju te dochody (przychody) uzyskali.

Natomiast podatnicy, którzy są tzw. nierezydentami (tzn. nie mają miejsca zamieszkania dla celów podatkowych w Polsce), podlegają w Polsce ograniczonemu obowiązkowi podatkowemu. Oznacza to, że powinni rozliczyć się w Polsce jedynie z takich dochodów (przychodów), które uzyskali na terytorium Polski.

Na skutek obowiązywania w poszczególnych państwach ich wewnętrznych regulacji prawnych dotyczących opodatkowania podatkiem dochodowym, w przypadku gdy polski rezydent podatkowy uzyskuje dochody za granicą, może dojść do sytuacji, w której – na podstawie przepisów polskiej ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz przepisów państwa, w którym uzyskał dochody – musiałby zapłacić podatek dochodowy w obu tych państwach.

Regulacje podatkowe w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych zapobiegają jednak takiemu podwójnemu opodatkowaniu poprzez określenie szczegółowych zasad rozliczania dochodów zagranicznych w umowach o unikaniu podwójnego opodatkowania.

OGÓLNE ZASADY

Obowiązki podatkowe osób osiągających dochody za granicą zależą od miejsca ich zamieszkania dla celów podatkowych, rodzaju uzyskiwanych dochodów oraz regulacji zawartych w umowach o unikaniu podwójnego opodatkowania (dalej: **UPO**).

Sposób opodatkowania dochodów zagranicznych oparty jest na dwóch zasadach:

1. zasadzie rezydencji oraz
2. zasadzie źródła.

Zasada rezydencji

Osoby, które mają miejsce zamieszkania dla celów podatkowych w Polsce (tzw. rezydenci), mają nieograniczony obowiązek podatkowy, tj. opodatkowują dochody w Polsce.

Za osobę mającą miejsce zamieszkania w Polsce uważa się osobę fizyczną, która:

- a) Posiada na terytorium Polski centrum interesów osobistych lub gospodarczych (ośrodek interesów życiowych) lub
- b) Przebywa na terytorium Polski dłużej niż 183 dni w roku podatkowym.

Przy spełnieniu jednego z ww. warunków można uznać podatnika za polskiego rezydenta podatkowego. Powyższy przepis stosuje się z uwzględnieniem zawartych przez Polskę umów o unikaniu podwójnego opodatkowania.

Miejsca zamieszkania nie należy mylić z miejscem stałego pobytu.

Osoby, które nie mają miejsca zamieszkania dla celów podatkowych w Polsce (tzw. nierezydenci), mają ograniczony obowiązek podatkowy, tj. opodatkowują w Polsce wyłącznie dochody osiągnięte na terytorium Polski.

Należy pamiętać, że:

- O zmianie miejsca zamieszkania nie decyduje sam fakt długotrwałego przebywania za granicą.
- Dokumentem potwierdzającym, że podatnik jest rezydentem danego państwa, jest certyfikat rezydencji.
- Certyfikat rezydencji to zaświadczenie o miejscu zamieszkania podatnika dla celów podatkowych, wydane przez właściwy organ administracji podatkowej państwa miejsca zamieszkania podatnika. Certyfikat sporządzony w języku obcym powinien być wiarygodnie przetłumaczony na język polski.

Zasada źródła

Zasada źródła oznacza, że **obowiązkiem podatkowym objęte są wszelkie dochody powstałe na terytorium danego państwa**, niezależnie czy podmiot ma w nim miejsce zamieszkania. Na tej zasadzie oparta jest konstrukcja ograniczonego obowiązku podatkowego.

Za dochody (przychody) osiągnane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uważa się w szczególności dochody (przychody) z:

- pracy wykonywanej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy, bez względu na miejsce wypłaty wynagrodzenia;
- działalności wykonywanej osobiście na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, bez względu na miejsce wypłaty wynagrodzenia;
- działalności gospodarczej prowadzonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- położonej na terytorium RP nieruchomości, w tym ze sprzedaży takiej nieruchomości.

METODY OPODATKOWANIA

Sposób opodatkowania polskich rezydentów podatkowych z tytułu osiągniętych przez nich poza granicami Polski dochodów jest uzależniony przede wszystkim od tego, czy z krajem, w którym osoby te uzyskują dochody zagraniczne, Polska ma zawartą umowę o unikaniu podwójnego opodatkowania.

Umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania określają, w jakim kraju podatnik powinien opodatkować dane źródło dochodów (i ewentualnie jaką stawką), a w przypadku, gdy opodatkowanie powinno nastąpić w kraju źródła przychodów, umowa określa, w jaki sposób podatnik powinien unikać podwójnego opodatkowania w Polsce.

Metody unikania podwójnego opodatkowania należy stosować tylko w sytuacji, kiedy zgodnie z UPO (umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania) dochody **mogą być** opodatkowane za granicą.

Istnieją dwie metody unikania podwójnego opodatkowania:

➤ *Metoda wyłączenia z progresją*

Zastosowanie tej metody oznacza, że w Polsce zwalnia się z opodatkowania dochód osiągnięty w drugim państwie, jednak ma on wpływ na ustalenie stopy procentowej, według której należy obliczyć należny podatek od dochodu osiągniętego w Polsce.

W przypadku uzyskania dochodów, do których znajduje zastosowanie ta metoda unikania podwójnego opodatkowania, obowiązek złożenia zeznania (i wykazania w nim dochodów uzyskanych za granicą) występuje tylko wtedy, gdy podatnik osiągnął również dochody na terenie Polski opodatkowane według skali podatkowej.

Natomiast w przypadku, gdy podatnik nie uzyskał w Polsce żadnych dochodów podlegających opodatkowaniu według skali podatkowej – wówczas co do zasady nie składa zeznania rocznego, w którym wykazywałby uzyskane dochody zagraniczne, objęte metodą wyłączenia z progresją.

Obliczenie podatku z uwzględnieniem tej metody przedstawia się następująco:

- a) Do dochodów do opodatkowania uzyskanych w Polsce (przychód minus koszty uzyskania przychodu minus składki na ubezpieczenie społeczne minus przysługujące odliczenia od dochodu) należy dodać dochody zwolnione od podatku uzyskane za granicą (przychód minus diety minus koszty uzyskania przychodu).
- b) Od tak ustalonej sumy dochodów należy obliczyć podatek według skali podatkowej.
- c) Obliczony podatek należy podzielić przez sumę dochodów z Polski i zagranicy (obliczonych zgodnie z lit. a), a następnie pomnożyć przez 100.
- d) Uzyskaną w ten sposób stopę procentową (z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku) należy pomnożyć przez polskie dochody do opodatkowania po ich zaokrągleniu do pełnych złotych (tj. podstawę obliczenia podatku).

Należy pamiętać, że przy wyliczeniu stopy procentowej dochód zwolniony (dochód zagraniczny) **należy dodawać do dochodu do opodatkowania (tj. pomniejszonego o przysługujące odliczenia np. z tytułu składki na ubezpieczenie społeczne)**, a nie do dochodu rozumianego jako nadwyżka przychodu nad kosztami.

Przykład

Pan Jan uzyskał 20 000 zł dochodu w Polsce i 30 000 zł dochodu w Niemczech, w sumie 50 000 zł. W umowie z Niemcami stosuje się metodę wyłączenia z progresją. Podatek od łącznego dochodu, obliczony według skali podatkowej, wynosi (w uproszczeniu) 8500 zł ($50\,000 \times 17\% = 8500$ zł).

Stopa procentowa podatku wynosi 17% ($8500 / 50\,000 \times 100 = 17$).

Podatek do zapłacenia w Polsce wynosi $20\,000 \times 17\% = 3400$ zł.

➤ **Metoda proporcjonalnego odliczenia**

Zastosowanie tej metody oznacza, że dochód osiągnięty za granicą jest opodatkowany w Polsce, ale od obliczonego podatku odlicza się podatek zapłacony za granicą. Odliczenie to możliwe jest tylko do wysokości podatku przypadającego proporcjonalnie na dochód uzyskany w obcym państwie.

Przy zastosowaniu metody odliczenia proporcjonalnego obowiązek wykazania w zeznaniu rocznym dochodu uzyskanego za granicą istnieje zawsze, bez względu na to, czy oprócz dochodów za granicą podatnik uzyskał w Polsce inne dochody opodatkowane według skali podatkowej.

Obliczenie limitu podatku zapłaconego za granicą podlegającego odliczeniu wygląda następująco:

- a) Do dochodów do opodatkowania w Polsce należy dodać dochód do opodatkowania uzyskany za granicą (przychód minus diety minus koszty uzyskania przychodu minus przysługujące do odliczenia składki na ubezpieczenie społeczne).
- b) Od tak ustalonej sumy dochodów do opodatkowania, po ich zaokrągleniu do pełnych złotych (tj. podstawy obliczenia podatku), należy obliczyć podatek według skali podatkowej.

c) Obliczony podatek należy pomnożyć przez dochód uzyskany za granicą (przychód minus diety minus koszty uzyskania przychodu) i następnie podzielić przez łączne dochody (polskie i zagraniczne).

Jeżeli podatnik nie odprowadzał podatku za granicą w trakcie „polskiego roku podatkowego” (czyli roku kalendarzowego), np. w związku ze zbyt niskim dochodem, to w polskim zeznaniu rocznym nie może wykazać podatku zapłaconego za granicą. Jeżeli natomiast po dokonaniu rozliczenia rocznego za granicą wystąpił u podatnika obowiązek zapłaty za granicą podatku, podatnik ma prawo odliczyć ten podatek w części przypadającej na polski rok podatkowy, dokonując korekty złożonej wcześniej deklaracji rocznej.

Podobna zasada dotyczy przypadku, gdy podatnik uzyskiwał dochód w kraju, w którym obowiązuje inny rok podatkowy – wówczas w polskim zeznaniu rocznym podatnik ten może odliczyć jedynie podatek faktycznie pobrany i zapłacony za granicą. Gdyby do czasu złożenia zeznania w Polsce nie zapłacił podatku za granicą, nie ma kwoty podatku zagranicznego do odliczenia zgodnie z metodą unikania podwójnego opodatkowania. Następnie, po dokonaniu rozliczenia za granicą, podatnik ma prawo skorygować zeznanie roczne złożone w Polsce i uwzględnić do odliczenia podatek zapłacony za granicą (wynikający ze złożonego za granicą zeznania – do wysokości przypadającej na „polski” rok podatkowy).

Z kolei **zwrot podatku otrzymanego za granicą** (przy rozliczeniu dochodów metodą proporcjonalnego odliczenia) należy doliczyć do podatku w zeznaniu rocznym za rok, w którym podatek zagraniczny został otrzymany.

Należy pamiętać, że w sytuacji, kiedy podatnik uzyskuje dochody z dwóch (i więcej) państw, z którymi obowiązuje metoda proporcjonalnego odliczenia, limit podatku do odliczenia oblicza się oddzielnie dla dochodów uzyskanych w poszczególnych państwach, bowiem odliczenie to nie może przekroczyć tej części podatku obliczonego przed dokonaniem odliczenia, która proporcjonalnie przypada na dochód uzyskany w obcym państwie (a nie obcych państwach).

Przykład

Pani Marta uzyskała 40 000 zł dochodu w Polsce i 70 000 zł w Holandii. W Holandii zapłaciła 10 000 zł podatku. W umowie z tym krajem obowiązuje metoda proporcjonalnego odliczenia. Polski podatek według skali, obliczony od łącznych dochodów, wynosi (w uproszczeniu) 23 000 zł. Ile podatku zagranicznego może odliczyć w Polsce?

Kwotę podatku powinna pomnożyć przez zagraniczny dochód i podzielić przez całość dochodów.

$23\ 000 \times 70\ 000 / 110\ 000 = 14\ 636\ \text{zł}$. Tyle wynosi limit.

Od podatku (23 000 zł) odejmie cały podatek zapłacony za granicą (10 000 zł), ponieważ nie przekracza on limitu (14 636 zł).

$23\ 000 - 10\ 000 = 13\ 000\ \text{zł}$. Tyle wynosi kwota podatku do zapłaty w Polsce.

Przykład

A i B są kolegami i obaj są rezydentami w Polsce. Oboje pracowali w tym samym czasie w Polsce i za granicą. Obydwoje pracowali pierwsze trzy miesiące w Polsce i dziewięć za granicą.

- *A pracował w Polsce, osiągnął dochód w wysokości 12 000 zł. Następne dziewięć miesięcy pracował w Niemczech i osiągnął dochód 72 000 zł (w przeliczeniu). Zapłacił zaliczkę na podatek w wysokości 9800 zł (w przeliczeniu).*
- *B pracował w Polsce i osiągnął dochód 12 000 zł. Następne dziewięć miesięcy pracował w Danii i osiągnął dochód 72 000 zł (w przeliczeniu). Zapłacił zaliczkę na podatek w wysokości 1080 zł (w przeliczeniu).*

Kto ile podatku zapłaci w polskim urzędzie skarbowym?

Przypadek A

Umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania z Niemcami bazuje na metodzie z progresją.

1. *Na początku należy wyliczyć podatek wg polskiej skali dla łącznych dochodów:*
 $12\ 000 + 72\ 000 = 84\ 000\ \text{zł}$
podatek: $(17\% \times 84\ 000) - 556,02 = 13\ 723,98\ \text{zł}$
2. *Teraz należy wyliczyć stopę procentową (wyliczony podatek dla łącznych dochodów należy podzielić przez łączne dochody):*
 $13\ 723,98 \times 100 / 84\ 000 = 16,33\%$
3. *Następnie stosuje się obliczoną stawkę procentową dla dochodów polskich:*
 $16,33\% \times 12\ 000 = 1959,6\ \text{zł}$

Podatek do zapłaty w Polsce wynosi 1959,6 zł.

Przypadek B

Umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania z Niemcami bazuje na metodzie odliczenia proporcjonalnego.

1. *Należy najpierw obliczyć podstawę opodatkowania i wartość podatku według skali podatkowej:*
 $12\ 000 + 72\ 000 = 84\ 000\ \text{zł}$
 $84\ 000 \times 17\% - 556,02 = 13\ 723,98\ \text{zł}$
2. *Następnie należy ustalić limit podatku zapłaconego w Danii, który będzie podlegał odliczeniu:*
 $72\ 000 \text{ z } 84\ 000 = 85,71\% \text{ limit podatku}$
 $13\ 723,98 \times 85,71\% = 11\ 762,82\ \text{zł}$ *(z uwagi na fakt, że pobrana wartość podatku mieści się w limicie, cała jego wartość, tj. 10 800 zł, będzie podlegać odliczeniu)*
3. *Teraz wyliczamy wartość podatku według metody proporcjonalnego odliczenia:*
 $13\ 723,98 - 10\ 800 = 2923,98\ \text{zł}$

Podatek do zapłaty w Polsce wynosi 2923,98 zł.

➤ *Dwie metody jednocześnie*

Zdarzają się sytuacje, w których do jednego podatnika mają zastosowanie jednocześnie dwie metody unikania podwójnego opodatkowania (np. podatnik będący polskim rezydentem podatkowym uzyskuje dochody z umowy o pracę z trzech państw – z Polski, Francji i Holandii). W takim przypadku w zeznaniu rocznym należy uwzględnić obie metody rozliczenia.

Rozliczenie podatku dochodowego od dochodów uzyskanych z tytułu pracy wykonywanej w Polsce, Francji (metoda wyłączenia z progresją) oraz Holandii (metoda proporcjonalnego odliczenia) wygląda następująco:

- a) Do dochodów do opodatkowania (Polska, Holandia) dodaje się dochody zwolnione od podatku uzyskane za granicą (Francja) i od tak ustalonej sumy dochodów oblicza się podatek według skali podatkowej.
- b) Ustala się stopę procentową podatku, tj. dzieli kwotę obliczonego podatku przez sumę dochodów (Polska, Holandia, Francja) obliczonych zgodnie z lit. a), a następnie mnoży przez 100.
- c) Oblicza się podatek, mnożąc uzyskaną stopę procentową (z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku) przez dochody do opodatkowania (Polska, Holandia) po ich zaokrągleniu do pełnych złotych (tj. przez podstawę obliczenia podatku).
- d) Podatek pomniejsza się o podatek zapłacony za granicą; odliczenie to nie może jednak przekroczyć tej części podatku obliczonego przed dokonaniem odliczenia, która proporcjonalnie przypada na dochód uzyskany w obcym państwie. W celu obliczenia ww. limitu należy: kwotę podatku obliczonego według skali podatkowej od łącznych dochodów do opodatkowania (Polska, Holandia) pomnożyć przez kwotę dochodu (przychód minus diety minus koszty uzyskania przychodu) uzyskanego za granicą (Holandia), a następnie podzielić przez kwotę łącznego dochodu (Polska, Holandia).

ZASTOSOWANIE TZW. ULGI ABOLICYJNEJ

Podatnik mający nieograniczony obowiązek podatkowy, rozliczając przy zastosowaniu metody proporcjonalnego odliczenia uzyskane za granicą dochody:

- ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej, spółdzielczego stosunku pracy;
- z działalności wykonywanej osobiście;
- z działalności gospodarczej lub
- z praw majątkowych w zakresie praw autorskich i praw pokrewnych w rozumieniu odrębnych przepisów, z wykonywanej poza terytorium Polski działalności artystycznej, literackiej, naukowej, oświatowej i publicystycznej, z wyjątkiem dochodów (przychodów) uzyskanych z tytułu korzystania z tych praw lub rozporządzania nimi

ma prawo odliczyć od podatku dochodowego, obliczonego według skali podatkowej, pomniejszonego o kwotę składki zdrowotnej, kwotę stanowiącą różnicę między podatkiem obliczonym metodą proporcjonalnego odliczenia, a kwotą podatku obliczonego metodą wyłączenia z progresją.

Przy obliczaniu podatku według metody wyłączenia z progresją (na potrzeby obliczenia ulgi abolicyjnej) dochód uzyskany w państwie, w którym obowiązuje metoda proporcjonalnego odliczenia, traktuje się jak dochód zwolniony od opodatkowania na podstawie umowy. Zatem do obliczenia podatku metodą wyłączenia z progresją należy uwzględnić dochód bez pomniejszania o zagraniczne składki społeczne przypadające na ten dochód.

Należy pamiętać, że odliczenia nie stosuje się do dochodów uzyskanych w krajach i na terytoriach stosujących szkodliwą konkurencję podatkową⁴⁷.

W roku 2025, podobnie jak w ostatnich trzech latach, nawet jeśli cały dochód uzyskany za granicą został opodatkowany tam według korzystniejszej stawki, ulga wyniesie maksymalnie 1360 zł.

UNIKANIE PODWÓJNEGO OPODATKOWANIA PRZEZ PRZEDSIĘBIORCĘ

Na gruncie przepisów obowiązujących w państwie, w którym powstał dochód kontrahenta zagranicznego, i w państwie jego zamieszkania, może dojść do sytuacji, w której obydwa kraje będą uznawały się za właściwe do opodatkowania tego samego przedsiębiorcy od całości jego dochodów. Taka sytuacja będzie miała miejsce, jeśli w świetle przepisów podatkowych tych dwóch państw przedsiębiorca będzie uznawany za ich rezydenta podatkowego, ze względu na spełnianie przesłanek ustawowych do objęcia go opodatkowaniem od całości jego dochodów. Będzie to dotyczyło przede wszystkim osób fizycznych (przedsiębiorców), ale nie można wykluczyć takiej sytuacji także w stosunku do osób prawnych. Pomimo więc tego, że polski przedsiębiorca zawiera kontrakt z przedsiębiorcą zagranicznym, ze względu na specyficzne przepisy prawa podatkowego może się okazać, że ten zagraniczny kontrahent, w świetle polskich przepisów podatkowych, zostanie potraktowany jako polski rezydent mający miejsce zamieszkania w Polsce. Oczywiście pełną wiedzę w tym zakresie powinien wykazać się także polski kontrahent; chodzi o to, żeby nie dokonywał on czynności właściwych dla płatnika w zakresie podatku u źródła.

Nie można nie doceniać znaczenia zasygnalizowanego wyżej problemu. Prowadzenie przez przedsiębiorców interesów jednocześnie w wielu krajach nie jest obecnie czymś nadzwyczajnym. Wiąże się to często z pobytem w tych krajach (nawet w ograniczonym zakresie). Ta osobista aktywność przedsiębiorcy w kraju prowadzonej inwestycji może mieć swoje znaczenie podatkowe. Niejeden

⁴⁷ Lista krajów i terytoriów stosujących szkodliwą konkurencję podatkową zawarta jest w Rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie określenia krajów i terytoriów stosujących szkodliwą konkurencję podatkową w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych (Dz.U. 2019 poz. 599).

przedsiębiorca mógłby być zaskoczony, jak wiele państw, w których prowadzi swoje interesy, chętnie wystawiłoby mu certyfikat rezydencji. To z kolei wiązałoby się z opodatkowaniem całości jego dochodów w tym kraju.

Dla przykładu: polskie przepisy podatkowe wskazują dwie niezależne przesłanki uznania osoby fizycznej za polskiego rezydenta podatkowego. Obydwie są powiązane z miejscem zamieszkania w Polsce osoby fizycznej. Za osobę mającą miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uważa się osobę fizyczną, która:

- Posiada na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej centrum interesów osobistych lub gospodarczych (ośrodek interesów życiowych) **lub**
- Przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej dłużej niż 183 dni w roku podatkowym.

ZYSKI ZAGRANICZNEGO PRZEDSIĘBIORSTWA

Istotnym rodzajem dochodu, na którym warto skupić szczególną uwagę, jest zysk przedsiębiorstwa. Zgodnie z treścią standardowej umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, zyski przedsiębiorstwa umawiającego się państwa podlegają opodatkowaniu tylko w tym państwie, chyba że przedsiębiorstwo prowadzi w drugim umawiającym się państwie działalność gospodarczą poprzez położony tam zakład. Oznacza to, że jeżeli przedsiębiorstwo mające siedzibę w państwie, z którym Polska ma podpisaną przedmiotową umowę, uzyskuje w Polsce dochód, to wówczas jest on opodatkowany wyłącznie w państwie jego siedziby. Nie dochodzi tutaj zatem do opodatkowania podatkiem u źródła w Polsce. Oczywiście warunkiem nieopodatkowania w Polsce jest brak zlokalizowanego tutaj zakładu, poprzez który to przedsiębiorstwo uzyskuje ten dochód. Dodatkowo problemem jest definicja pojęcia zysku przedsiębiorstwa, ponieważ tylko taki dochód, który wchodzi w zakres zysku przedsiębiorstwa, nie jest opodatkowany w Polsce. Umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania nie definiują tego pojęcia. W jednym z wyroków sąd administracyjny wskazał na generalną zasadę uzależniającą prawo kraju źródła do opodatkowania zysków z działalności gospodarczej wyłącznie w sytuacji, gdy w kraju tym istnieje stały zakład zagranicznego przedsiębiorcy. W przypadku gdy działalność nie jest prowadzona w formie zakładu, wszelkie zyski podlegają opodatkowaniu w państwie siedziby przedsiębiorstwa, tj. w kraju rezydencji⁴⁸.

Ten typowy zapis umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania w znacznym stopniu zawęża możliwość opodatkowania w Polsce zagranicznego kontrahenta. W zasadzie przedmiotowa regulacja likwiduje problem opodatkowania w Polsce zagranicznych przedsiębiorców z tytułu dochodów uzyskiwanych na terytorium naszego kraju. Warunkiem podstawowym jest to, że dochód musi wynikać z działalności gospodarczej zagranicznego przedsiębiorstwa. Żeby lepiej zrozumieć doniosłość tej regulacji, warto się odwołać do przepisów krajowych w tym zakresie.

⁴⁸ Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 5 marca 2008 r. (sygn. I SA/Wr 1568/07).

Istnieją różne rodzaje usług niematerialnych, których wykonanie na rzecz polskiego kontrahenta powodowało, że uzyskane w Polsce wynagrodzenie, jako przychód zagranicznego kontrahenta, musiało zostać opodatkowane w naszym kraju wysoką stawką podatku (nawet 20%). Po zastosowaniu umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania dla tej samej usługi zagraniczny kontrahent nie zapłaci w Polsce żadnego podatku. Różnica jest zatem zasadnicza.

Jednocześnie nie można przyjąć, że każdy dochód uzyskany w Polsce przez zagranicznego przedsiębiorcę, w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, nie będzie podlegał opodatkowaniu w Polsce. Wynika to z faktu, że typowa umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania stanowi, iż wybrane składniki dochodu zagranicznego przedsiębiorstwa mogą zostać odrębnie uregulowane w innych artykułach takiej umowy. Tym samym jeśli umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania reguluje innym postanowieniem określony rodzaj dochodu przedsiębiorcy, to wówczas ogólny artykuł o opodatkowaniu zysku przedsiębiorstwa wyłącznie w kraju siedziby przedsiębiorstwa nie znajdzie zastosowania w danym przypadku. W takiej sytuacji zastosowanie znajdzie zapis umowy, który reguluje ten konkretny rodzaj dochodu przedsiębiorcy. Takie zapisy są zgodne z tzw. Konwencją MLI⁴⁹. Jej celem jest jednorazowe zmodyfikowanie sieci umów o unikaniu podwójnego opodatkowania (dalej: **UPO** lub **umowa(-wy)**) w zsynchronizowany sposób, bez konieczności prowadzenia czasochłonnych negocjacji bilateralnych, przy jednoczesnym uwzględnieniu różnych polityk podatkowych jej sygnatariuszy. MLI jest instrumentem elastycznym i dynamicznym. Kolejne państwa mogą do niej przystępować, obejmować nią dodatkowe UPO bądź wycofywać zgłoszone wcześniej zastrzeżenia. Wszystko to wpłynie na poszerzenie zakresu stosowania MLI.

Dlatego przedsiębiorca zagraniczny powinien przeanalizować całą umowę o unikaniu podwójnego opodatkowania, zanim zdecyduje się na skorzystanie z bardzo korzystnego dla niego artykułu o opodatkowaniu zysków przedsiębiorstwa, który wyłącza opodatkowanie jego dochodów w Polsce. Taka analiza powinna wykluczyć sytuację, w której jego dochód jest regulowany innym postanowieniem umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania. Odrębne uregulowanie będzie miało miejsce chociażby w przypadku dochodu uzyskiwanego z tytułu odsetek czy należności licencyjnych.

ODSETKI DLA NIEREZYDENTA

Częstym przejawem współpracy gospodarczej jest pozyskiwanie kapitału u zagranicznego kontrahenta. Nie jest tajemnicą, że z reguły dzieje się to w sytuacji, gdy są to przedsiębiorstwa powiązane kapitałowo bądź osobowo. Zazwyczaj taką

⁴⁹ Konwencja MLI – Konwencja wielostronna implementująca środki traktatowego prawa podatkowego mające na celu zapobieganie erozji podstawy opodatkowania i przenoszeniu zysku, sporządzona w Paryżu dnia 24 listopada 2016 r., podpisana w Paryżu dnia 7 czerwca 2017 r. (dalej: **Konwencja MLI** lub **MLI**) (ang. *Multilateral convention to implement tax treaty-related measures to prevent base erosion and profit shifting*).

formą dokapitalizowania partnera jest udzielenie mu pożyczki. Rodzi to wiele problemów podatkowych. Przepisy krajowe opodatkowują wynagrodzenie (odsetki) wypłacane kontrahentowi zagranicznemu (pożyczkodawcy) stawką 20%. Umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania diametralnie zmienia tę sytuację na korzyść zagranicznego kontrahenta. Typowe postanowienia takiej umowy stanowią, że co do zasady odsetki będą opodatkowane w kraju siedziby pożyczkodawcy, ale jednocześnie dają możliwość ich opodatkowania również w Polsce. Państwo źródła powstania odsetek nie ma tutaj jednak możliwości zastosowania krajowych stawek podatku dla wypłacanych odsetek, czyli standardowych 20%. Umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania z reguły zastrzegają górną granicę stawki podatku, jaką może zastosować kraj źródła powstania odsetek, na poziomie maksymalnie 5% bądź 10%.

NALEŻNOŚCI LICENCYJNE NIEREZYDENTA

Na podobnych zasadach jak odsetki mogą być opodatkowane należności licencyjne dla zagranicznego przedsiębiorcy. Zakres pojęciowy tego dochodu jest indywidualnie określany przez strony zawieranej umowy, choć zasadniczo nie powinien odbiegać od ogólnie przyjętego znaczenia w tego typu umowach⁵⁰.

Dla przedsiębiorców ważna jest niewątpliwie kwestia leasingu czy know-how. Opłaty tytułem leasingu czy wynagrodzenia za udostępnienie know-how przez zagranicznego przedsiębiorcę są częstym przedmiotem kooperacji przedsiębiorstw, szczególnie tych powiązanych kapitałowo lub osobowo. Sposób opodatkowania opiera się na podobnych zasadach jak odsetki zagranicznego pożyczkodawcy. Przepisy krajowe nakazują opodatkować ten przychód nierezydenta w Polsce stawką podatku w wysokości 20%⁵¹. Jednakże w sytuacji, gdy strony transakcji stosują postanowienia umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, zasady opodatkowania zmieniają się na korzyść nierezydenta. Treść umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania stanowi, że zasadniczo państwem uprawnionym do opodatkowania wypłacanych w Polsce należności licencyjnych jest państwo siedziby przedsiębiorcy zagranicznego, z jednoczesnym uprawnieniem do opodatkowania ich również w Polsce. Państwo źródła powstania należności licencyjnych nie ma tutaj swobody w stosowaniu stawek podatku. Umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania z reguły zastrzegają górną granicę stawki podatku, jaką może zastosować kraj źródła powstania należności licencyjnych, na poziomie 5%.

⁵⁰ Określenie „należności licencyjne” z reguły oznacza wszelkiego rodzaju należności płacone za użytkowanie lub prawo do użytkowania wszelkich praw autorskich do dzieła literackiego, artystycznego lub naukowego, włącznie z filmami dla kin, wszelkiego patentu, znaku towarowego, wzoru lub modelu, planu, tajemnicy technologii, lub procesu produkcyjnego bądź za korzystanie z doświadczenia zawodowego w dziedzinie przemysłowej, handlowej lub naukowej.

⁵¹ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz.U. 2025 poz. 278), art. 21 ust. 1 pkt 1.

PRZEDSIĘBIORSTWA POWIĄZANE

Jak to już zostało wskazane, poszczególne umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania mogą przewidywać odrębne opodatkowanie wybranych dochodów zagranicznych przedsiębiorców. Jednak w przypadku przedsiębiorstw powiązanych kapitałowo lub osobowo przedmiotowe umowy przewidują wspólną dla nich regulację, która ma na celu przeciwdziałanie wszelkim sztucznym konstrukcjom umownym, których celem jest zmniejszenie ciężaru opodatkowania w jednym z państw – stron umowy. Tym samym, jeśli przedsiębiorcy powiązani ustalą warunki kontraktu, które są nierynkowe w zakresie należnego wynagrodzenia, to wówczas te postanowienia zostaną zastąpione takimi, jakie przyjęłyby przedsiębiorstwa działające na warunkach rynkowych, i to te warunki „zastępcze” będą podstawą dla ustalenia i opodatkowania ich dochodu przez państwa – sygnatariuszy umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania. Ma to przeciwdziałać przerzucaniu dochodu z jednego kraju do drugiego, przez nierynkowe warunki umowy handlowej poprzez zawyżanie kosztów bądź zaniżanie przychodu.

Podstawowym celem korzystania z umów o unikaniu podwójnego opodatkowania jest zagwarantowanie, aby transgraniczne dochody uzyskiwane przez zagranicznych przedsiębiorców nie były jednocześnie opodatkowane w obu państwach. Służą temu metody unikania podwójnego opodatkowania określone przepisami umów. Każda z nich posługuje się wybraną metodą unikania podwójnego opodatkowania dochodu. Ogólnie rzecz ujmując, ma zostać osiągnięta sytuacja, w której przedsiębiorca uzyskujący transgraniczny dochód co prawda zapłaci z tego tytułu podatki w dwóch państwach, ale ich suma nie przekroczy 100% kwoty podatku, do zapłaty którego byłby zobowiązany w państwie swojej rezydencji, gdyby nie umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania.

PYTANIA SPRAWDZAJĄCE:

1. *Jakie zmiany podatkowe dotyczące przedsiębiorstw nastąpiły wraz z Polskim Ładem i jego poprawkami od roku 2022?*
2. *Proszę wyjaśnić rolę podatków PIT i CIT w zarządzaniu przedsiębiorstwem.*
3. *Proszę wyjaśnić rolę podatku VAT w zarządzaniu przedsiębiorstwem.*
4. *Proszę wyjaśnić, na czym polega podwójne opodatkowanie w przedsiębiorstwach w formie osób prawnych.*
5. *Proszę wyjaśnić kwestię opodatkowania dochodów uzyskiwanych w Polsce i za granicą z uwzględnieniem przedsiębiorstw.*

Literatura

1. Adamiak B., *Komentarz do art. 89, [w:] Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. B. Adamiak, J. Borkowski, wyd. 8, C.H. Beck, Warszawa 2006.
2. Boć J., *Prawo administracyjne*, Kolonia Limited, Wrocław 2007.
3. Brzeziński B., *Wstęp do nauki prawa podatkowego*, wyd. 2, TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2003.
4. Brzeziński B., *Rozstrzygnięcie wątpliwości na korzyść podatnika jako zasada wykładni prawa podatkowego. Próba analizy, [w:] Ex iniuria non oritur ius. Księga ku czci profesora Wojciecha Łączkowskiego*, red. A. Gomułowicz, J. Małecki, Wydawnictwo UAM, Printer, Poznań 2003.
5. Brzeziński B., *Wstęp do nauki prawa podatkowego*, TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2003.
6. Brzeziński B., Kalinowski M., Masternak M., Olesińska A., *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2002.
7. Dolata S., *Uwarunkowania i konsekwencje reformy systemu podatkowego, [w:] Kierunki reformy polskiego systemu podatkowego*, red. A. Pomorska, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2003.
8. e-pity.pl, *Składka zdrowotna 2025 – wysokość, limity*. <https://www.e-pity.pl/aktualnosci/2024/skladka-zdrowotna-2025/>.
9. Głuchowski J., *Polskie prawo podatkowe*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998.
10. Głuchowski J., Patyk J., *Zarys polskiego prawa podatkowego*, wyd. 3, Lexis Nexis, Warszawa 2011.
11. Gomułowicz A., Małecki J., *Podatki i prawo podatkowe*, Lexis Nexis, Warszawa 2013.
12. Grądański F., *System podatkowy w świetle teorii optymalnego opodatkowania*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2006.
13. Gwiazdowski R., *Krzywa Laffera. Rzecz o tym, jak obniżki stawek podatkowych mogą skutkować zwiększeniem wpływów podatkowych i vice versa*, Warsaw Enterprise Institute, Związek Przedsiębiorców i Pracodawców, Warszawa 2014. https://zpp.net.pl/wp-content/uploads/2017/11/omt8r4_02.04.2014BroszuraKrzywaLaffera.....pdf.
14. Jaszczyński M., *Funkcje podatków w gospodarce*, „Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku. Nauki Ekonomiczne”, 2017, t. 25, s. 215-230.
15. Kosikowski C., Etel L., Dowgier R., Pietrasz P., Presnarowicz S., *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, wyd. 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2007.
16. Litwińczuk H., *Prawo podatkowe przedsiębiorców*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2003.

17. Malinowska-Misiąg E., Misiąg W., *Finanse publiczne w Polsce*, Lexis Nexis, Warszawa-Rzeszów 2006.
18. Mastalski R., *Prawo podatkowe*, wyd. 9, C.H. Beck, Warszawa 2016.
19. Mikos-Sitek A., Zapadka P., *Prawo finansów publicznych*, C.H. Beck, Warszawa 2018.
20. Ministerstwo Finansów, <https://eureka.mf.gov.pl/informacje/podglad/477860;keyWords=Refo%20Pols%20%C5%81ad>.
21. Ministerstwo Finansów, *Krajowa Administracja Skarbowa*. <https://www.kis.gov.pl/documents/6609173/6751991/broszura+KAS.pdf>.
22. Ministerstwo Finansów, *Stawki podatkowe CIT*. <https://www.podatki.gov.pl/cit/stawki-podatkowe/>.
23. Ministerstwo Finansów, *Stawki podatkowe PIT*. <https://www.podatki.gov.pl/pit/stawki-podatkowe/>.
24. Ministerstwo Finansów, Krajowa Administracja Skarbowa, *Zasady rozliczania składki na ubezpieczenie zdrowotne przez przedsiębiorców. Zasady obowiązujące w 2025 roku*, https://www.podatki.gov.pl/media/10566/2025_zasady_rozliczania_skladki_na_ubezpieczenie_zdrowotne_przez_przedsiębiorcow_v2.pdf.
25. Odzimek T., *Klasyfikacja podatków i wpływ na rozwój organizacji i przedsiębiorczości*, [w:] *Spoleczne, psychologiczne i prawne uwarunkowania zarządzania współczesną organizacją*, red. A. Bazan-Bulanda, A. Kwiatek, M. Skiba, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2020.
26. Ofiarski Z., *Prawo podatkowe*, Lexis Nexis, Warszawa 2006.
27. Owsiak S., *System podatkowy Polski w okresie transformacji – próba oceny*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H. Oeconomia”, 2016, t. 50, nr 1, s. 15-27.
28. Pach J., *Podatkowe uwarunkowania przedsiębiorczości w teorii i praktyce gospodarczej*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego”, 2016, t. 30, nr 1, s. 76-91.
29. Projekt Ustawy z dnia 31 maja 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej z uzasadnieniem, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/agent.xsp?symbol=PROJNOWEUST&NrKadencji=8&Kol=D&Typ=UST>.
30. Rosiński R., *Podatek i jego klasyfikacja w polskim systemie podatkowym*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Nauk Ekonomicznych Politechniki Koszalińskiej”, 2010, t. 1, nr 14, s. 83-92.
31. Sejm RP, *Leksykon budżetowy. Podatki bezpośrednie i pośrednie*. <http://orka2.sejm.gov.pl/BASleksykon.nsf/dokument.xsp?id=FB0D364ACFD50C18C1257A590041E70C>.
32. Szatkowski J., *Wszczęcie postępowania podatkowego*, [w:] *Ordynacja podatkowa. Stan obecny i kierunki zmian*, red. R. Dowgier, Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2015. https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/7421/1/J_Szatkowski_Wszczecie_postepowania_podatkowego.pdf.
33. Wójtowicz W., *Pojęcie i charakter podatku jako dochodu*, [w:] *Prawo podatkowe. Część ogólna i szczegółowa*, red. W. Wójtowicz, Oficyna Wydawnicza BRANTA, Bydgoszcz 2005.
34. Ziółkowski W., *Finanse publiczne. Teoria i zastosowanie*, wyd. 3, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań 2005.

Akty prawne i orzecznictwo

1. Interpretacja indywidualna z dnia 22 stycznia 2024 r., Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej (sygn. 0114-KDIP3-1.4011.1024.2023.2.BS). <https://www.inforlex.pl/dok/tresc,FOB0000000000006450216,Interpretacja-indywidualna-z-dnia-22-stycznia-2024-r-Dyrektor-Krajowej-Informacji-Skarbowej-sygn-0114-KDIP3-1-4011-1024-2023-2-BS.html>.
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483, z późn. zm.).
3. Konwencja wielostronna implementująca środki traktatowego prawa podatkowego mające na celu zapobieganie erozji podstawy opodatkowania i przenoszeniu zysku, sporządzona w Paryżu dnia 24 listopada 2016 r. (Dz.U. 2018 poz. 1369).
4. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie określenia krajów i terytoriów stosujących szkodliwą konkurencję podatkową w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych (Dz.U. 2019 poz. 599).
5. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz.U. 2025 poz. 775).
6. Ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. *Kodeks postępowania administracyjnego* (t.j. Dz.U. 2024 poz.572).
7. Ustawa z dnia 15 lutego 1992 o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz.U. 2025 poz. 278).
8. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. *Kodeks spółek handlowych* (t.j. Dz.U. 2024 poz. 18).
9. Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1637).
10. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (t.j. Dz.U. 2024 poz. 1571).
11. Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (t.j. Dz.U. 2025 poz. 843).
12. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. 2024 poz. 1491).
13. Ustawa z dnia 24 sierpnia 2006 r. o podatku tonażowym (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 511).
14. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. 2025 poz. 163).
15. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – *Ordynacja podatkowa* (t.j. Dz.U. 2025 poz. 111).
16. Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi* (t.j. Dz.U. 2024 poz. 935).
17. Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. *Prawo przedsiębiorców* (t.j. Dz.U. 2024 poz. 236).
18. Ustawa z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (t.j. Dz.U. 2021 poz. 170).
19. Ustawa z dnia 6 lipca 2016 r. o aktywizacji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1704).
20. Ustawa z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowym (Dz.U. 1993 nr 11 poz. 50, z późn. zm.).
21. Wyrok NSA z dnia 14 lutego 2002 r. (sygn. I SA/Po461/01).
22. Wyrok NSA z dnia 12 kwietnia 2000 r. (sygn. I S.A./Lu 1608/98).
23. Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 5 marca 2008 r. (sygn. I SA/Wr 1568/07).

Spis tabel i rysunków

Tabela 1. Klasyfikacja podatków w Polsce	19
Tabela 2. Zadania Krajowej Administracji Skarbowej	39
Tabela 3. Zadania Krajowej Administracji Skarbowej w podziale na strukturę organów	40
Tabela 4. Możliwości wyboru formy opodatkowania	64
Tabela 5. Podatek PIT według kryterium elementów konstrukcji	64
Tabela 6. Stawki podatkowe podatku PIT przed reformą Polski Ład	72
Tabela 7. Przykład skali progresywnej podatku dochodowego od osób fizycznych PIT po reformie Polski Ład od lipca 2022 r.	73
Tabela 8. Podatek CIT według kryterium elementów konstrukcji	81
Tabela 9. Stawki podatku CIT	83
Tabela 10. Podatek VAT według kryterium elementów konstrukcji	90
Tabela 11. Ustalanie kwoty ulgi według wzoru	95
Tabela 12. Składka zdrowotna od 2025 r.	101
Tabela 13. Wyliczenie składki zdrowotnej w przypadku opodatkowania ryczałtowego za III kwartał 2024 r.	102
Tabela 14. Różnica podatkowa pomiędzy wynagrodzeniem z powołania a dywidendą (w zł)	112
Tabela 15. Opłacalność wypłaty dywidendy a wynagrodzenia w spółce z o.o. (w zł)	113
Rysunek 1. Krzywa Laffera	17
Rysunek 2. Krajowa Administracja Skarbowa – struktura	38
Rysunek 3. Schemat postępowania podatkowego i sądowego	55